

*Joventut d'Andorra (II Part): Recerca
qualitativa sobre els i les joves a
Andorra.*

Institut d'Estudis Andorrans-Marta Monllor Jiménez

Comuns d'Andorra

ÍNDEX

1. Introducció	3
2. Contextualització	4
3. Objectius i eixos principals de la investigació	6
4. Metodologia	7
4.1. Persones participants en la investigació	10
4.1.1. Perfils de les persones participants als grups	11
4.2. Estructura de la investigació	20
5. Limitacions de la recerca	21
6. Jo sóc jo, nosaltres som joves: La construcció social de la joventut	22
7. Espais d'interacció	31
7.1. Andorra el meu País: Convivència, tolerància i respecte	32
7.1.1. Diversitat i estructura social	32
7.1.2. Equipaments comunitaris i accés als recursos	37
7.2. La Parròquia com a espai de relació	41
7.2.1. Recursos comunals	45
Coneixement	45
Canals de comunicació entre l'Administració comunal i el jovent	49
Diferències de gènere en l'ús dels recursos comunals	51
7.3. Espais domèstic-familiar	52
7.4. L'escola	53
7.5. Lloc de feina	54
7.6. Els espais virtuals de relació: Les novest tecnologies de la comunicació	55
8. La importància del context sociocultural: imaginari social, valors i institucions socials.	56
8.1. La família	68
8.2. L'amistat	74
8.3. Formació i treball: Accés al món laboral	75
8.3.1. Formació	76
8.3.2. Els joves i el treball remunerat	78
8.3.3. Emancipació	86
8.3.4. Plaer, esforç i sacrifici: Valors trobats a la vida quotidiana dels joves	88
8.4. La política i la joventut	90
8.4.1. La participació de la joventut a la vida comunitària del País	94
Actuacions solidàries	105
9. Lleure, percepció del risc i construcció del jo sóc jove	105
9.1. Organització i pràctica diferencial del temps de lleure a través de la quotidianitat: Els dies d'entre setmana i el lleure diurn vs els caps de setmana i les nits	110
9.2. Pràctiques de risc: Alcohol, tabac, drogues il·legals i conductes sexuals de risc	113
Alcohol i tabac	113
Altres drogues il·legals	121
Relacions sexuals, embarassos no desitjats i malalties de transmissió sexual	123
9.3. Campanyes d'informació i sensibilització	124
10. Conclusions	128
BIBLIOGRAFIA	138

1. Introducció.

Aquesta investigació neix de la preocupació dels Comuns per entendre com és la joventut a Andorra, com s'hi veuen els i les joves, quins són els seus hàbits, com s'hi relacionen, quines són les seves pors, les seves il·lusions... els seus projectes vitals. En especial, se centrarà en comprendre com veuen els i les joves el País les seves Parròquies, com s'hi senten i quin ús fan dels recursos comunals.

El projecte neix amb la recerca "Joventut a Andorra, 2010" una recerca quantitativa que intenta oferir una radiografia sobre quina és la situació dels joves al País. Amb l'objecte d'aprofundir els resultats obtinguts d'aquesta recerca, l'IEA junt als set Comuns es planteja la possibilitat de desenvolupar una recerca qualitativa que reculli la subjectivitat dels i de les joves del País per poder arribar a entendre com és la seva vida a la seva Parròquia, com l'entenen, com la viuen i com la millorarien.

Són molts els i les joves que han facilitat el nostre treball i han col·laborat en el desenvolupament d'aquesta recerca. No podem anomenar-los un a un, són 126 joves que han compartit el seu temps amb nosaltres, amb les seves Parròquies, parlant-nos dels seus neguits, dels seus projectes, de les seves incerteses... en definitiva, de la seva vida.

Volem donar les gràcies a cadascun d'ells i a cadascuna d'elles, encoratjant-los a continuar, a lluitar pel seu futur, a abandonar aquest passotisme que s'hi atribueixen a si mateixos i a participar-hi fent realitat aquell projecte de País en el que creuen, que volen per ells i per les seves famílies; recordant-los que tot passa pel seu compromís.

Aquesta recerca vol ser l'instrument que faci arribar la veu dels i de les joves, que els apropi una mica més, als responsables polítics del país.

2. Contextualització.

La joventut actual està en un moment complicat. Els i les joves mai han sigut tan lliures, mai han tingut tot un món de possibilitats tan ampli al seu abast per desenvolupar-s'hi a nivell personal, tantes opcions per triar-hi, però paradoxalment i a la vegada, mai s'han sentit tan febles i tan desorientats en el moment de prendre les decisions importants en la seva vida com en el context actual de la societat hipermoderna (Lipovetsky, 2008). Aquesta situació és deguda als canvis socials que ha experimentat la societat, i més en concret, a l'aparició d'una societat que s'articula al voltant de l'hiperconsum com a principi regidor de l'organització socioeconòmica, així com a l'afebliment del paper de les institucions socials que tradicionalment eren font de suport, d'orientació, d'autoritat i del control social, com són: La família, l'escola, la religió o la comunitat. Si abans aquestes pautaven allò que s'hi esperava de les persones, oferint models i referents socials, avui en dia són els i les joves les que han de trobar els seus paràmetres de referència, han de triar per si mateixos, amb el risc de no encertar i d'haver de fer front a les conseqüències d'aquestes decisions tots sols (Beck i Beck, 2006), podent arribar a viure situacions de veritable vulnerabilitat i d'exclusió social.

Si bé la joventut, des de la seva aparició com a constructe/producte social, s'ha entès com una etapa de transició cap a la vida adulta, mai ha estat tan difícil pels joves la seva incorporació de manera plena a les responsabilitats que s'hi associa a les persones adultes. En aquest sentit, a la nostra societat occidental, els intervals d'edat que defineixen socialment qui és jove cada cop s'amplien més en el temps, fins el punt que avui en dia ens referim a població jove quan estem parlant d'adults joves, fins els 35 anys d'edat (pensem quant diferent seria la vida d'una persona de 35 anys d'edat fa 40 anys). D'aquesta manera, l'edat ja no és una variable determinant per entendre què implica ser jove. Aquesta etapa vital s'ha allargat en el temps, de tal forma que podem identificar-hi una mena de subgrups o de noves edats socials que donen resposta a la diversitat que defineix la composició etària del col·lectiu, com ara: Adolescents, post-adolescents, joves adults o adults joves (Benedit, 2004).

Tot i així, a pesar de l'artificialitat d'aquest constructe social es produeix una mena de 'naturalització' per la qual la joventut comporta un generalització i una homogenització

d'allò que implica ser jove. La societat construeix una mena de model arquetípic sobre el jovent, un model de referència tant pels/les joves com per la resta de societat al voltant del qual tothom entén qué és ser jove, generant tota una sèrie d'expectatives i definicions socials al respecte. Haurem de posar atenció en aquesta generalització posant-la en dubte, ja que ni sempre ha existit la categoria 'joves' a totes les societats ni tots els joves són iguals a una societat, fins i tot "sabem que a la societat occidental, especialment a partir de la Segona Guerra Mundial, s'ha configurat un ordre que tendeix a dividir les persones en tres grans etapes: *abans*, *durant* i *després* de la vida activa laboral. Aquesta divisió, que pot semblar natural, és el resultat de múltiples processos de producció de la realitat social" (Espluga; Boso; Gallego i Martí, 2010:13).

Aquesta homogeneïtzació obvia i invisibilitza 'les realitats diverses que viuen els i les joves': Com si tots ells i elles fossin un, com si hi pensessin igual, com si no tinguessin projectes vitals variats i com si d'altres factors com ara: La seva edat, la classe social a la que pertanyen, el seu sexe, la religió que practiquen o la seva nacionalitat no tinguessin pes en el desenvolupament de la seva vida quotidiana. No obstant i a pesar d'aquesta limitació, l'agrupació es fa necessària orientada a facilitar la investigació sobre el col·lectiu i entendre si hi ha trets comuns entre els i les joves.

En les societats post-industrials i de serveis, l'ampliació de l'etapa educativa-formativa vinculada a la modernització científico-tecnològica associada als processos de producció és la principal causa d'aquesta modificació en la forma en la que la nostra societat occidental entén la joventut. Aquesta etapa, cada cop s'extén més en el temps i per tant l'ingrés dels joves en el mercat laboral és postergat, amb les corresponents conseqüències que aquesta situació comporta pel procés d'independització de les seves famílies, que també queda aplaçat en el temps. D'altra part, la flexibilització precària de les condicions laborals que ha experimentat el mercat laboral global comporta que els i les joves tinguin difícil el seu ingrés en el món laboral d'una manera plena i, per tant, no poden gaudir d'unes adequades condicions laborals ni dels drets que s'hi associen en relació a les aportacions al sistema de seguretat social del País, així com als seus beneficis.

Aquesta variabilitat en els projectes personals d'integració cap a la vida adulta ha comportat que ja no hi hagi, com abans hi havia, un camí marcat pels joves (aquells que no tenien oportunitats i/o no estudiaven s'inserien de ple al món laboral desenvolupant un

ofici, mentre que aquells que estudiaven, trobaven una feina relacionada amb els seus estudis una vegada acabat el període formatiu i amb previsió de fer una carrera professional ja pactada des de la mateixa empresa en la que prestarien els seus serveis durant tota la seva vida laboral; arribat el moment es jubilarien). Això ja no passa, la transició de la vida jove cap a l'adulthood ja no és tan lineal, existeixen nombrosos itineraris de canvi cap a la vida adulta, ja no hi ha res de previsible. Com veurem durant l'exposició del treball, tot i la hiperespecialització dels nostres joves, ja no troven feina (al menys d'allò que han estudiat), no tots acaben els seus estudis (tot i que ara tothom té oportunitats), hi ha d'aquells que compatibilitzen els estudis amb la feina, o hi ha d'altres que davant el panorama del mercat laboral actual han decidit tornar a estudiar... tot un món de possibilitats que donen com a resultat d'aquestes eleccions personals tot un sense fi de realitats vitals, que venen a confirmar allò de que no hi ha una única forma de ser jove.

Ja no hi ha res de segur, i els i les nostres joves són conscients d'aquesta situació; tant per aquells que per la seva jove edat es troben davant de tot un món d'opcions, ampliades per la gran quantitat d'informació i les múltiples formes de consum que tenen al seu abast; com per aquells joves més grans que s'agafen com poden a la seguretat que els hi dona la seva feina, però que no tenen possibilitat d'emancipar-se i crear un nou projecte familiar, o fins i tot per aquells que ja tenen família pròpia i no saben que els hi depararà el futur en un moment com l'actual... la incertesa i la sensació de fragilitat es repeteix al seu discurs, és un neguit que les i els uneix a tots.

3. Objectius i eixos principals de la investigació

Els objectius que han guiat la nostra recerca han estat els següents:

- Obtenir informació sobre com s'hi veuen i s'hi signifiquen els i les joves del País.
- Entendre com viuen el País, la seva Parròquia i quin és el grau de coneixement que tenen dels recursos comunals adreçats al col·lectiu, així com l'ús que en fan.
- Identificar les que són les principals motivacions dels i de les joves per a la participació en el desenvolupament de la vida comunitària.
- Comprendre que és per ells i per elles el risc i si són conscients de la seva exposició a conductes de risc.

- Generar un espai per a la identificació de propostes de millora, a nivell nacional com a nivell comunal, a través de les reflexions dels i de les joves participants.

D'aquesta forma, mitjançant aquesta recerca, s'ha buscat obtenir informació significativa relativa a tres eixos bàsics:

- **L'autopercepció del col·lectiu (o col·lectius) joves a Andorra.** Com s'hi veuen, com es defineixen a si mateixos/es, quins són els seus valors, les seves principals preocupacions i com es posicionen en relació a d'altres col·lectius de població. D'especial interès en aquest punt, hem tractat d'identificar quina és la seva percepció sobre les conductes de risc, el grau de consciència que en tenen i com plantejarien projectes de prevenció que els hi semblessin útils.
- **La identificació dels seus principals espais de relació,** la percepció que en tenen, les actituds que els hi generen, així com les activitats que desenvolupen en ells, prenent un especial èmfasi 'la Parròquia' en tant context sociosimbòlic i 'físic' en el que es desenvolupa la seva quotidianitat.
- **Coneixement dels recursos parroquials i de país adreçats als joves, la valoració i les propostes de canvi i de millores que en fan.** Així com quins pensen que són els millors canals d'informació que aquests recursos haurien de fer servir per estar assabentats dels diferents convocatòries, events, activitats que es desenvolupen.

4. Metodologia

La metodologia emprada per la realització de la present investigació ha estat eminentment qualitativa, com abordatge de la dimensió sociosimbòlica i subjectiva dels i de les joves, en tant s'ha buscat trobar els significats atribuïts per ells mateixos a la seva vida quotidiana.

Aquesta metodologia implica una connexió estreta entre les dades recollides mitjançant les diferents tècniques (és a dir els significats textuais del discurs) i les seves interpretacions teòriques, comportant una activitat reflexiva, interpretativa i teòrica de les dades. És a través de les expressions que es manifesta la subjectivitat de la persona així com la

complexitat del seu món social, dotant l'índex més directe (la paraula) de la seva subjectivitat i del sentit de les seves accions (Colás, 1998).

S'ha decidit fer servir la tècnica del grup de discussió doncs en el sí dels grups de discussió emergeixen els discursos sobre els fenòmens socials, en aquest cas el que ens interessa l'autopercepció dels/les joves d'Andorra. En concret, a partir del discurs dels i de les joves hem intentat trobar quines són les representacions significatives que aquests construeixen partint dels seus universos simbòlics, amb la finalitat de trobar patrons de representació i comportaments pel que fa als seus espais de relació i interacció, especialment pel que fa a la seva Parròquia i recursos comunals adreçats als/les joves.

D'aquesta forma, l'anàlisi de discurs ens permet arribar a la subjectivitat dels/les joves; als seus aspectes vivencials. És a través de la materialització dels seus imaginaris socials que podem d'una banda entendre com es concreta el mandat social del que 'es o ha de ser un/a jove, però d'altra banda com aquests/es participen en el procés de construcció social del que 'és un/a jove', mitjançant el que Bourdieu (1983) anomena dinàmiques de producció i reproducció social.

Així doncs, ens interessarà saber, en concret, quin és el coneixement que en tenen dels recursos i projectes comunals, dels que ja existeixen així com d'aquells que estan planificats per l'any 2012, explorant també quines activitats els hi agradaria trobar a la seva Parròquia. D'altra banda també voldríem saber que en pensen sobre la participació del jovent als espais comunals, així com a les associacions juvenils i la valoració que en fan d'aquestes.

Per determinar les persones participants del grup de discussió es va tenir en compte com a criteris bàsics de segmentació l'edat i la Parròquia de residència. Els i les joves participants en els grups de discussió, tenen una edat compresa entre els 16 i els 30 anys. S'ha decidit aquest interval d'edat perquè s'hi troben en una etapa del seu desenvolupament vital en la que des del punt de vista cognitiu, emocional i experiencial tenen capacitat per abordar d'una manera complexa les temàtiques que se'ls hi ha proposat, definint i plantejant les seves idees i interessos, incorporant una anàlisi crítica de les característiques del context social en el que s'hi troben i com aquest pot influir a la seva vida quotidiana incorporant alternatives de canvi i/o millora.

Donada la diferència dels moments vitals que poden existir entre un/a jove de 16 anys i un/a jove de 30, els grups de discussió es van organitzar subdividint per trams d'edat 'afins', de tal forma que les persones participants poguessin estar vivint moments similars en relació als seus projectes vitals i que es concretarien en relats sobre els diferents: Processos d'identificació, definició i atribució; expectatives socials; interessos comuns, responsabilitats personals, participació i implicació a la vida comunitària. Aquests grups han estat:

- ➔ El grup de joves 'més joves' que abarcava edats compreses entre els 16 i els 22 anys.

- ➔ El grup de joves 'més grans' que abarcava el tram següent d'edat, de 23 a 30 anys.

Pel que fa als criteris i límits de compatibilitat entre les persones participants en el grup de discussió es va tenir en compte la representativitat social del mapa humà del país, així com la llengua d'expressió. A Andorra són 4 les nacionalitats principals: l'espanyola, l'andorrana, la portuguesa i la francesa i aquestes 4 nacionalitats han estat presents als grups de discussió. D'altra part, tothom havia de poder participar-hi: entenent i fent-se entendre, per aquest motiu es va facilitar que la gent parlés en l'idioma que li resultés més còmode i fos entenedor per a la resta del grup.

Un punt a tenir en compte i que va ser positiu en relació al tipus d'interacció que es va establir i al nivell de cohesió grupal assolit durant el desenvolupament de les sessions, va ser el fet que tots ells i elles estaven motivats per participar-hi i sentien que el que estaven fent era d'utilitat per a les seves vides.

La durada dels grups de discussió va ser d'unes dues hores aproximadament, i pel seu desenvolupament es va fer servir un guió d'una entrevista semiestructurada que anés pantant el ritme del grup, a la vegada que introduïnt els diversos temes d'interés per a la recerca.

El disseny del guió de l'entrevista va permetre dotar el desenvolupament del grup de discussió d'una estructura o seqüència lògica en relació a l'emergència dels principals aspectes a tractar. En aquest sentit, l'objectiu del guió de l'entrevista semiestructurada

estava marcat per l'objecte d'estudi, així com per la revisió documental feta prèviament, durant el procés de construcció del mateix.

Els diferents àmbits temàtics que introduïen les persones conductores dels grups per a la recollida d'informació han estat els següents:

1. Visió que tenen sobre la situació de la joventut en el moment actual, en general i per grups etaris. Principals interessos.
2. Percepció que en tenen de la seva Parròquia, coneixement i valoració que en fan dels serveis de joventut.
3. Participació de la població jove.
4. Conductes de risc.

No obstant això, aquest guió va ser el suficientment flexible per possibilitar l'aparició i identificació d'altres aspectes importants des del punt de vista de les protagonistes. Aquest fet també va ser possible com a resultat de la sinèrgia de grup abans mencionada. Les unitats d'anàlisi han estat fragments dels diferents discursos de les persones participants en el grup de discussió i s'ha fet servir un sistema de codificació lliure en base a uns codis preestablerts fruit de la revisió de la teoria preexistent i a uns codis emergents del propi discurs de les persones participants. En l'anàlisi dels 14 grups de discussió s'ha complert el principi de saturació de la informació (arribat un moment els diferents grups han parlat dels mateixos continguts, sense aportar informació nova respecte als grups anteriors).

4.1. Persones participants en la investigació.

En total han participat 126 joves dels diferents comuns del País. Gairebé el 59% de les persones participants han estat dones, mentre el 41% restant han estat homes. La convocatòria de les persones que han participat en els grups de treball ha estat mitjançant el mètode bola de neu, a través del reclam i de la informació lliurada des dels diferents espais i recursos joves i tenint en compte les especificitats d'allò que es volia estudiar, en concret sobre la població juvenil.

4.1.1 Perfil de les persones participants als grups: Sexe, edat, Parròquia de referència i activitat.

CANILLO

N	NOM (INICIAL)	SEXE	EDAT	PARRÒQUIA	ACTIVITAT
1	L	DONA	17	CANILLO	ESTUDIANT
2	C	DONA	18	CANILLO	ESTUDIANT
3	I	DONA	17	CANILLO	ESTUDIANT
4	C	DONA	17	CANILLO	ESTUDIANT
5	M	HOME	18	CANILLO	ESTUDIANT
6	C	DONA	17	CANILLO	ESTUDIANT.
7	A	DONA	19	CANILLO	ESTUDIANT
8	B	HOME	18	CANILLO	ESTUDIANT
9	O	HOME	20	CANILLO	ESTUDIANT

ENCAMP (16-22 anys)

N	NOM (INICIAL)	SEXE	EDAT	PARRÒQUIA	ACTIVITAT
10	M	DONA	17	ENCAMP	ESTUDIANT
11	O	DONA	19	ENCAMP	TREBALLA
12	A	HOME	17	ENCAMP	ESTUDIA
13	T	HOME	19	ENCAMP	NI ESTUDIA NI TREBALLA
14	CI	DONA	17	ENCAMP	ESTUDIANT
15	C	HOME	19	ENCAMP	ESTUDIA I TREBALLA
16	J	DONA	18	ENCAMP	ESTUDIA
17	S	DONA	19	ENCAMP	ESTUDIANT
18	L	HOME	21	ENCAMP	NI ESTUDIA NI TREBALLA

ENCAMP (23-30 anys)

N	NOM (INICIAL)	SEXE	EDAT	PARRÒQUIA	ACTIVITAT
19	M	DONA	25	ENCAMP	TREBALLA
20	S	HOME	23	ENCAMP	TREBALLA
21	P	HOME	30	ENCAMP	TREBALLA
22	M	HOME	24	ENCAMP	NI ESTUDIA NI TREBALLA

EL PAS DE LA CASA

N	NOM (INICIAL)	SEXE	EDAT	PARRÒQUIA	ACTIVITAT
23	M	DONA	17	ENCAMP (Pas de la Casa)	ESTUDIA I TREBALLA
24	V	DONA	22	ENCAMP (Pas de la Casa)	TREBALLA
25	H	DONA	23	ENCAMP (Pas de la Casa)	TREBALLA
26	J	HOME	23	ENCAMP (Pas de la Casa)	TREBALLA
27	T	DONA	18	ENCAMP (Pas de la Casa)	ESTUDIA
28	K	HOME	22	ENCAMP (Pas de la Casa)	TREBALLA
29	D	HOME		ENCAMP (Pas de la Casa)	TREBALLA
30	U	HOME	20	ENCAMP (Pas de la Casa)	TREBALLA PER PODER ESTUDIAR
31	R	DONA	23	ENCAMP (Pas de la Casa)	ESTUDIA I TREBALLA
32	O	HOME	25	ENCAMP (Pas de la Casa)	TREBALLA

ORDINO (16-22 anys)

N	NOM (INICIAL)	SEXE	EDAT	PARRÒQUIA	ACTIVITAT
33	F	DONA	20	ORDINO	TREBALLA
34	C	DONA	19	ORDINO	ESTUDIANT
35	A	DONA	17	ORDINO	ESTUDIANT
36	AL	DONA	17	ORDINO	ESTUDIANT
37	C	DONA	19	ORDINO	ESTUDIANT
38	B	DONA	17	ORDINO	ESTUDIANT
39	ED	DONA	19	ORDINO	TREBALLA
40	L	DONA	21	ORDINO	TREBALLA
41	D	DONA	19	ORDINO	TREBALLA

ORDINO (23-30 anys)

N	NOM (INICIAL)	SEXE	EDAT	PARRÒQUIA	ACTIVITAT
42	C	HOME	29	ORDINO	TREBALLA
43	Pa	HOME	30	ORDINO	TREBALLA
44	P	DONA	30	ORDINO	TREBALLA
45	S	DONA	23	ORDINO	TREBALLA
46	R	HOME	23	ORDINO	TREBALLA
47	Ci	DONA	28	ORDINO	TREBALLA
48	E	DONA	30	ORDINO	TREBALLA

LA MASSANA (16-22 anys)

N	NOM (INICIAL)	SEXE	EDAT	PARRÒQUIA	ACTIVITAT
49	D	HOME	20	LA MASSANA	TREBALLA
50	S	HOME	20	LA MASSANA	NI ESTUDIA NI TREBALLA
51	T	HOME	20	LA MASSANA	TREBALLA
52	Da	DONA	17	LA MASSANA	TREBALLA
53	E	DONA	17	LA MASSANA	ESTUDIA I TREBALLA
54	A	DONA	16	LA MASSANA	ESTUDIA
55	M	DONA	17	LA MASSANA	ESTUDIA
56	R	DONA	19	LA MASSANA	ESTUDIA

LA MASSANA (23-30 anys)

N	NOM (INICIAL)	SEXE	EDAT	PARRÒQUIA	ACTIVITAT
57	C	HOME	23	LA MASSANA	NI ESTUDIA NI TREBALLA
58	J	HOME	24	LA MASSANA	NI ESTUDIA NI TREBALLA
59	M	DONA	27	LA MASSANA	TREBALLA
60	P	DONA	28	LA MASSANA	TREBALLA
61	F	DONA	28	LA MASSANA	TREBALLA
62	B	HOME	30	LA MASSANA	TREBALLA
63	Fa	DONA	23	LA MASSANA	TREBALLA
64	A	HOME	27	LA MASSANA	TREBALLA

ANDORRA LA VELLA (16-22 anys)

N	NOM (INICIAL)	SEXE	EDAT	PARRÒQUIA	ACTIVITAT
65	M	DONA	21	ANDORRA LA VELLA	ESTUDIANT
66	E	HOME	19	ANDORRA LA VELLA	ESTUDIANT
67	A	HOME	17	ANDORRA LA VELLA	ESTUDIANT
68	S	DONA	21	ANDORRA LA VELLA	ESTUDIA I TREBALLA
69	M	HOME	22	ANDORRA LA VELLA	NI ESTUDIA NI TREBALLA
70	G	DONA	19	ANDORRA LA VELLA	ESTUDIANT
71	So	DONA	18	ANDORRA LA VELLA	ESTUDIANT
72	B	DONA	20	ANDORRA LA VELLA	ESTUDIANT

ANDORRA LA VELLA (23-30anys)

N	NOM (INICIAL)	SEXE	EDAT	PARRÒQUIA	ACTIVITAT
72	S	DONA	26	ANDORRA LA VELLA	TREBALLA
73	C	DONA	28	ANDORRA LA VELLA	TREBALLA
74	V	DONA	27	ANDORRA LA VELLA	TREBALLA
75	L	HOME	24	ANDORRA LA VELLA	TREBALLA
76	Q	HOME	28	ANDORRA LA VELLA	TREBALLA
77	F	HOME	29	ANDORRA LA VELLA	TREBALLA
78	N	DONA	29	ANDORRA LA VELLA	TREBALLA
79	B	DONA	28	ANDORRA LA VELLA	TREBALLA
80	T	DONA	27	ANDORRA LA VELLA	TREBALLA
81	D	HOME	29	ANDORRA LA VELLA	TREBALLA

SANT JULIÀ DE LÒRIA (16-22 anys)

N	NOM (INICIAL)	SEXE	EDAT	PARRÒQUIA	ACTIVITAT
82	C	HOME	20	SANT JULIÀ DE LÒRIA	TREBALLA
83	E	HOME	21	SANT JULIÀ DE LÒRIA	TREBALLA
84	I	DONA	19	SANT JULIÀ DE LÒRIA	TREBALLA
85	K	DONA	18	SANT JULIÀ DE LÒRIA	ESTUDIA
86	Cr	DONA	18	SANT JULIÀ DE LÒRIA	TREBALLA (VOL TORNAR A ESTUDIAR)
87	A	DONA	22	SANT JULIÀ DE LÒRIA	TREBALLA
88	M	DONA	22	SANT JULIÀ DE LÒRIA	TREBALLA
89	Mi	DONA	16	SANT JULIÀ DE LÒRIA	ESTUDIA
90	N	DONA	17	SANT JULIÀ DE LÒRIA	ESTUDIA
91	F	HOME	17	SANT JULIÀ DE LÒRIA	ESTUDIA
92	Mc	HOME	17	SANT JULIÀ DE LÒRIA	ESTUDIA
93	Md	HOME	17	SANT JULIÀ DE LÒRIA	ESTUDIA
94	Ma	HOME	17	SANT JULIÀ DE LÒRIA	ESTDIA
95	Ce	DONA	17	SANT JULIÀ DE LÒRIA	ESTUDIA
96	P	DONA	21	SANT JULIÀ DE LÒRIA	ESTUDIA
97	Na	DONA	21	SANT JULIÀ DE LÒRIA	ESTUDIA
98	D	HOME	22	SANT JULIÀ DE LÒRIA	TREBALLA (VOL TORNAR A ESTUDIAR)
99	Mr	HOME	18	SANT JULIÀ DE LÒRIA	NI ESTUDIA NI TREBALLA

SANT JULIÀ DE LÒRIA (23-30 anys)

N	NOM (INICIAL)	SEXE	EDAT	PARRÒQUIA	ACTIVITAT
100	Ja	HOME	26	SANT JULIÀ DE LÒRIA	TREBALLA
101	Jl	HOME	22	SANT JULIÀ DE LÒRIA	ESTUDIA
102	D	DONA	28	SANT JULIÀ DE LÒRIA	TREBALLA
103	Jc	HOME	25	SANT JULIÀ DE LÒRIA	TREBALLA
104	D	DONA	27	SANT JULIÀ DE LÒRIA	TREBALLA
105	Vo	DONA	27	SANT JULIÀ DE LÒRIA	TREBALLA
106	Ju	HOME	26	SANT JULIÀ DE LÒRIA	TREBALLA
107	F	DONA	29	SANT JULIÀ DE LÒRIA	BUSCANT FEINA
108	Ve	HOME	23	SANT JULIÀ DE LÒRIA	BUSCANT FEINA
109	J	DONA	23	SANT JULIÀ DE LÒRIA	TREBALLA

ESCALDES-ENGORDANY (16-23 anys)

N	NOM (INICIAL)	SEXE	EDAT	PARRÒQUIA	ACTIVITAT
110	S	HOME	18	ESCALDES-ENGORNDANY	NI ESTUDIA NI TREBALLA
112	N	DONA	16	ESCALDES-ENGORNDANY	ESTUDIA
113	J	DONA	21	ESCALDES-ENGORNDANY	TREBALLA
114	F	DONA	20	ESCALDES-ENGORNDANY	TREBALLA
115	Sb	HOME	17	ESCALDES-ENGORNDANY	ESTUDIA
116	I	DONA	19	ESCALDES-ENGORNDANY	ESTUDIA
117	E	DONA	19	ESCALDES-ENGORNDANY	ESTUDIA I TREBALLA
118	A	DONA	17	ESCALDES-ENGORNDANY	TREBALLA

ESCALDES-ENGORDANY (23-30 anys)

N	NOM (INICIAL)	SEXE	EDAT	PARRÒQUIA	ACTIVITAT
119	M	DONA		ESCALDES-ENGORNDANY	TREBALLA
120	I	DONA		ESCALDES-ENGORNDANY	TREBALLA
121	L	HOME		ESCALDES-ENGORNDANY	TREBALLA
122	T	DONA		ESCALDES-ENGORNDANY	TREBALLA
123	E	HOME	27	ESCALDES-ENGORNDANY	TREBALLA
124	Ma	DONA	28	ESCALDES-ENGORNDANY	TREBALLA
125	T	HOME	27	ESCALDES-ENGORNDANY	TREBALLA
126	A	HOME	24	ESCALDES-ENGORNDANY	TREBALLA

Nota: En relació a la inicial del nom, s'ha de dir que per motius relacionats amb l'organització de la informació no totes les inicials coincideixen amb les de les frases transcrites. En aquells casos en que les inicials i les edats podien coincidir s'ha decidit efectuar un canvi per facilitar l'anàlisi del discurs.

4.2 Estructura de la investigació.

La investigació s'estructura en quatre grans blocs temàtics que han sorgit de l'anàlisi dels 14 grups de discussió en els que, com ja hem vist, han participat 126 joves d'entre 16 i 30 anys. En l'anàlisi se buscat trobar una connexió clara entre les dades recollides i les seves interpretacions teòriques. Per aquest motiu s'ha decidit anar intercalant la teoria amb els fragments dels grups de discussió junt a les reflexions fetes al respecte que troben una seqüència lògica entre ambdós elements.

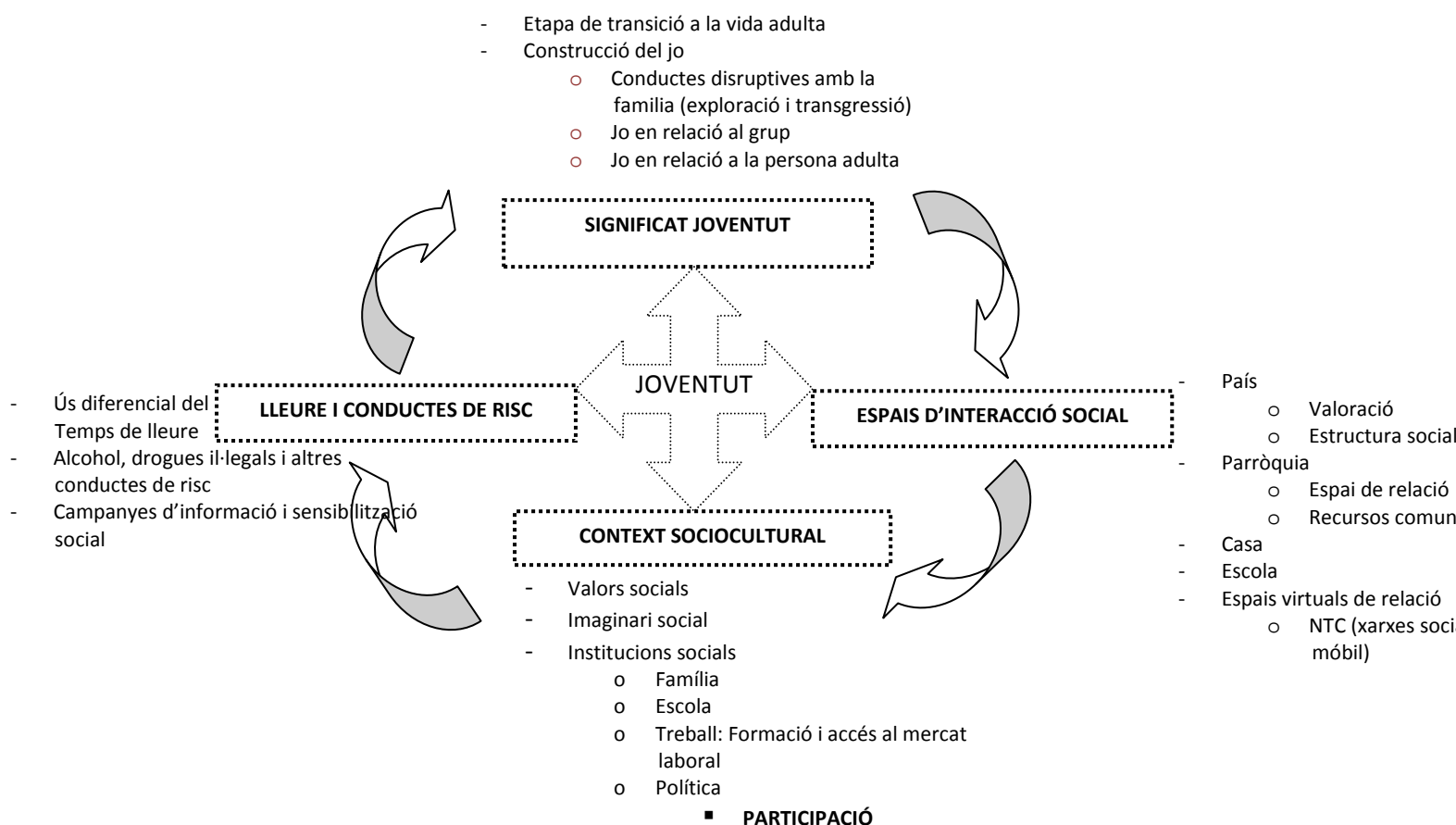
El primer bloc aborda **què és la joventut** i com s'hi veuen i es defineixen els i les joves, bàsicament en relació al món adult.

El segon bloc se centra en **els espais d'interacció social**, els espais de relació en els quals són protagonistes i en els que s'hi signifiquen els i les joves a través del seu discurs. Entre ells trobarem: El País, la Parròquia, els recursos comunals, l'espai domèstic, l'escola o el lloc on desenvolupen el seu treball. En aquest punt voldríem destacar l'especial importància que han agafat els espais virtuals d'interacció com a context en el qual els i les joves interactuen, gairebé de manera constant, i construeixen el seu 'jo en relació als altres'.

Una tercera àrea temàtica que s'ha pogut identificar fa referència al **context sociocultural que els envolta**: Els valors socials, l'imaginari al voltant del que significa socialment ser jove i com veuen les principals institucions que estan presents a la seva vida: La família, l'escola, el treball i la política. En aquest bloc s'ha volgut fer una aproximació a com entenen els i les joves la participació a la vida comunitària: Les seves principals motivacions, els obstacles que identifiquen per fer-la efectiva i el paper que pensen els hi atribueix la societat en aquest àmbit.

El darrer bloc, però no en ordre d'importància, fa referència **al consum del lleure i a les conductes de risc**. Aquest bloc s'ha volgut ubicar seguidament al dels valors socials, ja que es pot considerar que l'hiperconsum, aquesta cerca constant del 'jo sóc jo', de la identitat individual i del plaer pel plaer, són valors que sustenten la sobreexposició dels joves a situacions de risc arribant a posar al límit el seu cos (tot hi ser-hi conscients dels perills reals als que s'hi estan exposant)

Figura 1. Estructura de la investigació: Blocs temàtics que s'identifiquen en els discurs dels joves. Relacions

Font: Elaboració pròpia

5. Limitacions de la recerca

L'accés a la població juvenil és complicat (d'aquí una de les motivacions principals pel desenvolupament d'aquesta investigació), així doncs, tot i que la convocatòria s'ha fet de manera àmplia, fent servir els canals habituals que s'utilitzen per altres esdeveniments o activitats comunals adreçades al jovent i fins i tot per altres investigacions desenvolupades per l'IEA, no s'ha cobert tots els intervals d'edat desitjats en totes les Parròquies (Canillo, per exemple). I és que, com veurem més endavant durant l'exposició de l'anàlisi, els canals habituals de difusió d'informació i de publicitat que es fan servir no funcionen amb la població jove.

A més, com s'ha explicat amb anterioritat, al fer servir el mètode de bola de neu i el fet de que a través del boca-orella els i les joves hagin anat conformant els grups, es pot trobar en algun grup algun jove participant que tingui una edat corresponent a un grup etari diferent al que li pertocaria segons la definició dels intervals d'edat que s'havia fet inicialment (per exemple, al grup de joves de 16 a 22 anys d'Encamp hi trobem una jove de 15 anys, o al grup de joves de 23-30 anys de La Massana hi trobem un jove de 18 anys).

Finalment, com hem dit a la introducció, a través de l'agrupació es perd part de la informació sobre la diversitat de realitats, sobre les històries de vida que viuen els i les joves. Potser la present investigació es podria completar més endavant en el temps amb la realització d'entrevistes personals i l'anàlisi d'històries de vida (fins i tot fent una anàlisi transgeneracional).

6. Jo sóc jo, nosaltres som joves: La construcció social de la joventut.

Segons la segona edició del diccionari de la llengua catalana defineix l'adjectiu jove, de la manera següent:

Adj. [LC] De poca edat, que està en la seva joventut.

Si ens remeten a l'accepció de joventut trobem la definició d'una etapa de trànsit, de maduració:

f. [LC] Període de la vida entre la infantesa i l'edat madura. Durant la joventut.

f. [LC] Període d'existència d'una cosa capaç de desenvolupament, durant el qual augmenta en força, en vigor, etc.

Així doncs, direm que la 'joventut', en tant etapa vital diferenciada de la infantesa i de l'edat adulta, és una construcció social, un acord sobre el que vol dir 'ser jove' a una societat donada en un espai i en un temps determinats. De fet, hi ha societats a les que no es diferencia l'adolescència/joventut de l'etapa adulta i si reflexionem sobre l'evolució del que es considera ésser un jove a la nostra societat occidental al llarg del temps veurem com els criteris segueixen pautes diferents en moments diferents; com per exemple l'edat per

poder votar, o per ser triat com a representant polític o fins i tot l'edat de la responsabilitat penal, totes aquestes decisions són fruit d'un acord social (Izquierdo, 2000).

Cada societat construeix un conjunt d'idees, creences, valors, representacions i expectatives sobre el que significa ser 'un/a jove'. Aquesta convenció social sobre el que ha de ser un/a jove, influeix sobre com s'hi veuen els joves a si mateixos i com es comporten en conseqüència (a través de la definició pel col·lectiu de normes, prescripcions i prohibicions socials), però també sobre com les persones adultes els tracten i es relacionen amb ells i elles, en una mena de procés retroalimentatiu.

Ser jove a la societat occidental contemporània s'entén com un tret de transició i de canvi, la fi del qual arriba amb el pas o la consolidació de l'etapa adulta i que normalment ve a coincidir amb la inserció plena al món laboral, en tant s'entén que la persona adulta és plenament capaç d'autoresponsabilitzar-se¹ i de fer front a les demandes rígides del món laboral (Izquierdo, 2000; Martí, 2001).

Aquesta forma d'entendre la joventut es pot identificar clarament a través del discurs dels i de les joves. En general els i les joves, de tots els grups d'edat, identifiquen la joventut amb l'etapa postadolescent i la defineixen com un període d'experimentació personal, de prova, de desafiaments i de transgressions. Les principals diferències que ells i elles veuen respecte al món adult estan relacionades amb l'experiència vital, junt a les responsabilitats que (no)assumiexen en la seva quotidianitat, així com la búsqueda i el descobriment de noves sensacions:

M (22 anys)- I l'experiència. Un jove la va adquirint poc a poc, un adult ja la té. O no tota. No, però la diferència entre un adult i un jove és que un adult té molta més experiència que un jove.

Pa (22-30 anys)- Yo es que... no estoy muy de acuerdo con que no tengan consciencia. Tienen la normal de su punto de vista y edad. Yo no sé si es por la experiencia que he tenido con ellos, conocí a muchos chicos jóvenes entre 18 y 23, 24 que vienen al país viajando y están con un montón de ganas de experimentar, de conocer, de ver...

Md (17 anys)- Necesitem que hi hagi això. Un període de descontrol. Les coses tenen un valor per tu que pels altres no ho tenen i aquesta variació provoca que la diferència de valorar el que hi ha o passar de les coses.

C (20 anys)- Això és una etiqueta que tothom ha tingut i tothom l'ha passat. El paso de todo, tothom ho ha dit...Quan siguem grans, ja els direm als joves, mirate estos que pasan de todo. Quan se'ls trenqui el retrovisor del cotxe, direm hòstia, jo també ho he fet.

¹ Profundirem més en aquest punt quan parlem del treball com un espai d'interacció social.

P (21 anys)- Et diuen estàs en la edat del pavo. Es lo que hi ha, ho has de passar. Si no ho passes, després no saps mai lo que és, ni ho aprecies després. Vaig fer de jove, tu no ho facis perquè tal, tal.

A (27 anys)- Yo creo que no. Yo no comparto con la gente que dice que siempre he pasado. Son etapas distintas. Yo trabajo con niños y adolescentes y no pasan de todo, vivimos en otra realidad, estamos en otra época, las cosas son distintas y nada, los chicos no son malos, son buena gente...

S (16-22 anys)- Home també... Si! És que també has de... per dir-ho d'alguna manera, cometre errors i així aprens també.

A (16-22 anys)- Són experiències.

M (22 anys)- Aprens així. La gent jove, la persona es forma a partir de les seves experiències.

J (21 anys)- Pongamos en general que la madurez. El que te lleva por el buen camino.

A (17 anys)- Que un joven estudia y un adulto trabaja. Y que un adult ja sap que en la vida, bueno, lo que costa guanyar diners i en canvi un jove no se n'adona que...

F (20 anys)- No, no es más facilidades. Es que cuando eres adulto ya aprendres que hay cosas que si no te aportan nada en la vida, mejor dejarlas pasar.

Els i les joves són conscients dels canvis socials que ha experimentat la joventut segons la societat va abançant en el temps. Es veuen com el fil conductor que uneix les generacions anteriors i els nous temps socials, en aquest sentit s'identifiquen en tant col·lectiu com agents del canvi social.

L (17 anys) Jo penso que a veure, això que diuen que tanta llibertat, jo no ho crec, perquè abans els pares potser no tenien tanta llibertat en el sentit de... sortir tant, no ho sé que, perquè tenien altres obligacions com treballar... i bueno, que dic treballar i... Jo penso que és perquè... o sigui, tampoc estudiaven la majoria o sigui, el seu ritme era anar al camp no sé que... no els hi agradava estudiar, al menys aquí, a nivell de poble. Que estudiessin n'hi havia molt pocs és a dir, no ho sé, llibertat potser no en tenien però... Que ara no hi ha tanta llibertat perquè hi ha més policia, està tot més controlat i tot això, però, però, però a nivell de pares sí, a nivell de pares hi ha més llibertat però perquè ens han educat ells, eh? O sigui, a mi si des d'un principi em diuen t'ho has de guanyar tu, ja m'ho guanyaré, però si a mi em diuen vaig al cole, pagam el menjar, no sé que, no has de fer res, Santa Rita, pues tu mateix.

M (18 anys)- Diferent. ...A la joventut dels meus pares.

V (19 anys)- Es que es eso. Aunque ellos también hayan sido jóvenes, lo han sido de otra manera, y en otros tiempos, otro modo de vida.

V- (19 anys)- Els pares, sí, són importants, però lo més important som nosaltres que estem creixent i estem fent canviar.

R (33 anys)- Però els nostres avis han sigut molt més conservadors amb els nostres pares que han sigut molt més lliberals amb nosaltres i segurament la nostra generació serà més lliberal encara amb els fills. Però bueno.

P (30 anys)- Mis padres antes, todo lo que trabajaban era para casa, y yo desde que trabajo nunca ha sido para la casa, personalmente eh. A petición de mis padres, o sea ellos me han dicho que nunca les de dinero, que ese dinero al contrario, me lo he ganado yo y es para mí. En cambio ellos, cuando tenían mi edad, bueno de hecho mis padres con mi edad ya tenían dos hijos, y yo con 30...

Estaba pensando una tontería! El carnet joven, caduca a los 30, me indigna mucho!!! Las ventajas caducan a los 30 años! Y parece una tontería pero no sé... Pero es lo que comentaba, si claro adulto puedes ser, pero esa franja estamos muy... casi tan perdidos como los jóvenes! ... No pero me refiero que yo no me siento igual que... no sé, que hace 5 años, mentalmente tampoco... a ver he mejorado y he empeorado 100 cosas pero no me veo con tanta diferencia de 25 a 30!

R (33 anys)- (...). Mis padres, a la edad que yo tengo, ya tenían... bueno, su casa, su familia ya armada y todo, y yo creo que yo ya... me pasé. Mi madre tenía 17 años, y yo tengo 30, o sea, me pasé casi.. una vida. Ellos a los 30 años, ya estaban súper acomodados, y yo estoy de... A ver que hago... .

CR (17 anys)- Amb això, que les coses han canviat molt, que ara no..., sento que és molt diferent dels fills d'abans i que tenen molta llibertat per fer coses que abans no es podien fer.

CM (21 anys)- El meu pare no va estudiar perquè havia de portar a pasturar els corders, sempre m'ho explica això. I quan volia sortir de festa sortia i a les cinc del matí ja estava treballant. Sempre m'ho diu quan vull sortir i tal. Clar som concients saps quan ens expliquen això els nostres pares, però no tenim ideals, no tenim força per tirar endavant. Abans no ho sé, quan veies algo injust ho deies, sé que no té res a veure amb el tema però, està connectat vulguis o no.

M (18 anys)- Diferent, potser que no tenien tantes coses, no tenien... si volien això no...bueno no ho sé. Més... no tancada però més recta, diren.

El qualificatiu 'jove' no deixa de ser una etiqueta o categoria de classificació social construïda al voltant de l'edat (una categoria flexible, que cada cop s'hi va ampliant més, tot s'ha de dir). A la majoria de les societats existeixen sistemes de divisió, d'organització i d'estratificació social, que situen a unes categories determinades de persones per sobre d'altres i que determinen situacions diferents de prestigi, poder i riquesa (Macdonald i Plummer, 2007). D'aquesta forma, l'edat és uns dels principals eixos d'estratificació social (a l'igual que el sexe, la classe social, l'ètnia, la nacionalitat i la religió). En tant criteri de classificació, l'edat (posada en relació amb aquesta associació joventut/etapa de transició) comporta una diferenciació de les persones (en aquest cas els joves) en quant:

- o Al lloc que s'ocupa a la jerarquia social.
- o Als valors i expectatives socials que els hi són assignades.
- o A les activitats i les pràctiques socials que desenvolupen en un moment i societat donada, i per tant els espais d'interacció que se'ls atorguen, ocupen i (re)defineixen ells mateixos.

Les categories socials influeixen en el procés de construcció i definició del 'jo' en les persones, en tant formen part del marc en el que se situen en el món i organitzen els seus

esquemes vitals (principalment en quant als rols i a les expectatives socials que han de complir). El nostre sentit de la identitat està clarament definit per aquells grups als que hi pertanyem, per les nostres afiliacions grupals; de tal forma que tendim a valorar positivament aquells grups amb els que estem relacionats i amb els que ens hi identifiquem, així com de manera menys favorable a aquells amb els quals no tenim contacte, desconeixem o no tenim res en comú.

En el cas dels joves el posicionament del jo en relació a la societat (definida principalment pel món adult), participa en l'aparició i la consolidació de les diferències socials, que delimiten el seu lloc i les seves expectatives en l'estructura social (Hewstone; Stroebe; Codol i Stephenson Coords., 1993). La pertinença al col·lectiu 'joves' en tant grup comporta una conducta 'discriminativa' = diferent a la conducta que s'espera d'altres col·lectius socials (infants, persones adultes, gent gran), amb l'objectiu de diferenciar-s'hi de manera positiva o objectiva de la resta, reafirmar-se i redefinir-se (es tracta d'un 'jo/nosaltres, els joves en oposició a'). Aquest 'esser jove' sorgeix bàsicament de la ruptura amb les institucions de control social, principalment amb la família: De la construcció d'un 'jo, a part de la meva família'.

Sota aquest enfocament, direm que si bé durant la infància els grups primaris venen a coincidir amb els grups d'identificació i que bàsicament són la família d'origen i l'escola, amb l'arribada de l'adolescència es produeix un procés disruptiu: D'allunyament i distanciament d'aquests, per passar-s'hi a identificar amb el grup d'iguals.

Els i les joves es veuen a si mateixos com independents del grup familiar, amb marcada identitat pròpia (compartida amb els seus amics i amigues). Es 'fan' més autònoms a través del qüestionament de l'autoritat respectada amb anterioritat i que emanava dels pares/mares bàsicament, és així com produeixen un 'nou jo'. És durant la construcció d'un/a mateix/a com a entitat diferent als adults que constituïen una referència fins el moment, que els i les joves desenvolupen conductes disruptives: De qüestionament, de provocació, de reafirmació personal i grupal; a la vegada que comportaments d'exploració i d'autoaprenentatge, apartant-se de les expectatives, normes i límits marcats des de la unitat familiar i per l'escola:

V (19 anys)- Val, dintre de lo que seria... que s'està degenerant una mica, que s'estan sortint una mica de les normes, que la gent no, no estan prenent l'exemple correcte, no? els més joves... perquè segueixen models que no són de seguir.

K (18 anys)- Exacto, es que cuánto más prohibes algo, más lo vas a hacer. El típico padre que te dice: hoy estás castigado. Pues te vas a escapar para irte. Yo lo he hecho.

T (29 anys) - Jo crec que com més t'ho prohibeixen més ho fas... Sempre vols saber lo que hi ha, i molta gent vol saber lo que hi ha perquè mai ho ha provat o per lo que sigui.

D (20 anys)- Claro, prefieren experimentar-ho a que no vinguin i li contin des de l'experiencia dels altres.

C (20 anys)- Cuánto más lo prohíben, más lo haces.

C(21 anys)- Hasta que no te metes la ostia no...

Ce (17 anys)- Clar, és que és a hòsties com aprens.

C (23-30 anys)- En casa también. Mis padres por ejemplo nunca fueron personas de decirme no hagas esto, que no es bueno para ti. "¡Cómo lo hagas, te mato!" y claro uno joven ¿qué tiene tendencia? Ay, los frutos prohibidos siempre eran más apetecibles, ¿no? Y ahora como tengo hijos, ya me acuerdo lo que mis padres me decían y cuando tengo amigas jovencitas y veo que hacen lo mismo, intento aconsejarles porque no es el mejor camino, pero ni puñetero caso. Porque es una edad que... no la nuestra, la nuestra ya creo que pasamos por esa fase...

Aquests comportaments disruptius es veuran retroalimentats i reafirmats en el grup d'amics, de tal forma que passaran a ser definits com a desitjats, de prestigi, exitosos... Així, "el distanciament de les institucions que fins llavors han acompanyat els joves s'aconsegueix a través de la inserció en un grup d'iguals, on troben els recursos, els suports confirmatius i l'autoestima suficient per mantenir el seu desafiament al món adult" (Espluga; Boso; Gallego i Martí, 2010:18).

Els i les joves participants confirmen les influències dels seus amics com un factor de dissuasió que neutralitza les normes familiars (reprendrem aquest punt més endavant quan parlem de la influència dels amics com a factor determinant de les conductes de risc):

M (20 anys)- La persona, un adolescent és molt influenciable, vale? Per molt que t'ho diguin a casa, después és cosa teva. Si els teus pares et volen explicar i tal, si tu vols seguir els consells dels teus amics en comptes dels, dels teus pares, pues mira, ja t'ho trobaràs (...).

P (30 anys)- Eso es el círculo de amistades. Pero es normal! Nosotros cuando éramos más jóvenes, bueno más jóvenes, también!

F (10 anys)- Y cuando sales, lo vuelves a hacer porque tus amigos lo han hecho.

A més, aquest procés d'allunyament de les figures d'autoritat es veu reforçat en el marc de la societat actual per un **nou escenari que fins ara no s'havia donat i que es caracteritza per la desarticulació i l'afebliment del paper de les institucions socials** (família, escola,

Estat, religió) que exercien de referent social, oferint a les persones una continuïtat dels models socials tradicionals existents.

Els sistemes de representació s'han convertit, més que mai, en objectes de consum, els models a seguir es poden triar a cada moment i segons convingui. Assistim a una explosió de l'individualisme en la seva màxima expressió: La búsqueda constant d'una identitat individual diferenciada de la resta a través del consum i de la possibilitat de poder triar entre un ventall de múltiples opcions a les que s'enfronta el jove de manera individual, *“ante la desestructuración de los controles sociales, los individuos, en el contexto posdisciplinario, pueden elegir entre aceptarlo y no aceptarlo, entre dominarse y desmandarse (...). Basta pensar en la liberación de las costumbres cuya contrapartida ha sido la desarticulación del mundo de la familia y las relaciones y que ha hecho que el contacto entre los seres sea más complicado que en el pasado (...). Ya no hay modelos prescritos para los grupos sociales, sino conductas elegidas y asumidas por los individuos; ya no hay normas impuestas sin discusión, si no una voluntad de seducir que afecta indistintamente al, dominio público (culto a la transparencia y a la comunicación) y al privado (multiplicación de los descubrimientos y experiencias personales) ”* (Charles, 2008: 22, 25 i 26).

S'ha de dir que el moment clau i diferenciat en la definició d'un grup d'iguals passa per les seves pautes de consum: La construcció de la imatge corporal, l'elecció d'un tipus de roba, de marques, l'audició d'un determinat tipus de música, el consum diferencial de lleure, la pertinença a una comunitat virtual concreta (com ara facebook, twitter o twenty). El posicionament davant totes aquestes opcions els difereixen, els allunya de la població adulta, però també els fan distints entre d'altres grups de joves i inclús entre ells mateixos/es. Serà a través del consum que l'ideal de personalització es vehicula; els joves poden 'customitzar-se' a si mateixos, triant i modelant com apropar-se i com significar-se subjectivament davant les altres persones i les múltiples opcions vitals que tenen, a través d'allò que Lipovetsky (2008) anomena el principi del 'self-service.' Aquest principi es materialitza mitjançant les pràctiques de consum constant i la comunicació de masses, presentant-se com una fantasia, un món de seducció i de moviment incessant que tendeix cap a la novetat, la diversió, l'hiperbenestar i el lleure.

CO (16-22 anys)- No, és la moda de l'època per dir-ho així, ara mateix totes les noies que surten de festa van amb uns talons de la vida, la majoria... No, però fins i tot, ho fan perquè els hi agraden els talons perquè des de que tenien 14, 15 anys que és quan van començar a sortir, veien a totes les models, les revistes, la televisió... hi ha influències.

N (23-30 anys)- También importa mucho la imagen.

A (16-22 anys)- També perquè hi ha moltes persones que donen importància a la imatge...

Generalitzeu massa. Jo he estat heavy algun temps i tinc amics heavys.

Es otra forma de ser y de vestir, por qué no? Yo si dejé de serlo es básicamente porque, a ver, yo dentro de mi sigo siendo heavy pero por fuera ya no lo parezco. No rieu! Fuera ya no lo parezco porque tanto negro me deprimía y dije vamos a ponerle color a la vida. Vale, soy un bicho raro, lo reconozco.

D (20 anys)- Son grupitos. Son grupitos de amigos que se juntan en el colegio y como son de la Massana pues salen y quedan. Igual que este capullo y yo somos colegas y pues quedamos por aquí! Pijos, heavys..

D'aquesta forma, i en relació al procés de construcció del 'jo/nosaltres en el món', hem de destacar l'important paper de producció i reproducció sobre allò que és acceptable i desitjable que tenen els medis de comunicació massiva: La publicitat, la música, el cinema, així com tota aquella informació que els hi arriba a través de la xarxa, i que generalment no sempre actua com a reforç dels missatges sustentats pels grups primaris i no es pot controlar per aquests. Vivim a la societat de la comunicació, a l'era de la informació, estem permanentment connectats a través d'espais virtuals de relació i comunicació, el procés de globalització de l'economia, de la comunicació i del consum ha canviat dràsticament les formes de produir, consumir, informar(-nos), comunicar-nos i relacionar-nos (Borja i Castells, 2000), mai hem tingut tanta llibertat, hem sigut tan autònoms, però a la vegada tant dependents (Lipovetsky, 2008): Sempre connectats, consumint, pendents de la informació constant que ens arriba d'arreu, per formar el nostre propi criteri i posicionar-nos al respecte; per prendre les nostres pròpies decisions.

Els joves són conscients d'aquesta mena de dependència, de la influència que tenen les noves tecnologies i els medis de comunicació massius en la formació de la pròpia opinió, com a element de distracció d'allò que és important, com eina d'evasió i de 'mascarada' del jo en la societat de l'hiperconsum orientat a la implantació dels signes de diferenciació social (Charles, 2008):

M (23-30 anys)- Somos unos robots del consumismo.

B (23 anys) -Nos han montado una sociedad para que nos... para tener la cabeza completamente distraída y para que nos volvamos completamente ignorantes y que nos tengan controladísimos. No solo con la play station, el facebook, el ordenador, la tele... el alcohol, la fiesta... todo es que nos tienen cogidos completamente con todo.

A (16-22 anys) - Aquí s'ha dit moltes coses, per exemple a nivell econòmic és un problema, és veritat, a nivell cultural això potser és lo que més d'acordestic. O sigui, potser un problema també potser que sigui l'educació, no dic que sigui dolenta, però barrejada amb la cultura occidental i barrejada amb els punts geogràfics, el límit geogràfic que tenim... no sé, és tot com un còctel que no sé quina solució podem trobar. No sé. A nivell d'educació jo penso que Andorra està molt bé, per lo poc que sé i he vist, però encara així és molt difícil, amb tot lo que és la publicitat, la televisió, internet, és tot tan gran que no sé, no sabia quin punt falla. Són masses punts, penso.

F(20 anys)- Es que en verdad nadie quiere salir de esto...

Jo per exemple, bueno yo juego mucho a la X-box, yo juego mucho y sé que si llevo a viciar me mucho en este mundo será malo, pero no sé, no lo pienso dejar porque es algo que me gusta y ya está.

C (38 anys)- Yo lo de las redes sociales lo veo bastante útil, y no sé, yo lo tengo como una herramienta de trabajo, y aprendizaje. Pero veo también la sociedad consumista, la gente creo que cada vez más, nosotros antes no...nos pasábamos de pedir un montón de pasta a los padres para tener a fin de mes esto y aquello, creo que nosotros, siempre ha habido de esto, pero no en tanta escala como hoy en día.

S (23 anys)- Si, porque hay más información, hay más acceso a la información hoy en día

P (30 anys)- Yo creo que hoy en día, el acceso a la información, el Internet las 24h al día, la televisión, todo. Hace que los jóvenes de 16, 18 años, tomen consciencia de las cosas.

M (22 anys)- Però internet té molt de suc, que poden llegir també. Què et penses? Poden fer moltes coses.

D (22 anys)- Es la base de la tecnologia. Al menos yo con 9 años un móvil no tenía y los niños ahora tienen un móvil, con 10 años.

A (16-22 anys)- Jo crec que el que passa, és que estem en una edat bastant consumista i caprixosa, a veure, que jo m'inclò, no sé si vosaltres també o no però, vull dir que has de passar un moment pel centre d'Andorra per arribar a altre lloc. A la Pull Bear, veig: oh quina samarreta més maca, uhi quina casualitat, tinc diners, me la quedo. I després la mires i penses per què me l'he comprat?

F (28 anys)- El nen vol una Wii venga una Wii, el nen vol un telèfon, venga un telèfon, és no es pot anar així per la vida.

E (16-22 anys)- Possibilitat d'estalvi n'hi ha poca. Moltes coses que fan les botigues és oferta per liquidació de tancament, i porten dos o tres anys amb la liquidació del tancament, de tal manera que t'inciten a comprar els materials que tenen.

A (16-22 anys)- Les empreses, i nous productes. Per exemple surt l'iphone, i al cap de cinc mesos surt la blackberry. I no sas que fer. Tens l'iphone, però vols blackberry.

Sa (16-22 anys)- Si perquè sempre volem lo més nou.

S (16-22 anys)- Però això és perquè som bastant consumidors, volem moltes coses. Jo no, per exemple tinc un mòbil, me'l vaig comprar perquè me van liar, però feie cinc anys que tenia el mateix mòbil i no ere res de l'altre món el altre mòbil però m'era igual.

G (16-22 anys)- Doncs com ella, que consumim bastant.

F (23-30 anys)- Con la play...

V (23-30 anys)- Pienso que en esta franja, la gente pondera un poco antes de comprar, ¿sabes? No está tan sujeta a este vicio. Pero los más jóvenes, sí, pienso que hay una tendencia muy grande. Yo me recuerdo cuando trabajaba en una tienda de bolsos, que era la Semana Blanca, se dice, ¿no? Y los chicos venían ahí todos eufóricos por comprar y dejaban ahí un pastón, chicos de 14-15 años y pienso que nosotros no comprábamos... no sé, ponderábamos un poco más antes de hacerlo. Igualmente lo haríamos, pero...

L (23- 30 anys)- Bueno, la verdad es que me he quedado callado también porque compartía la opinión de... y no sé no meter la pata de un modo u otro. Está claro que está descontrolado que a ver, yo creo también. A ver, esto me lo explico una persona digamos entre comillas que ya mayor, no sé qué edad tenía, supongo que es porque a veces el hecho que consuman más y tal es porque hay más cosas que consumir que antes. Antes como no había tecnología y no había tantas cosas y porqué no decirlo también, no había tanto dinero a nivel mundial, pues era más difícil comprar las cosas. Luego las cosas que te comprabas no eran así tan tecnológicas, te duraban más, no sé, es una cadena, una cosa conlleva la otra.

P (30 anys)- Porque estamos hablando de cosas que no son internet, teléfono o (...).Que realmente no es una necesidad pero que lo... es un hábito muy... no sé qué, pero son cosas que en verdad son...

S (22 anys)- Mucho consumismo!

7. Els espais d'interacció.

Al parlar d'espais d'interacció fem referència al context espacial que sorgeix de la pràctica quotidiana dels/les joves. No parlem tant de l'espai físic (aproximació morfològica o disposicions físiques de l'espai construït), si no més aviat de l'entorn que és resultat de la pràctica social i en el que aquesta es (re)produeix: L'espai sociosimbòlic. Aquesta pràctica quotidiana fa al·lusió a l'ús de l'espai, a les activitats que en ell es desenvolupen, als seus protagonistes; però també a les seves dimensions simbòliques: A les percepcions, a les valoracions que en fem de l'espai, a les relacions que hi tenim, als records... *"la pràctica social comprende actividades concretas: trabajo, no-trabajo, consumo, frecuentación, trayectos, relaciones sociales, ritos, representaciones, que se inscriben e influyen en la vida cotidiana. Ésta se manifiesta a través de otra: la práctica del espacio"* (Depaule, 1983: 183).

La construcció sociosimbòlica de l'espai és el procés pel qual les persones atribuïm significats als diferents espais i sorgeix de les experiències que en tenim sobre els mateixos². Així, la percepció dels espais de relació que tenen els joves sorgeix de la seva vivència d'aquests espais: Com apareixen, qui els crea, a qui estan adreçats i qui els ocupa.

² Un exemple clar d'aquesta atribució de significats i que pot facilitar la seva comprensió al /la lector/a el trobem a la cançó "Y Sin embargo" del Joaquín Sabina que diu allò de: *"porqué una casa sin tí es una embajada, el pasillo de un tren de madrugada"...* *"porqué una casa sin tí es una oficina"*. Ha marxat la persona la relació amb la qual li donava significat a l'ocupació i a l'ús de la casa per l'autor; aquesta en tant 'continent' queda buida de significat.

Aquest procés valoratiu el fan en relació a ells mateixos/mateixes, posant-s'hi com a punt de referència.

La realitat urbana és construïda socialment, tant pel que fa al seu aspecte físic: La Parròquia, els seus carrers i edificis, els recursos i els serveis que ofereix; així com en el seu aspecte mental, la vivència que d'ella en fan. Ambdós aspectes són producte de l'acció humana inserida en una societat, en un moment i en un espai determinat (la percepció del context urbà té lloc en un context i únicament en aquest, és que pren sentit).

En el procés d'apropiació i/o d'autoatribució d'un espai hi ha una necessitat de control del mateix (passant per aspectes com ara: La seva concepció, la selecció de l'espai o de l'ús que se'n farà), així com de les activitats que en ell es desenvolupen i d'identificació amb les persones protagonistes de les mateixes, el que Villaseca (2006) anomena "una agregació entre parells", reconeixent els i les altres com a part del nostre entorn³. En aquest sentit, l'espai es constitueix pels joves en un espai de trobada, d'interacció buscada i desitjada, manifestant un conflicte de poder, el que més poder té, més capacitat té per decidir-hi els usos i pel que fa als espais públics generalment parlem de les administracions públiques.

7.1 Andorra: El meu País. Convivència, tolerància i respecte.

7.1.1. Diversitat i estructura social.

Segons les dades del Departament d'Estadística del Govern d'Andorra, l'any 2010 aproximadament el 61% de la població del país era immigrant. Aquesta diversitat en la composició social del País, ha fet que Andorra esdevingui en un model de respecte i de convivència social, gresol de cultures; situació que es fa palesa en el discurs dels joves:

R (19 anys)- La cosa és... no hem de perdre de mira d'on venen els nostres pares, i d'on venen els nostres avis. Potser els que som andorrans... hi ha molts andorrans que no es donen compte que potser els nostres pares venen d'Espanya, venen de França, de qualsevol altre lloc. I això no els hi entra al cap de que ells també van ser immigrants. I han de tenir un respecte amb l'altra gent, perquè tiren del país.(...). La meva millor amiga és filipina.

³ Aquesta mena d'identificació amb l'altre/a genèric que ocupa l'espai i de diferenciació amb la resta de col·lectius, es pot veure en l'anàlisi dels discurs dels joves quan, tot i haver-hi zones verdes a la seva Parròquia, demanen zones específiques per l'ús del jovent, diferenciant-les dels parcs per infants i famílies.

V (19 anys)- Ara que penso, no és el meu cas, però jo opino que la gent que ve de fora, els joves mateixos, si es queden a viure aquí, pues ajudar-los de alguna manera a que se sentin com a casa. Perquè molta gent arriba aquí i veu que no se'n surt al cole, no sé què... i tiren la toalla i si se senten acollits, i ensenyar-li la llengua, les possibilitats que tenen, tot.

A (16 anys)- Depèn també una mica de com pensi, jo per exemple sóc portuguesa i elles dues són andorranes i són les meves millors amigues, i no sé...

Mi (16-22 anys)- El meu (millor amic) és argentí, el Santi.

A (17 anys)- Vale, pero igualmente esta gente tendrá hijos aquí y esos hijos serán andorranos (...). Y no te puedes centrar sólo en ti, porque tu a lo mejor vas a Barcelona y vas a querer que te ayuden, por mucho que te seas andorrana y te van a acabar ayudando(...).

Com hem vist, els/les joves, en general, perceben la societat andorrana com solidària i acollidora, no obstant valoren que el moment actual, de crisi econòmica i de valors, hi ha certa diferenciació social entre la gent que és d'Andorra i els que hi venen de fora:

R- Si tu agafes els 70.000 que actualment viuen a Andorra, és que 16.000 són andorrans, tots els altres són de fora, hi ha una gran quantitat de portuguesos, una gran quantitat de castellans i una gran quantitat de catalans també, perquè amb Espanya tenen cultures diferents. Trobar un punt d'equilibri perquè tota aquesta gent interactuï, en una vida social comú, és complicat. Inclús els gustos de nosaltres que venim de fora, no és lo mateix que els d'aquí, la cultura no és la mateixa i que també és complicat en aquest sentit.

Ma- Hi ha molt jovent que ha crescut aquí, és veritat que els pares són de fora, però han anat a l'escola aquí, s'han criat aquí i que tenen les mateixes oportunitats culturals que pot tenir una persona que els seus pares han sigut tota la vida d'aquí. No he trobat diferència entre la meva companya de classe, que els seus pares eren portuguesos amb mi, personalment, eh? Potser un altre sí. O potser ara actualment hi ha més segregació social. Però a la meva època, no.

Ma- El problema és més amb gent adulta que ve de fora, com per exemple tu, no? És més complicat (...). Exacte has d'aprendre l'idioma, fer amistats, Andorra és un país més tancat, costa més entrar dins un grup, mentre que si ja neixes aquí, creixes aquí. Com vosaltres dos, que veniu de fora, no?

M (16-22 anys)- Bueno jo penso que Andorra està molt centrada al turisme, o sigui per la gent que vivim aquí no hi ha tanta oferta, hi ha oferta però per al turista, però pels que vivim aquí buuuf! Una de botigues...

En relació a la composició de la població, pensen que el model d'immigració que ha seguit el País no ha estat gaire planficat:

N- Però la integració ha de ser una integració principalment de la gent, que són de la nostra quinta, que queden pocs, ara són masses, la integració d'aquells temps era més pausada, més... és diferent, és diferent. Ara (...) hi ha un boom, ha arribat un punt que ja són masses. No és normal que tinguem tantes cases, tantes pedres, tantes i que no hi viu ningú.

En aquest sentit, consideren que la integració de les persones que venen de fora, en tant participació plena a la vida del País, ha de ser un procés bidireccional i recíproc. Totes dues parts (les persones immigrades i el País) han d'esforçar-hi. No obstant però, torben que hi ha una desconexió d'interessos: Si bé les condicions laborals, especialment vinculades al sector turisme, no faciliten la integració de la població immigrant, també en pensen que la gent que arriba a Andorra d'altres països hi ve per treballar, fer calés i marxar. No pensen en quedar-s'hi, en tenir una bona vida al País i no tenen en compte les seves especificitats:

R- Andorra t'ofereix molt bones condicions, encara que tu has d'acceptar que has de treballar els dies que siguin, quan sigui i que no tindràs vida social (...). Però el que passa bàsicament és que tota aquesta gent que ve de fora no acaba d'integrar-se amb la gent del país, acaba treballant aquí i quan pot, quan va de vacances o el que sigui va al seu país d'origen, o té contactes amb la seva família que viuen aquí, justament per què? El model comercial i econòmic que tenim a Andorra és impossible, m'entens?

Vo (27 anys)- T'has d'integrar al país on estàs i jo crec que si portes 5-10 anys a Andorra, no és excusa.

A (27 anys)- Por mi parte yo no me involucro mucho igual. Osea que... no es una discriminación de los andorranos a mí, sino que es como que no me involucro yo, no tiene nada que ver los andorranos. En mi caso es problema mío, y de mucha de mi gente que se junta con nosotros. Tenemos amigos andorranos pero no nos involucramos como si viviéramos en nuestro barrio en Argentina, por ejemplo en una comisión de fiesta y todo eso.

F (20 anys)- Y ya está, conozco a portuguesas que ni se dignan a aprender a hablar el catalán. A mi eso me revienta.

V (19 anys)- Mira, si vas y dices, soy andorrana, tal y cual, tengo este problema, necesito pasta para ir a estudiar no sé qué. Te acaban ayudando, no te pueden decir que no. Yo sólo decía integrar en la lengua, es eso. Para que el día de mañana, tu vayas a una tienda, una andorrana vaya a una tienda y pueda hablar en català.

Els i les joves, consideren que una de les formes per facilitar la integració de la població immigrant al país, passaria pel reconeixement de la seva ciutadania plena; del seu dret al vot. Aquesta és una opinió generalitzada, no hi ha diferències segons nacionalitats. Han crescut junts, han estudiat junts, han compartit i tenen una vida similar, però gaudeixen de diferents drets i obligacions com a ciutadans i ciutadanes; no acaben d'entendre aquesta situació. Aquestes reflexions surten especialment entre el grup de joves més joves:

S (16-22 anys)- O no només que siguin majors o menors, sinó fins i tot els que són residents a Andorra, encara que no siguin andorrans com a mínim que puguin votar, encara que sigui contat d'una altra manera sas, no passe re! Tot i que tenen el mateix dret a vot que ells.

B (16-22 anys)- Els hi importa lo que estan vivint aquí, també estan convivint aquí, estan implicats amb el país.

A (16-22 anys)- Això es va proposar al Consell de joves l'any passat. Va ser el tema més comentat de... d'allà. Però fins ara no... van proposar que els immigrants que fan aquí 10 o 8 anys almenys poguessin participar a les eleccions comunals. Es va aprovar la llei però encara no s'ha fet res.

V (19 anys)- ¿Sabes el problema de todo esto? Que no lo ven como obligado. Si la gente va a pedir trabajo, porque realmente necesitan trabajo, y les dicen "catalán obligatorio", ¿no tienes catalán? Mira, te daremos cursillos de catalán mientras te incorporas en el trabajo. ¿Si no aprendes el catalán? A la calle. Ya te digo yo que aprenden el catalán cagando leches. Las cosas hay que hacerlas bien, si no las haces bien, claro que catalán ni qué catalán, sería una opción. Pero hay que integrar todos y ser una unidad, porque si uno va por un lado y el otro va por otro, acabaremos con un caos y acabará siendo Cap de Govern, yo qué sé, un árabe, o yo que sé, nada que ver con lo que es Andorra.

En aquest sentit i com a indicador de l'èxit o fracàs del model de gestió del fenomen migratori, és curiós que tot i els avantatges clars que comporta ser-hi andorrà pel desenvolupament de la vida quotidiana d'una persona al país (en especial pel que fa a l'accés a determinats llocs de treball o simplement per gaudir del dret al vot), fills de persones immigrades, ja nascuts al país i joves que porten tota la vida residint a Andorra no s'hi acaben de sentir part de la comunitat i no demanen la nacionalitat andorrana. Tot i que la seva vida s'ha desenvolupat aquí, no s'hi senten identificats. Aquesta situació que es podria entendre com una feblesa del model de gestió de la immigració al País, es deixa entreveure en el seu discurs:

D (23-30 anys)- Yo he nacido en Andorra y he vivido aquí toda la vida, pero soy español. No me he querido hacer andorrano.

J (23 anys)- Yo tampoco, vale que ya podría, pero a ver que eso también te abre más puertas... A mi siempre me han dicho que sí, que ayuda un poco. El pasaporte. Ya pero es que hay sitios de trabajo que te ponen preferentemente andorrano.

F (23-30)- Hombre, yo llevo de residente aquí 30 años y por mucho que me digan que me haga andorrana, no me voy a hacer andorrana, no me voy a renunciar a mi...

*D (20 anys)- Jo no! (sóc del país)
No pero yo tengo pensado quedarme supongo.
Pues... tendría casi 6 años cuando empecé, que llegue aquí.
Ya pero no me siento del país.*

Pensen que aquesta situació ha vingut donada perquè ha estat la mateixa comunitat andorrana la que a través del reconeixement institucional de la diferència ha dificultat la integració social de la població immigrant al país. Segons els i les joves, aquest tracte diferencial ha comportat que la gent que venia de fora, ni els seus fills/es s'hi identifiquessin amb el País:

R (19 anys)-Pero esto le pasa como le pasará a mucha gente, porque no lo han hecho sentirse del país. Porque ha habido mucha exclusión... Después són tota l'altra gent que està tirant el país endavant.

A (16 anys)- La constitució andorrana no només porta escrit els drets... i els deures dels andorrans... És els drets i els deures de tothom que viu aquí! I tothom hauria de tenir els mateixos drets. Tothom!

És que és el sentiment del patriotisme. És que és Andorra Andorra Andorra! No sé que! Només es miren a ells mateixos, només ells ells i ells.

J (17-22 anys) A mi lo único que no entiendo, por ejemplo, si sales de fiesta o alguna cosa, hay una pelea o alguna cosa, si está un andorrano, está un español o un portugués metido... no, y el portugués... porque el andorrano está ahí... no no, y tranquilo vete pa casa que estos dos vienen con nosotros. Aquí es más los andorranos aquí, y si están metidos en peleas o algunas cosas siempre salen bien.

M (27 anys)- Aquí en Andorra, por la manera de vestir, si eres portugués o español, o eres tal ya estás catado, y estás vestido por un patrón.

A mi per exemple, a mi directament no, però al cole jo he vist molta discriminació d'aquest tipus. I al carrer, avui en dia, als portuguesos és que és impressionant, és que tota la gent els hi té una mania impressionant, i no ho trobo... és que no ho trobo correcte.

F (28 anys)- Som els que treballem aquí cada dia per tirar una mica, bueno no sé si dir-ho, el país endavant, després qui es valora és fill de o senyorito tal, perquè tu ets andorrà fill de tal i ja està.

D (23-30 anys)- Ahí hay una cosita que sí me gustaría destacar que es la posibilidad siendo extranjero de crear puestos de trabajo o hacer un negocio propio, que no la tenemos en absoluto. Yo tengo que buscar un socio de aquí de Andorra, y eso es un poco cerrado también de crear nuevos puestos de trabajo, porque una empresa pequeña, por más nueva que sea, una empresa de jardinería, porque sé como trabajo y me conozco, igual te puede salir bien y eso puede empezar a crear nuevos puestos de trabajo. Ahora que se cierran a 4-5 personas, no sé, me parece un poco difícil. Porque hay mucha gente que también tiene mentalidad de empresa, empresarial.

Un altre element a destacar en relació a com entenen els i les joves l'estructura social del País, està relacionat amb la percepció que en tenen de que hi ha una clara variable d'estratificació social relacionada amb el capital social (Bourdieu, 1983) i econòmic de les diferents famílies del País (diners, influència social, accés a la classe política). En el seu discurs destaca la sensació que tenen sobre el fet de que en funció de qui ets (qui és la teva família) i allò que tens hi ha un tracte desigual per part de determinades institucions socials.

A (16 anys)-Jo crec que aquí, les coses a Andorra perquè et facin cas, has de tenir, ser d'una família, jo crec eh... família andorrana, de pasta, o si no ets andorrà almenys que vinguis d'una família important i coneguda, que tinguis algo que cridi l'atenció perquè et facin cas, perquè si ets jo que sé una simple persona tipo jo, ara arribe i vale que vol?

F (28 anys)- Claro, perquè és el fill de. Perquè tens un cognom.

M (17 anys)- A la nostra escola això passe i es note molt. Els que tenen calers... bueno...!

V- A lo mejor también quizás las diferencias que hay aquí en Andorra, gente que tiene mucho y que va en el mismo colegio, o sea, crecen juntos. Un ejemplo, crecen un niño que lo tiene todo y un niño que en su casa van justos y eso es un desequilibrio que no veas (...) O por ejemplo, para un poli, lo conoce y ni le hace soplar.

I (19 anys)- No, pero por ejemplo aquí ya hay. Lo llevan muy oculto pero hay una separación. O sea, un niño que se apellide de tal manera tiene muchas facilidades ya en el cole. (...) Te aseguro que el niño que se apellide tal, no le va a pasar nada, ni le van a expulsar, ni le van a hacer nada. Y al otro niño se lo van a cargar. Yo lo digo porque en el cole, o sea, donde yo voy ahora, ha pasado. Un niño que se apellida tal, tendría que estar fuera y...

P (28 anys)- Aquí manen els que tenen diners.

Ara sí, si el que pasa es hijo de policía, no pasa nada. O un andorrano con pasta.

Si tú has nacido en Andorra y eres de padres andorranos andorranos tu vida está solucionada, ya no tienes que preocuparte.

M (27 anys)- Si, per tot arreu eh! Per exemple per entrar a treballar al Comú o a qualsevol puesto si tens... quien tiene padrino se apadrina, i entra fijo. Però com no tinguis nom, ni tinguis coneguts, estàs fora!

C (21 anys)- En cada parroquia, de 100 personas si ponemos un ejemplo, 30 son familia y el resto es todo inmigrante. Y los inmigrantes aquí no tienen ni voz ni voto la mayor parte.

7.1.2. Equipaments comunitaris i accés als recursos.

Pel que fa als equipaments comunitaris, s'ha de destacar que els joves més grans reconeixen l'esforç col·lectiu que ha fet el país en relació a la consolidació de la xarxa d'equipaments, recursos i serveis comunitaris adreçats a assolir el benestar de la població andorrana.

R- A mi també m'agrada molt aquí, o sigui, l'estructura. Andorra és un país totalment ben estructurat, no falta res. En termes d'estructura té de tot, per fer esport, per escoles, salut, tens de tot. I Escaldes, tens tot molt a prop, ho tens aquí, al costat.

A- A nivell d'educació jo penso que Andorra està molt bé.

Pa (30 anys)- La escuela... hay lo que le llaman la educación andorrana, de esto de personalizar tanto al niño, hay retractores, hay gente que está muy a favor, pero yo creo que es súper interesante como, de alguna manera, los empiezan a motivar, en lo que ellos quieren, los niños quieren. Y trabajan mucho con este tipo de cosas, está muy bien de concienciar al chaval, de darle la oportunidad y la opción que quiera en la vida, escoger. Porque esto en la escuela andorrana se mueve un poco, y en realidad esto es algo muy bueno que tiene Andorra, ...y a lo mejor, se puede ver esto en los niños por esta razón

També valoren positivament la seguretat que hi troben al país. Aquesta percepció la tenen sobretot els més grans.

D (28 anys)-Tienes seguridad, en este país tienes mucha seguridad. Nos conocemos casi todos, no nos conocemos, pero es muy pequeño, Andorra.

Fa (23 anys)- Perquè pots sortir al carrer i no tens cap perill, que vas a Espanya i a qualsevol puesto et roben o.... jo estic contenta aquí, tinc una feina, un puesto estable. No puc arribar a agafar una hipoteca, però lo que jo tinc aquí Andorra no ho tindria a Espanya!

F (28 anys)- Amb el tema de seguretat com diu ella.. un crio amb 7 anys pot anar per exemple de l'església a l'escola andorrana sol que no passa res, o fins i tot d'aquí a la perruqueria del Manel fins l'escola, perquè no passa res i tu sas que no passa res! I a Espanya una mica més, o a França o a Portugal les has de portar dintre la classe perquè no te'l robin!

B (30 anys)- La seguridad, la tranquilidad también veo bien, es un país tranquilo.

A (27 anys)- También la tranquilidad, la seguridad, el clima, no hay estrés...

M (27 anys)- Jo volia marxar però penso que... Jo vull tindre fills no, i penso que Andorra és un bon país per tindre fills. Pel tema de... és car però pel tema de la seguretat jo sé que el meu fill pot... si que hi ha drogues, baralles i de tot però a un nivell moderat, no és igual que a baix a Espanya. També perquè ho amaguen però...

S (23-30 anys)- A mi en general, Andorra la seguridad, la tranquilidad que tenemos, que ya no se encuentra en ningún país.

Així com l'oferta d'activitats culturals que té el País:

M (24 anys)- Yo hace una temporada que me voy buscando otras salidas, más culturales, pues concierto de jazz, ballet, teatro, concierto de música clásica, teatro y a ver, no a todo el mundo le gusta esta variedad y no le gustará ver un ballet por ejemplo pero yo creo que bueno, con el tema del centro de congresos hay bastantes cosas ahora, temporada de música y danza. Para todo tipo de gente, o sea no estamos hablando de sólo jóvenes sino que para una persona de 30 años para arriba yo creo que hay cosas también. No tanto como en otras ciudades pero hay cosillas.

No obstant, i en relació a les comunicacions del país, els/les joves consideren que el fet que únicament hi hagi una empresa de telefonia els perjudica. No hi ha diversitat d'operadors que tinguin ofertes adaptades a la seva capacitat adquisitiva, en especial tenint en compte que és a través d'Internet i de la telefonia mòbil que es comuniquen i es relacionen.

M (22 anys)- Ja però donaria l'oportunitat de dir, m'interessa més aquesta que aquesta. Ara el mínim de trucada són 20€, o pagues 20€ o et quedes sense telèfon (...). És com una dictadura, un poquito (...).15€ a prendre per sac(...).El mòvil. Con la targeta, yo la recargo con 15€ y a los dos días ya no tengo. I són 4 trucades, a la meva mare o lo que sigui, però són 4 trucades i no pots fer més amb 15€.

C (20 anys)- Yo me paso el forfait este de 69€ y pago 120€ igual al mes. No por internet, porque me paso en minutos. Tengo 4 horas y me paso (...).Y yo tengo 15€ y me paso y pago 50€, te pasas siempre. Yo también... cada semana tenía 20 SMS gratis y no pagaba nada.

S (22 anys)- Y encima aquí en Andorra es bastante caro lo que es la telefonía! No tenemos ofertas (...). Si, y además los jóvenes no tienen ninguna opción de nada. Dicen: si haremos forfets de mensajes, y a lo mejor un forfet de mensajes no sé cuánto está pero a lo mejor te dicen 15 euros y pa eso cojo y llamo por teléfono.

P (30 anys)- Es un monopolio.

M(23-30 anys)- Pero esto me parece que ya ha habido algunas propuestas, porque no es normal que... Entendemos que haya un monopolio, y luego que en relación a los habitantes que operador exterior quisiera venir, tampoco lo veo muy claro porque tampoco se utiliza tanto el móvil, pero hombre aquí tendríamos que tener diferentes ofertas, por ejemplo ahora los niños tienes el móvil super temprano a partir de les 12 13 años. A ver los padres también tienen que pagar, y debería haber forfets.

Pel que fa al desenvolupament de la seva quotidianitat, l'accessibilitat als mitjans de transport públic, és de vital importància pels/les joves, especialment pels més joves, que han de desplaçar-se tant fora dels centres urbans (perquè hi resideixen a d'altres zones de la Parròquia), com a d'altres Parròquies per gaudir del seu temps de lleure (principalment de cap de setmana i de nit). Demanen una major freqüència de viatges i l'ampliació

d'horaris, així com una major cobertura zonal i preus més assequibles, adaptats a les seves possibilitats.

CE (17 anys)- Sí, jo visc a Axirivall.... o pugés a peu o et puja algú, però si tens que pujar a peu a la nit és divertidíssim.

*D (27 anys)- Pero uno de los problemas más graves que hay ahora es el coche. Y no hay bus hasta las tres de la mañana, ¿o lo han dejado de hacer? Tendrían que...
Yo he ido en bus de aquí de St. Julià al Chocholao. Y luego me he cogido un taxi, porque no había buses a partir de las 3 de la mañana.*

J (23 anys)- Tendría que haber autobús a todas horas.

T (19 anys)- Que pongan los autobuses más baratos.

*M (17 anys)- Taxi, cotxe o bus però que tampoc és molt fiable...
Si, si! Jo l'he utilitzat però has d'estar molt atenta perquè a vegades passa la parada i has d'anar corrents darrera per a que et vegi... perquè l'home va a la seva bola.
I haurien d'haver-hi més busos per la nit... I no un bus que passi cada hora no, cada mitja hora!*

E (16-20 anys)- I parlant del tema d'autobusos, trobo que ha pujat bastant! Ara mateix... van començar sobre 1'20 €, després van pujar 1'40, ara 1'50 €. Cada cop incrementen més!

J (21 anys)- Yo trabajaba a Andorra, bajas a Andorra y el bus vale un euro cincuenta, tienes que bajar todo el mes porque no tienes coche y te arruinas medio sueldo pa abajo con el autobús.

O (19 anys)- Yo creo que está muy mal en Andorra el tema del transporte! Pero muy mal! Porque cómo puede ser que, yo muchas veces en Barcelona, les digo que sólo tenemos autobús que no hay tren ni nada y se quedan... no tenéis tren? No tenéis metro? No tenéis aeropuerto? Bueno aeropuerto aún. Pero que no tengamos nada más que el autobús!!

A (17 anys)- Els taxis ens estafen. Y te avisan cuando ya han llegado: "no, no que son 16€", ah, vale, pues avisa antes de subirme.

J (21 anys)- Pero también podrían poner tipo tarifa, de jóvenes, un precio.

En aquest sentit, s'ha de dir que tot i l'existència de les diferents línies de bus nocturn (Bn1, Bn2 i Bn3) que cobreixen els desplaçaments pel País els divendres, els dissabtes, les vigílies de festius i les festes fins les 3h 30 de la matinada, la majoria d'ells i d'elles o bé desconeixen de la seva existència o bé no tenen clar els seus horaris. Fins i tot aquells que el coneixen demanen una ampliació de l'horari de la darrera sortida.

V (19 anys)- Sí, per son buses fantasma. Los he pillado 2 o 3 veces.

A (16 anys)- Passa a l'hora que vol, quan vol... Si l'últim bus en teoria ha de passar a les 3, si fa falta passa a les 2h30... és igual...

C (17 anys)- Ah que hay bus hasta las tres y media?

J (18 anys)-Y el bus sólo está cuando no lo necesitas.

O (19 anys)- Todavía no sé por donde pasa seguro. Todavía no lo sé seguro! No sé a que horas pasa. Es que...

M (17 anys)- A más pasa de una hora y media...

L (18 anys)- No. Pasa cada hora, pero nunca pasa en la hora hora! Es decir, pasa o cinco minutos antes, o diez más tarde, y no sabes si lo has perdido.

En general, els hi agradaria poder disposar d'un espai de trobada a nivell nacional, on la gent interactués i es pogués relacionar entre ella. Consideren que el País podria fer més iniciatives comunes pels joves implicant a totes les Parròquies i aprofitant l'entorn natural del País.

R (33 anys)- Tu estàs a la feina i encara que al principi només coneixes la gent de la feina, i no tens ni els mateixos dies de festa que aquesta gent, o sigui, no pots ni quedar a sopar amb aquesta gent perquè el dia que un treballa, l'altre no. I si encara que tinguis el cap de setmana i no tinguis ningú per sortir per començar a conèixer la gent d'aquí, el que fas és estar a casa. Clar, a nivell econòmic estic totalment d'acord amb tu, però a nivell social Andorra és que és complicadíssim.

Que la gent es barregi.

N (16 anys)- Andorra, lo que li falta és una zona diguéssim, en la qual hi hagi una zona per tots, per tots i que hi siguem tots (...)! que estiguem tots reunits. Un pavelló enorme per poder... com el Fòrum, el Fòrum de Barcelona que va haver-hi, això és impossible a Andorra, però és com si estigués somiant. Però hòstia, algo diferent, algo innovador.

O (19 anys)- La gente de aquí, son iniciativas que le dan vida. No hace falta que sea una tienda tampoco, yo digo que podrían ser cosas más... actividades, incluso actividades en la montaña, cosas así, se podrían organizar una cosas de esas, y nunca se organiza nada de eso aquí en Andorra. Y mira que tenemos comederos en la montaña, tenemos el llac d'Engolasters, tenemos cosas que se podrían organizar, y...

Finalment, en relació a aquest punt, els joves troben que el Govern hauria d'invertir esforços en el desenvolupament de polítiques socials adreçades a la joventut amb l'objecte de promoure el seu accés a una vida més autònoma. Es consideren un col·lectiu especialment vulnerable dabant la situació de crisi que s'està vivint en el moment actual.

B (30 anys)- Yo he pedido una ayuda del alquiler esa, y he metido todos los papeles y nunca más me han dicho una respuesta.

P (28 anys)- Mi novio desde hace poco ha estado sin trabajar, va el Servei d'Ocupació aver si se podía apuntar para pedir el paro, que ahora se da, y le dijeron que hasta los 90 días de estar sin trabajo te lo daban, y esos 90 días de que vives? Porque con alquiler, embarazada, ginecólogo, porque es que encima aquí pagas antes de entrar en el ginecólogo, pagas después, pagas los análisis, pagas todo!! Es que lo pagas todo! Cómo lo hacíamos? Y le dijeron que tenía que estar 90 días!

M (27 anys)- Lo del treball deixa'l, perquè aquí Andorra sempre ha sobrat feina vale. Però jo crec que lo que falte molt aquí a Andorra són les ajudes als joves.

L (18 anys)- Yo creo que el gobierno tendría que ayudar a las empresas a pagar un tanto al trabajador joven. Por qué? Porque la empresa no tiene sólo que dar, vale venga te pago tanto, no, si gobierno

sabe que eres joven y no sé qué, pues venga el gobierno te paga un tanto y la empresa otro tanto. Así la empresa no pierde tanto.

L (18 anys)- Yo creo que uno de los mayores problemas es que el Gobierno no nos facilita las cosas. Nos tendría que rebajar más, porque si saben que somos jóvenes y que hay esta crisis y que nos pagarían lo mínimo porque trabajaríamos sólo el fin de semana porque estudiamos, nos tendrían que poner pisos más baratos

No hacen tanta construcción y tanta cosa? Pues que, no hay, yo que sé sitios en que están haciendo el tema de compra, pues que esos pisos los pongan para todos los estudiantes, más baratos, y ganaran más? Si porque habrás gente que se va a ir a vivir sola!

M (23-30 anys)- Yo como él, no tirar la toalla, estar al lado de los jóvenes en el sentido que si están todos en el skate park pues que un político o alguna persona vaya y les explique el problema que hay, que la gente que no quiere estudiar que se ponga a trabajar, ayudar a formarlos, que la empresa te ayude. No es mucho dinero tampoco, pero dar alguna formación o incentivarles en algún sentido, que tengan una meta final yo creo. No sé, por ejemplo en mi trabajo tengo metas finales y batallo hasta llegar a ellas. Que tengan un motivo por el cual levantarse y decir quiero ir al trabajo por esto esto y esto, o no poder tengo que ir al trabajo.

7.2. La Parròquia com a espai de relació.

La Parròquia és el context (físic) immediat en el que els i les joves desenvolupen la seva quotidianitat. Viuen a ella, consumeixen serveis i recursos comunals, gaudeixen dels seus espais naturals i zones verdes... , i en definitiva, es relacionen entre ells i elles i amb d'altra gent significativa per ells a la seva Parròquia. I és així que la perceben bàsicament: Com a espai de relació.

Els i les joves conceben la seva Parròquia com un espai per compartir, d'interacció i de trobada amb la gent del poble. La senten com a punt d'unió amb la resta de sectors de població que l'habiten; com una família. Destaquen la tranquil·litat que hi troben vivint a la seva Parròquia com un element positiu.

L (17 anys)- Mira,és molt tranquil, és esplendít, és molt maco, o sigui hi ha ambient familiar, bueno, vas pel carrer gent que coneixes, tots els avis et conoixen, la gent gran, és ambient de poble... és molt bonic (Canillo).

A (16-22 anys)- Bueno, o sigui, Canillo és molt maco, hi ha les pistes d'esquí per anar a esquiar, esquiar està molt bé, a l'estiu també fa activitats però...

Q (23-30 anys)- Más tranquilidad. Yo me fui a vivir a Encamp, cada mañana me levanta un gallo, que antes en Sta. Coloma me levantaba un autobús o un camión. Es calidad de vida, fuera ganas calidad. Dentro tienes todo más a mano, es verdad, pero fuera ganas tranquilidad.

C (17 anys)- Si! No sé es como que conoces a toda la gente y tal, a mi lo que más me gusta de Encamp es el Carnaval como a todo el mundo supongo. Lo que no me gusta es que está lejos, me queda lejos del cole, tengo que bajar todos los días a Andorra si quiero ver a mis amigos o así, pero después está muy bien.

L (18 anys)- A mí me gusta mucho también, aparte que es muy acogedora y es muy tranquila, comparada con otros pueblecitos por decirlo así. Es un... es un, no sé cómo decirlo, un pueblo donde nos conocemos todos, donde se sabe todo. Yo me siento a gusto (Encamp)

F(20 anys)- De conexión pues la ciudad, un día que inconscientemente nos une a todos (...) Es una parroquia tan pequeña que somos todos una familia, todos nos conocemos aquí, todos (Ordino)

A (21 anys)- Es de piedra, es más Andorra (Ordino).

D (20 anys)-La tranquilidad (La Massana)

F (28 anys)- La tranquil·litat (La Massana)

A (27 anys)- A mí la comodidad de tener todo cerca. Bueno trabajo en Ordino pero está cerca igual, y está el supermercado, la farmacia, no hay que bajar (La Massana)

C (20 anys)- Sant Julià és un sentiment, no una parròquia.

E (21 anys)- St. Julià és el poble més unit i quan es fan festes, quan s'ha de fer això, a la gent li agrada de fer-ho, perquè li agrada, perquè jo ho veia. Abans el carnaval es feia, hi havia carnaval.

Ju (26 anys)- St. Julià és tranquil i el que m'agrada és que és molt familiar, tranquil·let, tots ens coneixem.

T (23-30 anys)- Tranquil·la (Andorra la Vella)

A (17 anys)- Fan moltes activitats perquè tota la parròquia ens trobem i estem així com en família (Escaldes-Engordany)

N (16 anys)- Es que está un poco completa, esta parroquia. (Escaldes-Engordany)

A (17 anys)- No, està bé, la veritat és que està bé. (Escaldes-Engordany)

Hi ha tota una identificació i un procés de diferenciació del 'jo sóc' al voltant de la Parròquia. En relació a aquest punt és curiós com els i les joves d'Andorra, construeixen tot un imaginari, que abasta etiquetes i estereotips socials, al voltant del 'ser-hi' d'una Parròquia determinada. Existeix una mena de rivalitat, especialment entre els més joves, és una sensació compartida pels joves de les diferents Parròquies. Així doncs, tenen tota una classificació diferenciada de com són en funció de la Parròquia a la que resideixen:

M (17 anys)- Jo tinc una teoria que tots els joves que són de les altres parròquies tenen una mentalitat diferent als que són d'Andorra, Escaldes, es a dir, tots es poden relacionar igual i tot, però... penso que potser és una mentalitat més tancada, no sé... No sé, per exemple els d'Encamp, Canillo tenen una mentalitat més tancada perquè potser no hi ha tanta gent, i han de baixar a baix per conèixer a tots els demés.

A (16 anys)- Hi ha opinions molt diferents. Per exemple si tu preguntes a un jove d'Andorra la Vella "eh tu diga'm que penses de la Massana" pffff és un coñazo, no hi ha res! És que és així clarament! Ahh els de la Massana, que són tots uns pingats perquè no tenen res.

Et classifiquen. Els d'Ordino estan marginats de la societat perquè no sé que. Els del Pas de la Casa... I vas a un de la Massana i li dius que penses dels d'Andorra? Pos que tenen un morro que se'l trepitgen, perquè ho tenen tot a mà, viuen tots a prop els uns dels altres, poden quedar fins més tard, i nosaltres hem de controlar més el temps per estar a casa, i no sé que i...!

D (20 anys)- Va per categories. Tu dius d'Encamp: quillos, dius la Massana:....

M (27 anys)- Mira jo crec, per lo que escolto i per quan estudiava, tenia pitjor fama Encamp que no la Massana, perquè a Encamp sempre s'ha escoltat molt de que, bueno pues si hi ha una baralla, es pega un però no es pega un sol, darrera d'aquest venen 40. I per exemple jo he estudiat a la Margineda i sempre, hi havia llios de totes les parròquies no, però d'on més escoltaves era d'Encamp. Suposo que perquè, apart de que hi havia més jove, eren una mica més conflictius. No sé si continua sent igual però quan jo estudiava era així. A la gent d'Encamp, bueno, ni se'ls mirava, perquè apart... no sé!

B (30 anys)- Pero yo creo que esto va por parroquias no. Están un grupo de 10 chavales de la Massana y viene uno de Encamp se van a enfrontar, como sea d'Escaldes, como sea de Sant Julià. Es la juventud.

S (16-22 anys)- Està ple de grups Andorra.

Sa (16-22 anys)-Si algú és de Canillo ho sento, però sempre estan els de Canillo allà... Sempre hi ha grups, menos els de Sant Julià Andorra i Escaldes que són tots amics. Després hi ha els del Pas, els d'Encamp, no sé que, que sempre estan tots amb grups.

E (16-22 anys)- Moltes vegades... amb la meva parròquia és millor perquè té això això i lo altre!

A (16-22 anys)- Hi ha tipus de fanatisme, per exemple Encamp, que tenen himne i tot!

Pel que fa a les infraestructures públiques, (especialment pel que fa a les Parròquies Urbanes) en general els hi agradaria poder disposar de més espais d'usos públics, oberts, zones verdes per poder relacionar-se entre ells. En aquest sentit, identifiquen l'ús de l'espai en tant variable de diferenciació i de classificació social:

A (22 anys)- Jo, des de fa anys, potser des de fa 7 anys, en tinc 22, des dels 15 o 16, aquí a St. Julià què fas? No pots fer res. Quan comences a tenir una edat que no pots anar al parc a jugar, bueno que no pots, sí que pots, però que no pots fer res més. I encara que hi vulguis anar, estar allà fent el burro...

V (19 anys)- Crec que també haurien de fer més parcs, més espais naturals així, que no haguem d'anar. (...) Està ple de nens petits, està "plagao" (...). No, però fer-ne més i más espacios naturales, no tantos edificios y más espacios abiertos.

Són conscients de que l'expansió socioeconòmica vinculada a la construcció i al turisme ha comportat un determinat tipus de model de ciutat construïda: Gris, de ciment, que els hi dificulta la possibilitat d'apropiar-se de l'entorn en el que viuen; fer-se'l seu. En aquest sentit tenen un discurs dual, si d'una banda tenen la sensació que s'ha primat interessos econòmics particulars a d'altres interessos col·lectius.

Ed (21 anys)- A ver en vez de hacer una illa tío, haz una universidad como dios manda...

N (16 anys)- Jo estic molt content a Escaldes, però l'Escaldes d'abans a la d'ara no té res a veure. Molt més. Hòstia, abans arribava al Poli, perquè érem nens, podies jugar tota la tarda, sortia de casa, vivia a ..., creuava l'avinguda Carlemany i tot allò era un parking i arribava al Poli i tot allò era el meu món. Hi havia el pont antic, de fusta, que s'ha perdut, han ficat no sé quants ponts per la carretera, sí, és necessari, però fins a quin punt és necessari. Després, construcció, cap espai verd, verd, dels que hi havia abans, no en queda cap. És trist, veure com Andorra s'ha convertit en ciment i obra.

D'altra banda reconeixen l'esforç que han fet les autoritats per poder compaginar aquests interessos amb els de la ciutadania, valoren la disponibilitat d'accedir als diferents serveis urbans.

M (23-30 anys)- Sí, a mi també m'agrada. Realment trobo que Escaldes és un orgull, tal i com està la parròquia, el camí que han fet en la remodelació de l'avinguda Carlemany. O sigui, que està adreçada una part a turisme i una part a la ciutadania, o sigui no s'ha deixat de banda una cosa per l'altra. Fan activitats, es nota que hi ha un interès per la ciutadania.

Ma (28 anys)- A veure, a mi m'agrada molt viure a Escaldes, hi he viscut tota la vida i m'hi trobo molt bé. (...) Ha passat de ser un poble a ser una ciutat, són coses que s'han d'assumir. Clar que jo jugava al solar de davant de casa meva, que ara hi ha un edifici. Bueno, s'assumeix, és el que hi ha i Andorra es converteix en el que els andorrans volen i en el seu moment es va decidir que es volia créixer i expandir i home 20 anys d'economia. Però la parròquia en sí, jo la trobo organitzada, neta, acollidora. Jo hi visc molt a gust. No tinc: no, que trobo a faltar que... No, no se m'acut res.

L'altra cara de la moneda: Els i les joves que viuen a les Parròquies altes, valoren molt positivament els processos de desenvolupament urbà que han tingut aquestes, respectant la integració de l'espai construït amb la natura.

C (21 anys)- Yo creo que toda Andorra tendría que coger el ejemplo de Ordino porque de hecho Escaldes-Engordany ya no parece Escaldes. Es que en 5 años esto ha cambiado un montón. Vale que sí que es molt maco pero tenemos que aprender límites, ya está, hemos construido tal pero no construimos una pedazo de illa. Y ahora encima quieren poner otra más atrás. Però es que a on anem a parar? Tio que és això?

D (21 anys)- La más rústica. Yo creo que es la que menos ha edificado. Solo hay casas, la más natural (Ordino).

A (16 anys)- I el paisatge, no és tant urbà com en comparació a Escaldes i Andorra la Vella. No està tant ple d'edificis i centres comercials com Andorra la Vella. Primer que no hi ha espai, segon que encara que hi hagués estaria bé que es mantingues així. Home que afegeixin alguna cosa més però... (La Massana)

No obstant però, troben a faltar l'accés a serveis associats al consum de lleure més característics del tipus de desenvolupament socioeconòmic de les Parròquies més urbanes (Andorra la Vella i Escaldes-Engordany).

L (30 anys)- Yo lo único que pido en Ordino, es que pusieran un comercio, para que yo pudiera comprar o... y que no me tenga que ir al Andorra 2000 o al compra bé.

B (23 anys)- Yo creo que está muy bien porque hay un equilibrio entre tranquilidad y bueno si quieres más servicios te vas a La Massana o en Andorra que están aquí al lado sabes (Ordino)

N (17 anys) Sí, però la gent que viu a Andorra..., no sé a Andorra hi ha més comoditat, en tot, no sé, si vols anar un dissabte a la nit al cine, pues aquí a St. Julià no.

A (16 anys)- Coses que haurien d'estar al Govern, a l'administració, això hauria d'estar al Govern, al Consell General, allò ho podrien dedicar als joves per exemple perquè tot lo que hi ha per joves està allà a Andorra... els que estan al Pas de la Casa, aquí la Massana, Arinsal, Ordino hem de fer... un... camí bastant llarg.

Si vols passar una tarda tranquil·la aquí... diem si puja a la Massana, guay! Però si volem fer algo, passar-nos ho bé, hem d'anar a Andorra.

C (19 anys)- A mi me gusta pero tampoco me gusta. A ver sí, es muy acogedor, claro, me he criado aquí des de pequeño, me gusta, pero ahí está el problema. Quiero ir al cine, autobús, quiero ir hacer una cena con los amigos, autobús, quiero ir al médico, autobús, cualquier cosa, autobús. Aquí no ha tienda de teles por ejemplo, o de yo que sé, de ropa, o cuatro tiendas chiquitillas, que no tienen nada, cualquier cosa tengo que irme de aquí, pa buscar algo. Por eso. No tienes nada al alcance.

T (19 anys)- A mí también me gusta! Yo siempre he estado aquí, no escuchas ruido ni nada, pero el problema es eso, para cualquier cosa que tengas que hacer tienes que bajar a Andorra o por ahí!

Finalment i pel que fa a l'ús de l'espai públic senten que n'hi ha restriccions, els hi agradaria poder gaudir d'ell d'una manera més natural i espontània, i per tant tenir la llibertat per poder apropiari-se'l.

M (27 anys)- Una cosa a dir. A nivell legal estan molt restringit a l'ús de l'espai públic, no? Al carrer. Comunitat, no? No sé, per exemple a Barcelona tens el parc de la Ciutadella, fan un exercici de capoeira, tothom s'apunta, xerres amb el del costat, que no el coneixes, pues ja tens... Tens la possibilitat,

R (30 anys) - Tot està prohibit. Tot està prohibit a Andorra i a Espanya estava prohibit abans.

Ma (28 anys)- Jo quan vivia a Madrid, sortia a veure què és lo que hi havia, i tu te n'anaves allà al Retiro i trobaves...

7.2.1. Recursos comunals

Coneixement

En general hi ha un desconeixement dels recursos comunals, amb la corresponent limitació que això comporta per a la seva participació i la dificultat afegida, per les administracions comunals, de que no es valora allò que no es coneix; com si no existís.

L (21 anys)- Nada, no hay nada

A (22 anys)- Pels joves no hi ha res.

A (21 anys)- Ara no n'hi ha, és que no n'hi ha

D (20 anys)- Es que aquí en la Massana no puedes hacer nada... No hay nada para divertirse. Tienes el Prat del Colat

E(17 anys)- Es que no hay nada...

Passa el mateix en relació als ajuts econòmics, el jovent pensa que no són suficients i consideren que els tràmits per accedir-hi són farragosos i els períodes de cadència massa llargs com per poder continuar tenint una vida normal.

F (28 anys)- El comú et dona les ajudes de per exemple, jo parlo per lo que sé eh, als Esports d'Estiu, per una persona, en el meu cas que estic sola, jo ara al març faig la sol·licitud i porto dos anys que me l'aproven vale, ossigui que jo no pago els Esports d'Estiu, perquè fins ara me l'han aprovat. Aquest any tornaré a ficar el paper. Lo que pago si és el menjador, perquè el menjador va per govern, llavors has d'anar a l'assistenta social, bueno això és un lío...

Q (23-30 anys)- Un primo mío que dejó de estudiar a los 16, hace ya dos. Cumple 18 el día 25. Hasta los 18 no ha podido encontrar trabajo, las ayudas, la asistenta intentaba ayudar, voluntad para ayudar para un contrato de aprendiz, voluntad hay, pero no hay la solución. Sí, te vamos ayudar a esto, te vamos a ayudar con lo otro. Hay una ayuda para esto, pero tienes que ir a aquí, aquí, aquí y aquí. Y tu dices, yo voy para todos lados, ahora para aquí, allí, como en las películas, vas al primer piso, bajas 4 pisos.

C (23-30 anys)- Pero eso te piden tanto papeleo que uno ya... Yo intenté una vez y con tantos papeles y el dinero que me tenía que gastar en buscar papeles en mi nación y tal y cual, digo mejor me estoy quieta, porque piden tanta cosa que se complica y vas a la CASS y nadie te sabe informar realmente de lo que es.

S (23-30 anys)- Que parece que lo complican para que uno lo deje.

F (23-30 anys)- Te piden un papel, que para hacer ese papel necesitas 4 papeles de aquí, 3 de allá.

Per edats, els més joves són més coneixedors i més usuaris dels espais joves comunals i els valoren positivament. Els recursos juvenils són viscuts pels joves de la seva Parròquia com a recurs de referència, tot i que els hi agradaria que diversifiquessin més les activitats que ofereixen, així com que s'ampliés la franja d'edat de les persones destinatàries adaptant-les més als seus interessos.

N (17 anys) Yo vengo, a veces pero vengo.

M (16-22 anys)- Si, un o dos cops he entrat aquí. Sé que hi ha lo de l'oferta de treball, sé que ajuden als joves de 16 anys a buscar treball i tot això, i bueno internet gratis, pots venir i tenir internet gratis.

M (18 anys) Yo también (vengo).

CE (18 anys)- Sí, hi ha moltes activitats.

És que bueno, és que també hi ha més coses, per exemple, si ja tens 17, 18, 19 anys, doncs no miren tant per nosaltres perquè molts estan estudiant a fora. Miren més pels més petits i tal.

N (16 anys)- Aquí en el Espai hacen a veces talleres de cocina y cosas así, podrían hacerlo pero en plan más grandes, para más grandes. Porque claro aquí vienen niños de 13-14 años que les da igual, y no los hacen, entonces para que sea más amplio, para gente.

J (21 anys)- Talleres para la juventud.

I (17 anys)- Jo trovo que es fa molt al punt Jove, però la gent no s'integra gaire.

Fa (23 anys)- Per a que vinguin els nens de 16 anys, o algo així no? Per fer deures... Perquè els joves no estiguin al carrer.

L (18 anys)- Para pasarme un rato aquí jugando al fútbolín.

M (27 anys)- Pels joves, perdona pels petits, pels que encara van al col·legi, que tenen judo, futbol, però per la franja d'edat a partir de 14 15 anys no hi ha absolutament res. Perquè és que no fan activitats per gent com nosaltres per exemple, jo que sé a Andorra o Encamp vas i tens classes de ball, coses així, i ara bueno perquè ens han posat un gimnàs perquè abans no teniem ni això, i és molt trist la veritat.

Si. Perquè si haguessin activitats o cursets o lo que sigui pues la gent surtiria una miqueta més i aniria, perquè d'aquesta manera, jo per exemple que treballo, surto de la feina i me'n vaig a casa, com a molt a prendre algo amb les amigues pues podria aprofitar el meu temps: pues un cursillo de informática, pues venga alla que voy, que si tampoc donen aquestes facilitats també és normal que els joves estiguin tot el dia al carrer.

C (19 anys)- Yo vengo casi cada día. Yo todas la reuniones que se hacen aquí, vengo a todas, siempre que pueda. Y es más, descubrí lo que estoy estudiando aquí gracias a Marcos. Me dio un librito, vine a informarme y me ayudo mucho. Y si no te puede ayudar a ti por este modo, te ayudará de otra forma. El mismo se encarga de enviar tu currículum, o lo que quieras estudiar, a todos los colegios de aquí de Andorra, cercanos, a España lo que sea. El mismo se encarga de hacerlo.

O (19 anys)- Yo sinceramente, la idea que tenía de aquí era, bueno lo que yo recordaba, porque esto supongo que era lo mismo que estaba en el poli no? Pues la idea que tenía era que es el sitio donde vienes a conectarte cuando no tienes ordenador.

M (24 anys)- Yo creo que da un paso adelante en lo que son esas instituciones, el PIJ que es el punt d'informació juvenil, donde se da en cada una de las parroquias, donde se da pues bueno ese tipo de información a los jóvenes, entonces claro igual un joven no se interesa informarse a las posibilidades, tendría que ser a lo mejor el padre, los padres que no, que den un paso adelante para que su hijo pues pueda explorar el buen camino pero yo creo que ha avanzado un poquito en eso el país, en dar ese tipo de información. Luego está el tema que las escuelas igual falte información a este nivel, pero bueno claro como hace mucho que no estoy, no lo sé actualmente cómo está.

A (17 anys)- Penso que fan bastantes activitats per totes les edats, sobretot per la gent gran, que la veritat és que últimament fan moltes coses per ells. I que no només pels petits, per tot, intenten fer moltes festes com quan fan lo de la paellada.

S (22 anys)- Yo creo que tendrían que presentar un proyecto. A ver no te sé decir de que ni nada, ahora mismo me has pillado un poco en blanco. Pero pienso que lo tendrían que plantear de otra manera lo que es el PIJ. De momento está funcionando bien, lo llevan bastante bien, pero es lo que te digo.

Entre els grup de joves més grans, hi ha un desconeixement ampli del que es fa allà i dels serveis i prestacions que s'ofereixen, i si els coneixen i saben que s'hi fa en ells, consideren els seus usos són inadequats o incomplets i de difícil accés. Finalment, també pensen que si no els coneixen és perquè no hi ha informació suficient, tot i que més aviat el que passa és que no els hi arriba, ja bé sigui pels canals de comunicació que es fan servir, com per la seva manca d'interés/implicació personal en cercar aquesta informació (no es responsabilitzen en aquest sentit).

B (23 anys)- Yo no sabía que estaba aquí.

A (23 anys)- Pero por el Espai de Andorra más o menos sabes lo que se hace porque en todos se hace lo mismo pero...

F (20 anys)- En el Espai Jove yo antes iba a jugar al fútbol y al billar. En Escaldes.

R (30 anys) - Per exemple, jo mateix estava davant del Punt Jove, i dius ostres què guai i què puc fer amb això, no? I això segueix tancat i no es veu mai obert, no sé perquè serveix. No sé, un punt jove és un lloc on després de la feina pots anar a prendre una canya amb els teus amics, això és un punt jove! (Ordino).

No jo crec que no de fer més coses perquè ja crec que sí que hi ha, però a mi personalment és que jo no sé mai quan puc participar o no, m'entens? O sigui aquí existeix coses com futbol i tennis i a mi m'agraden molt els esports però jo no sé mai quan hi puc anar, no sé si és per gent de fora o una cosa tancada.

Ma (28 anys)- I són cares. A nivell de Carnet Jove s'organitzen coses que ja tenen descomptes i tal, però per exemple, qualsevol obra de teatre que vingui i tal, és caríssima i s'acaben les entrades.

M (22 anys)- És que no hi ha activitats. Jo volia apuntar-me per fer alguna activitat per la tarda i les activitats que em poden interessar més, més per mi, no? No gaire. Totes aquestes coses que no m'agraden són les úniques que fan a la tarda, o sigui, tota la resta, aeròbic o així, ho fan al matí.

C (29 anys)- Lo de las ayudas he visto que hay muchas limitaciones, he visto alguna vez alguna información y lo he dejado de lado enseguida, porque he visto x limitaciones

Pa (30 anys)- Te olvidas, no tienes ayuda. Aunque estés sin trabajo, si tienes una hipoteca ya no te ayudan porque eres propietario

L (30 anys)- Pero yo de la ayuda me acabo de enterar ahora, la verdad

C (20 anys)- Bueno, jo ja he comentat abans que portava el Grup d'Esplai Lauredià i em trobo que a l'estiu fem uns campaments i realment la participació de nens de St. Julià... o sigui, el cupo màxim de nens són 40 nens, pues si en venen 10, gràcies! La resta hi ha hagut anys que han vingut nens de Barcelona i nens de St. Julià que no han vingut i no és normal.

No ho sé. Jo considero que des del GEL fem lo que tenim a l'abast de la nostra mà, en promocionar-lo, publicar-lo...

A (16-22 anys)- Doncs... Si hagués surtit una mica de publicitat de si no sé que, que si ara fan degustació... coses així, trobo que és poca cosa. És que és el primer cop que vinc aquí.

M (16-22 anys)- Estic mirant ara lo del viatge a Irlanda, i mira que xuli! Me'n acabo d'enterar ara!

S (16- 22 anys)- Jo no ho sé, no estic enterada.

Els i les joves valoren positivament els espais d'ús col·lectiu i les activitats que es desenvolupen adreçades al 'jovent', entès com a grup, com ara: La festa de celebració del Dia de la Joventut o el fet de que la biblioteca de l'espai jove comunal estigui oberta les 24 hores per poder estudiar i preparar-se 'col·lectivament' els examens. Aquesta valoració, es fàcilment comprensible, una vegada més, en tant és a través del grup d'iguals que se signifiquen (són usos d'espais i activitats en les que tenen relacions que consideren importants per a ells/elles i a través de les quals s'hi signifiquen). En aquestes activitats

més col·lectives troben un espai marc de definició del jo a partir de la interacció amb els altres joves.

A (17 anys)- Sí, jo algun cop per estudiar de nit, quan van ficar lo d'estudiar de nit, pensa que va anar súper bé, perquè estàs a casa a lo millor entre la tele, entre la mare i entre tots, però estàs aquí, i tothom callat i crec que era fins a les 12 que podies estar aquí en silenci i podies estudiar bé i ja està, va estar super bé. L'època d'exàmens, crec que és maig i juny. (...) Sortíem de l'insti i baixàvem. Estàvem aquí quan sortíem del cole a les 15h, es passaven aquí l'època d'exàmens i després sopàvem i tornàvem fins a les 12 de la nit, estava bé. Jo crec que això sí que és una bona idea, aquí amb els joves l'han clavat.

M (22 anys)- Jo a nivell de festes sempre he participat en tot, en tot. Ho hem fet tot, nosaltres, el carnestoltes, el judici, la penjada, tot.

Mc (17 anys)- Jo crec que la festa ens uneix a tots. No perquè tinguis un pensament o un altre, però és igual, la festa ens agrada a tots. I no té que ser festa així tipo discoteca, sinó com una referència. Perquè una festa el primer any no es guanya el nom, però per exemple el carnestoltes, la Festa de la Joventut s'ha anat guanyant al llarg dels anys, però perquè es va guanyant i el nom queda.

E (21 anys)- Home, això que comentes de l'espai, jo sempre, o amb una colla d'amics que tinc sempre he trobat a faltar el New Park.

Bueno, jo dic New Park perquè és lo que hi havia abans, l'únic que hi havia. Des de llavors si vols anar a màquines, és que no n'hi ha. O vas a fer un futbolin al Sr. German o te'n vas a fer uns Talgos a no sé donde.

V (19 anys)- La Festa de la Joventut, en Andorra. L'Skate Park es va fotre així (...). Mira, jo crec que si diguessin, fessin anuncis de que hi haurà una festa a la muntanya (...). Sí, quatre dies, farem una costellada. O sigui, dir més o menys el material que podríem portar, la gent que es vulgui apuntar i vengui, la gent para arriba todos a la montaña. Jo, amb amics havíem estat parlant de fer-ho, però estaria molt millor que per exemple un espai Jovent o lo que sigui d'això, també ens ajudés en plan ficar generadors, perquè això quasi que impossible aconseguir-ho. I ficar un DJ o un noi que es presenti per fer de DJ. Da igual, con tal de muntar algo.

Canals de comunicació entre l'Administració Comunal i el jovent.

Els canals de comunicació entre les Administracions Comunals i els jovent, en general, no són bons. Falla la difusió que en fan de les activitats, la informació no els hi arriba a través dels mitjans de distribució habituals... Sembla que ni les bústies ni la televisió nacional funcionen en aquest sentit amb la gent jove. Majoritàriament se n'assabenten dels esdeveniments a través del boca-orella (una vegada més el grup d'iguals: Amics o companys de classe) i de la seva presència a les xarxes socials, com ara el facebook (aquest punt el recuperarem més endavant quan parlem sobre els espais de relació virtuals i la participació dels/les joves). En aquest darrer punt, reconeixen de manera positiva aquells

casos en els que l'administració comunal s'ha adaptat fent servir els seus canals de comunicació habituals, fent-hi un esforç.

ya te digo, que yo... de la ayuda de habitatge, de los cursos que hagan, no F (20 anys)- Hay poca publicidad, informan poco.

J (21 anys)- Et tens que moure tu per saber, tens que anar tu al Comú a informar-te.

L (17 anys)- Yo vivo en Pintor Rosell y no sabia que había este Espai Lliure.

F (20 anys)- Més publicitat.

T- Yo creo que la publicidad aquí en Andorra falla un poco.

Ca (30 anys)- Hoy día, Facebook

S (30 anys)- Ya... ahora, Facebook

V (19 anys)- Facebook?

A (17 anys)- Clar, que sí, és el dia a dia (facebook). (...) No, perquè això mira... al Comú de St. Julià hi ha al Facebook, ha creat una web perquè faran un congrés i ho estan anunciant pel Facebook i perquè com que saben que estem fan ficats en el Facebook i tot, pues ho estan fent pel Facebook. Als Comuns, generalitzat, ho estan fent pel Facebook també. Ara que parlem del Comú.

Sa (16-22 anys)- Al mòbil!

S (16-22 anys)- Per sms!

J (21 anys)- Pueden mandar un mensaje al móvil, ¿eh?

A (16-22 anys)- Per e-mail.

I (17 anys)- No perquè també es fan esforços, el facebook ara, que vols saber algo, doncs ho tens. T'envien cates, tens facebook, de tot.

R(32 anys)- No és per falta d'arribar coses a casa, perquè per exemple jo a la bústia de casa, cada dia tinc coses, que al final dius...

C (23-30 anys)- Yo no veo el periódico ni la tele andorrana ni nada.

F (23-30 anys)- La propaganda que te dejan en el buzón, que la mayoría no sirve para nada, pues...

B (23-30 anys)- Del boca a boca, también.

C (23-30 anys)- Boca a boca, porque realmente información de donde tiene que venir, no viene.

Una mica en aquest sentit més informació.

Això ja no serveix. Reps publicitat d'una cosa que fan d'aquí a 2 setmanes, ho lances i no te'n recordes mai més, d'això. Això no serveix. Ara, Facebook per exemple és una cosa que tothom li agradaria o per mail.

Ma (28 anys)- Però si aquest és el problema. Agafes el que arriba del Comú i ho lances.

...Han tret com uns calendaris de cada mes lo que van fent i... que ho tens marcat al calendari, després no te'n recordes, no?

T (23-30 anys)- Las pocas actividades que hay en Andorra, hay poca publicidad de ellas. Y normalmente te enteras porque algún amigo, mira que he visto que conozco... porque no se sabe.

L (30 anys)- Yo creo que esta información la dan interna, porque

C (21 anys)- Sí, pues eso, que en realidad si yo me entero es por gente, no porque lo haya visto o no. Y a parte que yo hago música en el colegio, opcional, y siempre nos están diciendo ha venido yo yo ma tenemos que ir a no sé que... a venido a hacer el lago de los cines, tenemos que ir. Pero yo si no es por música es que no me entero.

V (19 anys)- Jo vaig saber que existia això quan la gent, entre nosaltres al cole, ho anaven dient, que havia això per estudiar, però no vaig vindre. No sabia ni on estava ni res.

J (23 anys)- Jo m'acabo d'enterar, eh? Ens tenen molt mal informats avui dia.

E (16-22 anys)- M'ho va comentar una companyera de treball de Gran Valira. I si ho hagués sapigut no em gasto 16 euros per anar a esquiar. Ara mateix estan fent el pack jove amb la targeta 16 punt 30 del Crèdit Andorra.

S (16-22 anys) Abans hi havia un bus gratuït que pujava al Sarradells per la piscina. I on ho deien? Jo me'n vaig enterar perquè una persona ho portava sinó...

Els més joves valoren que la informació també es podria fer arribar publicitant les activitats en el context dels equipaments d'ús col·lectiu que són freqüentats per ells i elles, com ara els parcs i les escoles.

Sa (16-22 anys)- O a través de les escoles.

A (16-22 anys)- En llocs populars també, com el parc central, skatepark...

Desconeixen l'existència de la guia "Un mes a Andorra", així com d'altres publicacions comunals en les que es fa difusió dels recursos/activitats existents i proposen la creació d'una publicació mensual on estiguessin totes les activitats recollides. Potser es podria fer una versió adreçada específicament al col·lectiu que fos distribuïda com a esdeveniments a través del *facebook*, *twitter*, així com als centres educatius o publicar la planificació mensual d'activitats als opis publicitaris de les parades d'autobusos o als espais d'informació dels parcs.

S (16-22 anys)- Al estiu quan fan els llibrets, que et donen la informació del que fan cada dia de la setmana de festa major, doncs igual tot l'any, que enviïn un llibret i diguin...

A (16-22 anys)- O cada mes...

Diferències de gènere en l'ús dels recursos comunals.

Hi ha diferències de gènere en la valoració i en l'ús diferencial dels recursos/equipaments/activitats comunals: Els nois valoren positivament l'oferta d'activitats esportives i la seva accessibilitat, mentre que les noies valoren més el poder gaudir d'espais oberts (per

passatjar i xerrar) o de caire col·lectiu-divulgatiu (conferències i xerrades), potser relacionat amb els diferents processos de sociabilitat que tenen els uns i les altres.

N (16 anys)- Està bé, molt bé. Hi ha futbol, hi ha bàsquet, hi ha tennis, hi ha escalada, hi ha natació.

C (21 anys)- Hablando de esto, si me enteré de algo a la conferencia de psicología fue por una amiga. Y después también fui a otra que era de anorexia.

Mi (16 anys)- A St. Julià no fem vida. Jo em reuneixo amb les meves amigues, però no fem vida a St. Julià. Com a molt anem a prendre algo a algun puesto, però

M (22 anys)- Jo res, és que surto com a molt anem a prendre algo, a fer un tomb pel poble i si estem aquí, i si no marxem cap a dalt. És que aquí no fem res.

V (19 anys)- Clar, que incita més a sentar-te amb els amics en un lloc així natural que no un lloc que està alquitranat.

7.3. Espai domèstic-familiar: La llar

L'espai domèstic-familiar resulta un espai d'especial interès de cara a l'anàlisi sobre la construcció sociosimbòlica que fan els i les joves dels seus espais de relació. I per què? Doncs perquè és el gran absent; no hi ha un discurs construït al seu voltant, no hi és explícit. Així doncs, introduïrem una petita reflexió analítica del per què es pot considerar que es dona aquesta absència.

Si bé els i les joves, sí parlen objectivament de les famílies (pel que fa especialment al canvi que ha viscut la família en tant institució tradicional font d'autoritat i respecte), així com dels possibles usos que fan d'aquest espai domèstic però sense fer-ne esment d'aquest (com probablement pot ser jugar a la X-box o a la play), no fan cap referència a les seves llars, en tant espais físics, ni a la quotidianitat que desenvolpuen en ells.

Potser, aquest fet hauria de passar-nos inadverent com a tal ja que no hi és; no obstant però, l'anàlisi del discurs no ha de centrar-se únicament en allò que és manifest; ja que al cap i a la fi, que no referencien la seva llar és prou significat per poder explicitar-ho i reflexionar sobre aquest buit discursiu. En aquest sentit, introduïrem el concepte dels no-llocs (*non arrivée*) del Marc Augé (2001), per designar l'espai domèstic (les seves llars) com espais en els que els i les joves no s'hi signifiquen a través de la interacció amb els altres ocupants significants. La interacció que es dona en el si de la llar és una interacció que pels joves resulta buida de significat, per això no l'anomenen com a tal. L'espai domèstic és

considerat un no-lloc pels joves, en tant no tenen atribuïda la importància suficient (per allò que passa en ells) per fer-hi referència i, per tant, no apareixen en el seu discurs.

En tant societat, hauríem de fer un exercici introspectiu d'autorresponsabilitat (el que els anglosaxons anomenen *accountability*) per visibilitzar el que està passant a les nostres llars per a que siguin espais buits d'emocions i de significats pels/les nostres joves i si és això el que volem.

7.4. L'escola

Els i les joves són conscients de que el paper de l'escola ha canviat a la societat actual. En aquest sentit, al·lerten sobre l'afebliment del rol d'aquesta institució en la transmissió de valors i en el sorgiment de la consciència crítica de l'alumnat.

Mc (17 anys)- No sé. El propi cole ja no transmet motivació, llavors un nen aprèn allò que li ensenyas, si no li ensenyas, no ho aprèn. No ho raona, no té capacitat de raonar.

D (20 anys)- Perdona que te interrumpa, les 'repuliaba', a los que veían que no estudiaban, nos dejaban de lado sabes, y claro entonces ya estos chavales, pues cada vez, es lo que te he dicho antes, cada vez iban dejando, nose... Alomejor los profesores pasaban de ellos sabes, pues ellos iban pasando más de los estudios. Y cada vez pasaba así. Creo yo eh, no sé!

C (23-30 anys)- Sí, que les enseñan de pequeños. Por ejemplo, mi hijo de 7 años, mama, hay que ahorrar agua, mama, apaga la luz. Esto, estas cositas, pero lo que es por ejemplo cuidar sus cosas para que le duren más, eso no lo he visto yo claro en el colegio. O sea, si les ven dar una patada a la mochila, nadie dice nada. Y están presionando a los niños para que lleguen a casa y hay que ahorrar agua.

D (23-30 anys)- Claro, no respetan mucho a la persona que tienen delante, no la respetan para nada. Y muchos de los profesores, monitores que tengo compañeros, dan una temporada y después lo dejan porque es muchísima responsabilidad estar con los chicos y es muy difícil controlarlos porque no te hacen caso. No te hacen caso para nada. Y yo veo a los profesores de esos colegios.

L (23-30 anys)-Sí, sí que hay. Bueno, yo lo sé porque yo he estudiado aquí. Si lo permitís, volver un momento al tema de la educación yo creo que falla mucho, tanto aquí como en otras partes. Los profesores no ponen remedio, esto que dices, sino que empeoran más la situación.

El centre educatiu és un bon instrument per a la transmissió d'informació d'una manera eficaç. Els i les joves valoren que les campanyes de prevenció, informació i sensibilització sobre les conductes de risc arriben a través de l'escola i proposen que la informació sobre els recursos i les activitats comunals sigui difosa en el context escolar. Consideren que els

centres educatius són els espais adients per treballar els hàbits de vida saludable i desenvolupar campanyes d'informació i sensibilització social.

F (23 anys)- Jo crec que pels joves s'hauria de començar a nivell escolar ja. Ossigui jo segueixo dient que s'ha de començar des d'una base. Jo treballant en una farmàcia he tingut algun cas d'una nena demanant-me la pildora del dia de després. I a alguna li faig ensenyar el DNI, perquè clar moltes aparenten ser nenes o ser adultes, i són nenes. I no.. és que m'he deixat el DNI a casa, o sigui jo crec que amb 14 i 15 anys haurien de començar a conscienciar-les que un nen o un embaràs no es un muñeco para jugar.

Jo sé que ara fan una perquè la meva filla a l'escola andorrana li han fet fa un mes o així una sobre el menjar equilibrat i tal perquè no hi hagin suposo... perquè són nens petits, però perquè no hi hagin disfuncions alimentàries, problemes alimentaris. Jo sé que fa poc ha fet una que era de l'escola andorrana.

Sa (16- 22 anys)- O a través de les escoles.

D (23-30 anys)- Sí. Mismo en la escuela, tener alguna, quizás dentro de alguna asignatura tener... creo que no hay

Lo que pasa es que también podría ayudar agregar una asignatura para educar en todos los sentidos.

7.5. Lloc de feina (espai laboral)

El lloc on es desenvolupa la vida laboral és pels més grans un espai de sociabilitat, de relació i interacció; mentre que pels més joves no té gaires connotacions, s'hi és perquè s'hi ha de ser, és un espai més aviat viscut com un lligam, com un espai de pèrdua d'individualitat, de no responsabilitat, però necessari pel sosteniment del seu modus vivendi.

C (21 anys)- Yo estuve trabajando en el Punt de trobada y solo fueron dos semanas y es que casi me muero porque realmente estar 8 horas de pie sin hacer nada, poco a poco al principio era simpática con todo el mundo, no sé que... pero en 2 semanas me anulaba como persona, me robotizaba y todo. Ya la gente me daba igual, veía a la gente como un simple cliente y le preguntaba a mi compañera cuánto tiempo hacía que estaba allí y me decía 30 años y yo pensando si en dos semanas me he robotizado no sé cómo debes estar tu, era horrible, horrible! Realmente no quiero esto, ni para mí ni para nadie.

C (23-30 anys)- También porque antes, bueno, por lo que conozco, como había tanto trabajo, bueno yo llevo aquí 6 años y hace 6 años empezaba a trabajar en un sitio y me aburría o porque no estaba bien o porque me peleaba con mi compañera, me iba a buscar trabajo y al día siguiente estaba empezando en otro y como yo pues había un montón de gente que lo hacía, pero quizás un montón de gente que lo hacía, me voy de vacaciones, ¿no me das vacaciones? Pues plego y cuando vuelva, buscaré en otro sitio. También se burlaban un poco de los jefes, llegaban a dejarlos colgados en agosto o en navidad,

justo cuando más se necesitaba, y ahora como los jefes han sido puteados, pues ahora se aprovechan de la situación que hay, de la crisis. Y si tú quieres bien, y si no pues ya vendrá otro, porque hay mucha gente que necesita trabajo.

7.6. Els espais virtuals de relació: Les noves tecnologies de la comunicació.

Quan parlem d'espais virtuals de relació, fem bàsicament al·lusió a la comunicació a través de les noves tecnologies de la comunicació (NTC): D'internet (chats, e-mails, skype, xarxes socials virtuals) i de la telefonia mòbil. Ambdós canals de comunicació han esdevingut eines que han canviat els mecanismes i les pautes de relació entre les persones, però sobretot entre els i les joves, que estan constantment connectats, exposant-se i comunicant-se entre ells (en relació continua). Les xarxes socials i els chats han agafat un especial protagonisme com a espais d'interacció entre la població juvenil canviant la forma en la qual consumeixen i es relacionen: Diversificant la seva sociabilitat

A (23 anys) - Creo que... C dice que ella ha salido pero es que es mentira. Cada día estás conectada en el facebook, cada día.

R (30 anys)- Jo cerc que bàsicament, jo dic Govern, perquè el Govern és el que té el suport econòmic, però a mi m'agradaria exposar al Facebook, no sé, faig una festa casa meva i la gent de fora que vingui a una barbacoa, perquè en aquest país es fan moltes barbacoas, no sé, fem una barbacoa a casa meva o anem a allà a la muntanya a fer una barbacoa. El que passa és que jo poso això al Facebook i ho penjo aquí a Andorra i no vindrà ningú, perquè ningú sap qui sóc, m'entens?

Q (23-30 anys)- Antes jugaban a futbol y tal, pero... tal vez porque no haya, yo cuando vivía en Escaldes, había parques, había más... yo con 14 cogía la pelota y me iba a jugar, y allí existía la PlayStation, existía todo. Tenía mi ratito de PlayStation y mi ratito de pelota y amigos. Ahora no. Ahora, Internet, Facebook, Messenger, sí, no hace falta comunicación: llamo ya o perdida, tal.

A (17 anys)- Cuando hay fiestas yo creo que me entero por el Facebook, porque siempre sale ahí una ventanilla o algo que te dice... mira vente a la fiesta. (...) Jo crec que és un vici, ja, que és un vici més.

No deixa de ser curiós com en aquesta cerca constant d'individualitat perden la seva privacitat a través de la sobreexposició i hiperpresència en les NTC (recordem una vegada més la pulsio entre autonomia-dependència). En aquest sentit, els espais virtuals de relació han canviat les pautes a través de les quals es produeixen aquests intercanvis socials; si bé d'una banda han obert tot un món de possibilitats de relació, de ser-hi i mantenir el contacte trencant les barreres físiques (Amor i Brinquis, 2008), val la pena reflexionar sobre com es produeix aquest contacte i el tipus de comunicació que en ell es dona, podent parlar

d'una pèrdua de components emocionals, afectius i d'un elevat component asèptic en les mateixes.

P (30 anys)- Sí, hoy en día... A ver, nosotros de pequeños, jugábamos en la calle, en los columpios. Hoy en día no, hoy en día hay computadoras, Facebook, Internet... Ya no hay un contacto tan físico.

R(32 anys)- És més complicat. Jo estic d'acord amb tu, però és que estem canviant la societat d'una manera que ja les fronteres són només polítiques, m'entens? O sigui, econòmiques estan acabant i culturals és que ja... m'entens? En aquest sentit, perquè internet el que et dona és això. Arriba la informació del que passa a Estats Units aquí, que dius? A la meva cultura, això és normal? Ara no, però d'aquí a una estona, d'aquí a uns dies...

Bueno, yo creo, o sea en general ¿no?. Creo que en la edad que tenemos, nuestro jóvenes viven un montón de cambios, en cuanto a... bueno, tecnología y un montón de cosas, que los más pequeños no lo van a vivir nunca y bueno, los más grandes tampoco por supuesto, hemos pasado por un montón de cambios y etapas, de golpe, aprendimos un montón de cosas de golpe, por lo menos des de mi punto de vista, aprendí a hacer un montón de cosas que no sabía... Yo cuando iba al colegio eso no existía, y ahora te lo dan como una materia más... Bueno, Internet y todas esas cosas... Y yo veo como que se sobredimensiona... Osea, se les llena la cabeza de un montón de cosas y no... Se pierden un montón de cosas. No disfrutan de muchas cosas.

... No sé, se ocultan en casa a jugar a la Play Station...

C (29 anys) Pero esto en parte es un problema, es una distracción para los jóvenes, que tienen un juego X en el móvil o en la consola.

Y se pueden estar todo el tiempo en las redes sociales diciendo tonterías, la mayoría de las veces...

D'altra part, aquests espais són de difícil control per part del món adult que els i les envolta. En aquest sentit, poden oferir un context d'anonimat (relacionat amb la falta de responsabilitat, però també a la invenció/construcció constant d'un nou 'jo') que pot donar peu a l'aparició d'episodis de *ciberbullying* (assetjament entre iguals) així com a la vivència de situacions de *grooming* (assetjament sexual per un adult a la xarxa).

A (16)- Jo sí que crec que pot tindre més riscos ara, perquè ara tenim més de tot en general. Sobretot a nivell comunicació, per exemple internet. Més riscos, potser s'hauria de vigilar més. O les pel·lícules, haver-hi més censura a nivell d'edat.

Això mateix. Per exemple, just abans de venir, m'acaba d'ocurrir. He vist un vídeo que m'acaben de passar, pues d'un nen pegant a un altre nen una pallissa. Això abans no ho vèiem. Tu vas a internet i fiques, no ho he fet, però "pelea" i veus allà gent que es grava fotent-se d'hòsties, però, jo què sé, això ho heu sentit tots: un tio que pega a una tia i li fot foc.

M (22 anys)-Aquí ho han de tenir controlat també una mica, no poden permetre que un nen de 12 vingui aquí a veure no sé quines pàgines.

8. La importància del context sociocultural: Imaginari social, valors i institucions socials.

No podem entendre el comportament dels i de les joves, sense tenir en compte el context sociocultural que els envolta: Què diuen les normes, quines són les principals institucions de control i com l'exerceixen, quins són les creences, els valors socials i referents culturals que pauten les expectatives socials sobre el que és o 'ha de ser' un/a jove o com ha de comportar-se, així com l'impacte real que en tenen.

En aquest sentit definirem els valors socials com a pautes morals que fan servir les persones per guiar el seu comportament i per tant, catalogar allò que troben està bé i allò que troben que està malament; els valors canvien segons les diferents cultures. Els valors socials tenen un caire normatiu, el que vol dir és que són principis ètics i morals ideals sobre el que hauria de ser al món; els valors estan organitzats jeràrquicament, una anàlisi de la seva estructura piramidal posaria en manifest les condicions de vida i el sistema d'organització social, econòmic i polític de les societats (Torralba en Estradé et al, 2003).

Durant el procés de socialització aprenem els valors dels grups primaris, així com de les institucions que ens envolten, "*aprendemos de nuestras familias, de nuestras escuelas y de nuestras organizaciones religiosas a pensar y actuar de acuerdo con unos principios aprobados, a perseguir objetivos que merecen la pena, y a creer en un sinfín de verdades culturales mientras rechazamos sus alternativas como falsas*" (Macionis i Plummer, 2007: 114).

Com ja hem vist, en el cas dels joves sol haver-hi una dissonància entre allò que és 'socialment acceptable' segons les normes socials i/o institucions tradicionals, com ara la família, l'escola o la Llei i allò que defineix el grup de referència (que com hem dit a l'apartat relatiu a la construcció social de la joventut no sempre ha de coincidir amb el grup de pertinença). Durant aquest procés, els valors juvenils actuen com un instrument de resistència, com una pròpia cultura, forma d'entendre l'existència i de resoldre les tensions i problemes que es donen al món adult, apartant-se dels valors sustentats per aquestes institucions.

*N (23-30 anys)- Porque la educación no está en tus manos solamente, está...
En la escuela, en la calle, los amigos.*

S (16-22 anys)- Tenim moltes prohibicions, i com que lo que prohibeix tenteix doncs..

F(20 anys)- Nosotros pensamos que no sabemos de lo que hablan, pero hasta que no pasas por esto no te das cuenta...

L (18 anys)- Por qué? Porque sus padres le limitan mucho, prohibido esto, prohibido lo otro. Más te prohíben, más tú haces. Y entonces salen estos problemas, o es que el niño les ha salido pa otro lado totalmente.

R(32 anys)- Perdidos

D'aquesta forma els i les joves creen el seu propi codi cultural mitjançant les pautes de consum, les formes amb les que modelen les seves interaccions, el llenguatge que fan servir, els estils de moda que trien, la música que els hi agrada o com organitzen i fan ús del temps de lleure, un món complert de possibilitats es posa al seu abast per donar resposta a les seves necessitats.

A (16-22 anys) Però tenen la seva manera de pensar. Per exemple, aquí estan separats per grups. Els joves es separen en molt grups, aquell estil, aquell estil, i tot això és dels joves, vull dir, un heavy o qualsevol cosa així, no sempre ho veuràs igual, quan tingui 40 anys. No ho sé, o sigui, és qüestió de que en aquell moment li agradava certa tendència i formava part d'un grup de gent que després van canviar quan van entrar al món laboral. No ho sé, és el que penso jo.

M (17 anys)- Jo crec que per les aparences no? S'ajunten segons...

CE (18 anys)- Jo no veig el consum del McDonalds o no. És que jo puc gastar al restaurant 5 euros i jo penso que el consum... és la nostra economia. I jo veig que aquesta economia no pot ser d'altra manera, és el consumisme. "Un no tindrà 4 vaques i li portarà 4 litres de llet per tenir 12 dozetes d'ous"

No, però jo vull dir que el consum dels joves, tots tenim un portàtil, tots tenim connexió wifi, tots tenim pantalons... pantalons bons.

T- Yo creo que han cambiado las prioridades de la vida. Yo creo que la prioridad sería ser feliz y ahora no, es adquirir. Yo tengo que tener un piso porque así me quedo tranquila luego mi hijo tendrá... y no, no vives para disfrutar, no. Vives para adquirir.

Ed (21 anys)- Que ahora, no sé, está, no pensamos tanto en estudiar y más en... bueno alguna gente en ganar dinero, conseguir un coche, conseguir no sé que... y no piensan que en un futuro podrá conseguir esto si no hacerlo ahora con un buen trabajo y no tener que estar, como yo por ejemplo, dependiendo este año para poder conseguir algo. No sé, pienso que ahora no se valora tanto el estudio.

L (17 anys)- El meu (interés principal) és el diner.

M (18 anys)- Sortir de festa, bueno últimament no gaire però, no, depén, activitats, anar de compres, no ho sé

E (17 anys)- Pues vamos a los centros comerciales, a comprar algo y a dar una vuelta despues. No se hay más sitios para ir comparado con aquí.

M (17 anys)- Es que piensa que también, o sea, nos dirigimos al trabajo porque el trabajo nos da dinero y el estudio ahora mismo, o sea nosotros lo vemos como algo que... claro que si que es bueno pero no nos da nada.

En societats tradicionals i modernes, la família, l'escola, la comunitat o la religió eren les principals institucions que donaven els paràmetres de referència sota els quals es desenvoluparia el comportament de les persones. Durant el darrer quart de segle a la

societat occidental hi ha hagut un procés de canvi de valors i pautes culturals lligats al desenvolupament de la societat de la postindustrial, de la comunicació i del consum, que ha diluït el paper d'aquestes institucions que oferien models de referència i asseguraven el control social⁴.

Avui en dia, a les nostres societats, cada cop s'instaura més un procés d'individualització i tenen més presència els valors d'autoexpressió (Beck i Beck, 2002; Macionis i Plummer, 2007), "pel que fa a la joventut, es podria considerar que la societat de consum ha assolit un grau de desenvolupament que ha ampliat les opcions i 'necessitats', sobretot en l'àmbit adolescent i juvenil, i que l'erosió de les institucions tradicionals (família, escola, treball, etc.) ha introduït marges més grans d'incertesa a la presa de decisions, així com uns processos d'individualització de les relacions socials que dificulten atorgar un sentit col·lectiu als esdeveniments quotidians. Aquest context pot generar vulnerabilitat entre les persones més joves, que han d'afrontar totes soles la incertesa que provoca el sistema social" (Espluga i Trent Coord. 2010:17 i 18).

En general, els paràmetres de referència no actuen com a tals perquè, tal i com hem vist durant els darrers temps i en relació a la situació socioeconòmica i política actual, ja no hi ha res de segur i els joves hi són conscients, perquè així ho viuen. Amb aquest procés d'individualització hi ha un augment de la desorientació individual i un afebliment dels vincles socials, que comporta la pèrdua del seu efecte amortidor davant les situacions de crisis vitals.

T (23-30 anys)- También la sociedad ha cambiado, ¿no? Antes tenían los parámetros que todo el mundo tenía que seguir y hoy en día...

A (17 anys)- Yo creo que estamos en una juventud que está desorientada, que no sabe que hacer, que depende mucho de lo que quieran sus padres, que tiene o pretende estudiar, más que de ser feliz y implicarse con las cosas que le gustan.

*I (17 anys)- Bueno va, pues, el que diuen elles, que som una societat de joves molt vividors, que vivim del cuento, que vivim molt del cuento dels pares i tal i que som bastant mal criats en general tots...
Molta gent ni estudia ni treballa, de 18 anys, que ho podrien fer.*

P (28 anys)- Si es verdad, porque si! Más que nada es porque los padres se lo están permitiendo. Si tú en vez de levantarte a las 11 y hincharte a desayunar y ponerte a jugar a la play, te levantas a las 9, te

⁴ Segons Lipovetsky, 2008 actualment ja ens trobem a la societat hipermoderna com a societat que continua el posmodernisme. Segons l'autor es caracteritza per l'hipernarcisime i l'hiperconsum, tot gira al voltant del consum per la satisfacció constant (benestar superflu momentani) que produeix. La vida funciona cada cop menys vers els referents simbòlics tradicionals i s'organitza cada cop més per criteris i fins individuals, sobre la base del desig i la responsabilitat individual.

vas al servei d'ocupació y te lees el periódico y te pones a buscar trabajo, pues digo yo que a lo mejor tienes más posibilidades no? De independizar no? Digo yo, vaya!

A (23 anys)- ¿Cómo que quien regula? Tú te regulas. Si quieres salir sales. La fiesta te la montas tu. Hombre yo creo que la responsabilidad es de los padres... No hace falta poner a los padres, los padres te dejan hacer lo que quieras.

CM(21 anys) -Ho tenim tot fet, ens malcrien. Jo no dic que tots els pares en tinguin la culpa. La culpa és de la societat perquè...

A (17 anys)- Pero dar ejemplo de qué? Quién nos dice a nosotros que es bueno y lo que es malo?

Ed (21 anys)- No porque antes era o estudias o trabajas y si no trabajas pues te vas y ellos no te mantenían. Ahora es no estudias, no trabajas, te mantengo y estás en casa como un rey. Y entonces pues prefieres ni estudiar ni trabajar ya que te van a mantener, pero antes no era así o estudiabas si tenías posibilidades o te ponías a trabajar. Porque hemos cambiado todos, la sociedad. No sé ahora es diferente.

F(20 anys)- Esto es un ciclo, esto va degenerando, la sociedad cambia, los padres educan de una forma diferente, al educar de una forma diferente los niños salen diferentes y transforman toda la sociedad. La sociedad, cuando estos niños sean padres van a educar a sus hijos de forma diferente y esto seguirá así hasta que volvamos a ser monos

C (28 anys)- Yo creo que muchos jóvenes de 17 a 22...Puede que tengan más consciencia (no se escucha) que nosotros a esa edad, pero la mayoría no tienen... digamos, no se conocen a sí mismos ni lo que quieren hacer en su vida. Y bueno, creo que el futuro está en que los jóvenes tengan consciencia de todo lo que hacen. Porque la mayoría que todavía no ha llegado quizás a experiencias que contribuyan a esta consciencia...bueno, me he perdido en la conversación, pero bueno...

Yo creo que los niños de hoy en día pasan más tiempo fuera de casa que con los padres, y entre colegas no aprenden tanto como si estuvieran con adultos más horas al día. Y entonces pasa que esto no es una lección de culpa propiamente, pero lo es también de los gobiernos, del sistema de enseñanza y de la televisión en mayoría.

M (16-22 anys)- Bueno però jo crec que això és culpa dels pares, perquè a mi mon pare no em deixa conduir el cotxe amb el J... vamos ni volent eh! Però és que vamos, les claus les té ell, ha de ser ell el qui te les doni, jo penso que és irresponsabilitat dels pares. Clar passa algo i el seguro no es fa càrrec, ha de pagar el pare l'accident...

D (23-30 anys)- Claro, se están tanto tiempo sin una persona adulta. Quizás pasa un poco por ahí también. A una persona adulta que los controle. O quizás en los colegios la persona adulta que los pudiera controlar tampoco se anima a darle un control estricto por miedo a las represalias de los padres.

P (30 anys)- Perdida!

M (27 anys)- Ya pero un niño de 18 años que aspiraciones va a tener! Conseguir lo que quiere y punto!

M (23-30 anys)- Pero el joven en si tampoco tiene las inquietudes para buscarlas, creo yo.

M (24 anys)- que hay jóvenes que necesitan que bueno, que alguien esté por ahí detrás, e igual es eso, les falta el apoyo y seguimiento.

P (30 anys)- No te digo que les lleve por el buen camino ni nada porque luego cada persona, pero al menos que les enseñen, porque es lo que tú dices, después de tanta información para absorberla digamos, que te digan pues mira tienes estas opciones y ya lo eliges tu, te ayudo un poco.

En relació als valors que guien les seves vides, d'una banda trobem aquells que prioritzen i valoren la tranquil·litat personal que comporta el desenvolupament del seu projecte vital a

Andorra i la certesa que dóna un guió de vida ja encaminat i previsible; creuen en l'esforç individual i col·lectiu, així com en el treball per aconseguir els seus objectius, valoren positivament la seguretat material que troben al país (aquests serien valors associats a la societat moderna).

F (20 anys)- Nada, hacer una vida tranquila con mi novia. Eso es lo único que me interesa en este momento.(...) Pues supongo que... que los dos podamos traer un sueldo considerable a casa. Nos podamos permitir nuestros caprichos, más que nada poder compartir la vida con ella.

Ju (26 anys)- La tranquil·litat

R (33 anys)- La estabilidad.

En cuanto bueno, pues..., siempre procesando económicamente, o haciendo un futuro, y buscando siempre, bueno, el equilibrio entre trabajo, tiempo libre y familia, ¿no?. Yo soy de la idea de tiempo libre por un lado, familia, con el tiempo libre, y trabajo a parte. Siempre buscando un... Y en un futuro, sabemos lo que pasa con la gente grande, que tampoco tienen trabajo, entonces, hacer algo pensando en eso... Desde mi punto de vista.

Mantener

P (30 anys)- Una seguridad, estabilidad emocional. Porque creo también que a partir..., bueno, en esta franja de edad que tenemos, ya no pensamos en fiesta, fiesta, fiesta. Pensamos más en un futuro...

Pa (30 anys)- Puedo entender que la gente necesite seguridad

L (30 anys)- Casa, familia, trabajo...

Vo (27 anys)- Que me pongan fija.

I (17 anys)-Triar el batxillerat i després, triar-me una carrera o algo i després si puc entrar com a funcionària pues....

Perquè no puc quedar-me al paro, tens menys possibilitats de quedar-te al paro i pots viure tota la vida d'aixó.

J (18 anys)- Yo tener un trabajo seguro y largarme de casa.

Fa (23 anys)- Pos jo volia trobar un pis, poder-me hipotecar, un pis de propietat que avui en dia és molt difícil.

B (30 anys)- Yo lo más necesitado es un trabajo, porque sin un trabajo no puedes conseguir un piso, una hipoteca, no puedes tener nada de eso.

F (28 anys)- Jo en el meu cas com tinc una filla i ja és grandeta ya, el meu objectiu ara és mantenir la feina que tinc, que penso que mínimament la tinc segura, i poder pues donar un futur millor del que he tingut jo a la meva filla. En el meu cas eh, que tinc una nena.

Q (23-30 anys)- Pues hoy en día, en función del trabajo, del sueldo. Poder llegar a final de mes bien. Y en este caso, mi hija lo que necesite, no más, lo que necesite.

F(23-30 anys)- Comparto la opinión. Estabilidad, sueldo, trabajo fijo.

V (23-30 anys)- Lo mismo que Q también. Tener un sueldo que puedas llegar a final de mes y puedas ahorrar, porque no solamente disfrutar lo que ganas, sabes, llegar a final de mes y tener una parte para hacer tu casa, te casas, tener un hijo, también.

C (23-30 anys)- Si es que sin trabajo no hay nada. Es el bienestar creo yo, trabajo y salud. Si tampoco hay salud, nada.

C (17 anys)- La gente de Andorra conoce muy poco mundo porque, es que se conoce muy poco mundo aquí. Vete a España y mira los trabajos que hay en España, o sea en Andorra están muy bien comparado con otros lugares, y nos estamos quejando por eso, es que...

M (23-30 anys)- Si, si sí! Tengo tres supermercados y miro, comparo y el que más me sale a cuenta en algunos productos me voy allí y hago la compra. Y antes pues era... no lo mirabas tanto, y ahora la verdad es que lo controlas todo, es la manera de ahorrar, sino es que no se ahorra!

A (17 anys)- Jo personalment ara, també, marcar-me uns objectius, treballar i l'any que ve seguir estudiant, perquè penso que és lo que tinc que fer.

D'altra banda hi ha d'altres que pensen que com a conseqüència dels canvis socials viscuts, els joves en general prioritzen la lògica de la subjectivitat, valors de llibertat, d'individualisme i egoisme, vehiculant a través de la immediatesa i del consum la satisfacció dels seus desitjos.

M (17 anys)- Pero hay gente que no piensa en el futuro piensa en ahora y punto.

D (22 anys)- Quiero fiesta y amigos y ya está.

C (19 anys)- Divertirme, pasármelo bien, y asegurar mi futuro.

R(32 anys)- La fiesta, es de lo único que quieren vivir. Salir.

C (21 anys)- Bueno en realidad sería generalizar yo creo que hoy en día la gente es bastante egoísta, y piensa bastante en ella misma, en su futuro, y en lo que quiere hacer más tarde. A parte también hay mucha gente fiestera también y con pocas ganas de estudiar. La verdad es que creo que cada vez las generaciones quieren estudiar menos, me da esta sensación, y estudiamos menos.

Pero es que al respeto de lo que tú estás diciendo, en realidad, esto de que... a que se debe que antes se estudiaba más y ahora menos, yo creo que es más que nada que las generaciones de ahora están creando otros problemas ajenos a lo que realmente importa porque es así, va tirando así, y ahora preocupa más el coche que no... que no irte a clase a estudiar. Quiere salir el jueves y... y llegar a clase el viernes a las 12... que no... que no salir y entrar a las 8 y media. Yo creo que es más que nada esto, pero es como todo, los video juegos... todo lo que se está creando ahora es para crear problemas que realmente son inexistentes, para desviarte del problema real, es... bueno no sé... .

Al (23 anys) - No tenemos en cuenta lo que tenemos, o sea lo que podemos hacer. Que antes, anteriormente, no se podía hacer todo lo que se hace ahora y ahora no lo valoramos tanto como deberíamos hacerlo.

B (23 anys)-Es eso, ahora la gente lo que decía ella al coche se está volviendo completamente materialista. Osea todo es el coche, el dinero, las vacaciones... no, no...

CM (21 anys)- (...). Fins al punt que tothom mira per si mateix, lo que es pensa millor, jo vull fer el que fa el veí perquè em mole el que fa o em mole amb la gent que va i vull el mateix, per acoplar-me. És així tio. És trist.

C (21 anys)- Fins al punt de no valoritzar res (...) Porque ahora no cuesta conseguir las cosas.

Pa (30 anys)- Entonces, entramos en el tema de: Lo queremos ya. Queremos ser encargado de una tienda sin ni siquiera haber empezado a trabaja (...)..

Por un piso, o por un coche, y el esfuerzo que debes hacer es de años, y años.

Jl (22 anys)- I tant! Cadascú va per la seva banda. Està el sentiment d'un propi i els altres li donen igual.

I (28 anys)- Yo creo que es muy individualista la sociedad hoy por hoy

M (24 anys)- A nivel de respeto hacia las personas, bueno de mentalidad en general, no se aprecia tanto los valores yo creo, iniciales, de la vida en todos sus sentidos. Bueno eso es lo que pienso yo, no sé.

Aquests, senten que s'asfixien vivint al país perquè noten pressió i control social; no són capaços de pensar ni concretar plans a mig-llarg termini i la incertesa és la característica principal del seu projecte vital (Beck, i Beck, 2002; Secarrat, 2003). No han pres una decisió sobre el que serà la seva vida, el valor de l'esforç no estan tan present al seu discurs:

J- (21 anys)- Porque Andorra es muy pequeño y estamos tapados así, y a la que hay una mierda, hacemos así en Andorra. Uy, la sociedad que no se altere.

V (19 anys) -En Andorra nos modernizamos super rápido, pasamos de un país que hay agricultura y todo eso a un país lleno de tiendas. Y quieras o no, aunque nos hayamos modernizado mucho en lo que es la estética del país, lo que realmente importa que son las leyes y todo esto, encara és molt tradicional, perquè no hi ha la llei d'avortament.

N (16 anys)- Tanta prohibición.

A (16-22 anys)- La capacitat de decisió, perquè per exemple, molts joves encara estan... de 18 anys encara no saben quina carrera fer, per exemple, estan fent 1er o 2on de batxillerat i encara no tenen segur si vol fer medicina o vol fer informàtica, vol fer educació física.

T (23-30 anys)- No hay ese concepto de decir, bueno, guardo para algo. No hay metas.

M (24 anys)- Muy avanzada. Descontrolada.

L (17 anys)- No te quedas tan asombrat, reglas, només reglas, deures, no hi ha cap dia que diguis avui no tinc res.

A (23 anys)- Porque la gente va a lo que va y tu no vas a clase y no pillas los apuntes porque no haces nada.

Al(23 anys) -Pues mi interés principal es saber lo que quiero hacer con mi vida porque no tengo nada claro. Porque es que nada, nada, no sé, me gusta todo (...). Poder hacer lo que quiera porque yo creo que todo el mundo puede hacerlo, si ahora quieres coger e irte de aquí, irte donde quieras y hacer lo que quieras con tu vida porque está en tus manos y no puede decidirlo nadie, no sé.

C (21 anys)- Bueno yo de hecho quiero estudiar no porque... bueno me gusta pero es que soy muy muy vaga y me cuesta muchísimo concentrarme.

AR(23 anys)- Otra cosa que nos desmotiva estudiar es que por ejemplo, tu eres un alumno de "x" notas pero quieres sacar algo que te exige un poco más de nota, porque es así, cada año te exigen más, más y más, pero no puedo sacármelo porque soy así, no puedo. Sacas malas notas y dices pues ya está, y te desmotivas y ya no lo haces. Creo que es uno de los motivos que pueden preocupar mucho a la hora de sacarse los estudios. Luego muchos abandonan los estudios.

CM (21 anys)- Clase super fácil... fem coses fins a tercer any de medicina saps, buff... molt xungo. Ho vaig intentar, el primer trimestre no vaig treure molt bé.

A (16 anys)- A cada any que passa el nivell dels proce...dels proce... va... entra en decadència, vull dir, cada any que passa, les notes van baixant, les mitjanes van baixant, les persones van treien pitjors notes, és així, és lo que passa, no hi ha ganes d'estudiar.

F (28 anys)- És que ara no treballen, no estudien, no fan res.

En aquest sentit, hem trobat una diferència quant l'edat. El grup de joves 'més grans' pensen que s'ha d'atribuir responsabilitats al jovent corresponents a l'etapa vital en la que es troben, de tal forma que puguin tenir present el valor que tenen les coses i fer-hi front a les adversitats de la vida. Tenen la sensació que aquesta mena d'irresponsabilitat dels joves rau en les expectatives socials i demandes que dipositen en ells/elles les seves famílies.

S (23-30 anys)- Sí. Y bueno, también soy casada. Y también soy de la misma opinión, me comparo por ejemplo con otras personas que conozco de mi edad y no tienen nada de responsabilidad y seguro que no han tenido ni la mitad de cosas que he tenido que hacer yo para poder lograr y tener mis estudios, mi trabajo, y que es muy duro hacer las dos cosas y no poder vivir en casa de los padres y tener que hacerlo.

C (28 anys)- Bueno, yo creo que la cultura del sacrificio, con la que a lo mejor crecimos algunos... Que se yo, de conseguir o ganarte algo por tus propios esfuerzos... Pero hoy por hoy se ha perdido en determinados sectores, y es: Esto lo quiero ya, ya, ya... Sí..., lo inmediato

F (23 anys)- Pues ara pitjor que abans penso jo. Abans la gent era més responsable que ara.

D (23-30 anys)- Esto es una buena. La otra también que ayuda mucho, que a mi me pasaba, era que bueno por ejemplo, teníamos jardín en casa, cortás el césped y te doy, no sé, un euro. Lavás el coche y entonces, uno como que asimila que haciendo cosas recibís ese sueldo. Empezás por algo mínimo, una tontería, aparte que después ahorra ese pequeño dinero y me compraba el juguete que me interesaba. Pero bueno, eso lo veo personalmente en mi, mis hermanos nada que ver. Entonces es complicado, está la educación, que es buena, y se puede aplicar, pero después depende de cada como la lleva, es difícil.

Q (23-30 anys)- A base de esfuerzo y de sacrificio. Te quitas el ocio, te quitas hobbies. Haces el que más te gusta, en vez de los 4 que más te gustan, sólo el que más te gusta.

En general, tots els grups pensen que la joventut sustenta valors orientats cap al 'cultiu del jo', cap a allò que és efímer. Consideren que actualment es viu un moment del risc, del desfasament, de manca de responsabilitat: ' Que tot és possible, tot s'hi val'.

I (23-30 anys) -I són moltes coses. Ara són més atrevits. No hi ha tanta diferència, jo no sé si són més atrevits o ho fan tot abans.

V (19 anys)- Com que s'està desmadrant una mica. Crec que sí. Bueno, jo sóc jove, no podria dir això, perquè jo potser també em desmadro, però... Sí, potser és això. Que cada vegada van les coses més ràpid i, no sé...

A (17 anys)- Yo creo que hemos perdido el sentido del peligro, del riesgo. Ya nos da igual. A los jóvenes de hoy en día casi que nos da igual dónde acabaremos, cómo acabaremos.

M (23-30 anys)- Yo personalmente creo que yo y mi generación éramos un poco más ingenuos pero ahora creo que no hay intimidad y no tienen miedo de nada, y no creo que ven hasta dónde se puede llegar, o lo que les puede repercutir hacer muchas cosas, o tener estos comportamientos. Yo creo que arriesgan al máximo, tiran la cuerda hasta el máximo, hasta, hasta que ceda. Yo creo, es lo que pienso. Es lo que puedo ver.

A (16-22 anys)- Molts dels joves són inseqüents... i viuen al límit. No pensen les conseqüències i per això hi ha massa risc a la joventut.

B (23 anys)- Yo creo que... (...) bueno sí que en realidad, es que es más depende de las edades porque si decimos entre 17 y 23 años esto ya cambia bastante. En los 17 años hay mucho... la gente... ahora se nota más que la gente solo quiere divertirse... y... y... osea no divertirse pero aparentar una cosa que aún no le toca...

L(21 anys)- Això és el que no hi ha. Ja no hi ha respecte, ningú respecte a ningú i per això tot va malament.

A (16 anys)- La majoria de les persones jo penso que cadascú té la..... de la consciència de riscos de cada cosa, els avantatges, els inconvenients, l'únic és que amb una bona part els hi és igual, diuen ah és que és la vida, has de beure i així... ja ho pagaré més tard. Però és que els hi és igual a la majoria, gran part, és que és això.

F (23- 30 anys)- Muy desfasada.(...) Y a mi no me va a pasar nada porque tengo 14 años. A mi no me van a hacer nada porque tengo 14 años. Me echará la bronca un policía, ¿qué has hecho? Y para casa.

Ed (21 anys)- Yo creo que está demasiado descontrolado un poco.

T (19 anys)- Si no arriesgas no ganas!

M (24 anys)- Si si, no valoran el sentido de la responsabilidad, de... pos bueno

F(20 anys)- Nos estamos descontrolando y hace falta mano dura.

Fins i tot, expliciten en el seu discurs aquesta mena de pulsio que la joventut actual viu entre la seguretat i la incertesa vital; entre el passotisme i la responsabilitat amb la que afronten la seva quotidianitat.

V (19 anys)-Bueno, jo personalment he intentat no, no anar pel camí fàcil, què és no estudiar o no treballar, o no fer res o viure dels pares i que si fiesta per aquí, fiesta per allà i no fotre res. Això és lo fàcil, lo difícil és centrar-te una mica i marcar-te uns objectius.

CR (17 anys)-Sí, tu ets una persona responsable i tens llibertat, la pots aprofitar bé però, la majoria de la gent no, no és responsable.

B (23 anys)- Y esto es falta de responsabilidad. Si sales de fiesta el jueves tienes que ser capaz de levantarte a las ocho de la mañana. Y tampoco no cuesta tanto. Su puede hacer ¿no? Osea... luego no estás tan activo en clase pero bueno estás allí, estás presente, ya es algo.

F(20 anys)- Es que uno tiene la libertad de hacer lo que le apetezca siempre y cuando no deje de lado sus responsabilidades. Es lo que dice ella, si el jueves sales de fiesta, puedes. Si quieres sal pero el viernes a primera hora tienes que estar en clase.

CM (21 anys) -Tienes que pensar que tienes que hacer lo que te guste pero tampoco puedes vivir de sueños y ya está... también tienes que ver algo que realmente vas a poder hacer algo con esto, que no vas a quedarte estancado...

Al (23 anys)- Tienes que soñar pero luego tienes que tener algo que te pueda mantener que...

A (23 anys)- Es que no saben compaginar fiesta y estudiar. Lo quieren todo a la vez. Y esto no puede ser.

L (18 anys)- Nosotros lo que queremos es trabajar, bueno lo de estudiar, bueno cuando estás en el cole no pasa nada, pero nosotros en las vacaciones qué queremos? Fiesta, amigos y trabajar, bueno que nos den jornada intensiva, que nos den poco tiempo porque también queremos otras cosas. Y tenemos que escoger, y vale si los amigos también están, pero que preferimos trabajar o qué? Porque si eliges a tus amigos después para irte con ellos de fiesta no tienes, así que...

M (17 anys)- Luego cuando tengas o no tengas tiempo para ti, porque te decían bueno salimos de fiesta, y claro yo salía de trabajar casi a las 10, entre que sales, llegas a casa, y al día siguiente saber que tienes que estar allí otra vez a las 9 de la mañana para tener que estudiar para el examen del lunes, o sea al día siguiente tener que llegar a casa a las 7, que acabas de llegar, que llegaste de fiesta a las 3 y saber que tienes que estudiar para un examen el lunes pues...

C (19 anys)- Es que es eso. Si que lo puedes hacer pero no es lo mismo ser estudiante y tener tus tardes libres y salir de juerga y todo lo que tu quieras, pero ser solamente estudiante y llegar a los exámenes y rindes bien que es lo que me ha pasao, que rindes perfectamente. Que aun que hayas estudiado todo lo que tu quieras pero luego llegas al examen y estás...agotado tanto mentalmente como físicamente. Tienes unas ganas de irte de allí, te da igual si apruebas o no el examen, tienes unas ganas de irte pa casa!

AR (23 anys)- Hay el tipo de gente que se dedica a mira por su futuro y a estudiar por ello y hacer ya su vida. Y hay otros que ya no piensan tanto, simplemente piensan en hacer el tonto, y es que no sé... hay de todo... Los que hacen el loqui y gente que es más responsable y dice "no, yo de mayor quiero tener una vida bien".

A (23 anys)- Depende, no se puede generalizar tanto. No sé, hay gente que estudia, hay gente que no va al colegio y sale todos los días de fiesta.

E (30 anys)- En parte no es verdad porque yo prefiero algo que me motive a mi aún que no gane 3000 euros más que no algo que no me motive... porque esto es así. Yo por ejemplo ahora he estado trabajando en lo que me gusta y ahora en lo que no me gusta. Lo que no me gusta cobro como 400 euros más de lo que me gusta y es que lo cambiaría ahora mismo por lo que me gusta. Porque me motiva mucho más ir al trabajo y decir hay me gusta no sé que... ir con alegría que no ir hay no sé que... de aquí un mes tendré 400 euros más... pues no! Es que no me compensa. Tienes que hacer algo que te guste no que...

S (23 anys)- Pero depende de lo que quieras en la vida, si te gusta viajar, vas a ahorrar para eso. Si quieres quedarte aquí en Andorra y estabilizarte, vas a trabajar para vivir bien, y tranquilo aquí.

M (23-30 anys)- Claro claro, por eso digo que cierro, es para llegar, para cambiar el chip porque hay gente que puede llegar a una finalidad pero quieren pasar por unas comodidades que a lo mejor no pueden, y dices hombre pues busca lo fácil, donde podemos llegar. Y esto es lo que yo veo. Yo me fui a Francia en parte por esto, que no es lo mismo pagar 6000 euros al año que 400 euros de matrícula y ya está.

Davant aquest panorama, els i les joves s'hi troben a si mateixos com descoberts, com si no hi hagués opció vàlida possible, estan desorientats. Han de prendre moltes decisions importants, trobant-se davant un ventall ampli de possibilitats inscrites en un context d'incertesa com el que s'està vivint en el moment actual; o el que Beck i Beck (2002) han anomenat com <la tirania de possibilitats: una biografia electiva, reflexiva, de la corda fluixa, de la crisi>. En aquest sentit, a la societat actual del canvi i la crisi constant (Stzompka, 1995) ja no hi ha projectes vitals a llarg termini. Els joves hauran de saber

gestionar de manera adequada quina opció vital han de triar en cada moment, però aquestes eleccions no seran de franc; amb l'afebliment de les institucions bàsiques i de les responsabilitats col·lectives, les conseqüències d'aquestes decisions passaran únicament i exclusiva per elles i ells mateixos. Així doncs, en un món incert en el que les conseqüències del propi arbre de decisions no són clares ni previsibles, la llibertat que tant s'ha buscat i defensat passa a ser una llibertat a mitges, una llibertat sense opció plena de desenvolupament, una llibertat precària (Beck i Beck, 2002). D'aquesta forma ens hem de preguntar si són tan autònoms com en pensem: Aquesta llibertat és tan real?

Veritablement són conscients de que la situació que viuen és complicada, no hi ha res de segur que els hi permeti ancorar-s'hi a la realitat per concretar plans de futur, fins i tot aquells i aquelles que volen formar una família estan ajornant aquest projecte en espera d'un moment d'estabilitat material. Com hi serà la seva vida? Què poden esperar? Això els fa sentir febles.

C (19 anys)- A ver a pesar de que estamos más informados que en épocas pasadas, también son muchos cambios a elegir, y tampoco tenemos a alguien de ejemplo para seguir su camino. Por ejemplo, normalmente, hablo por mí, mis padres, bueno mi padre es obrero de toda la vida, su padre también lo fue, yo aspiro a más. Pero por qué? Porque veo que la cosa está muy fatal, yo por ejemplo he estado trabajando en una obra, y he visto que la cosa iba mal y me salido para estudiar, a pesar de que ganaba mucho dinero, vale, no lo niego, pero no he visto futuro en la obra. Y por eso ahora estoy estudiando para ser monitor, me va bien, y estoy trabajando a pesar de ello.

O (19 anys)- Bueno yo creo que también. Bueno más que... lo de que estamos un poco desorientados. Yo creo que es más bien al revés, nos han dado tanta información de tantas cosas que podemos hacer que, que estamos confundidos, bueno es que es eso, nos han dada tantas cosas que llega un punto que ya no sabes realmente que hacer...

J (18 anys)- Ahora no, ahora tenemos más puertas abiertas pero mira...

A (17 anys)- Yo creo que también, los que han ido al mundo laboral como vosotros, en mi caso yo no he ido, pero creo que la gente como yo de mi edad, 17 -18 años, que van a empezar a estudiar una carrera tiene un poco también miedo no. Miedo a lo que van a elegir, porque no saben... primero si te va a dar de comer, después si te va a gustar, si tus padres van a poder, es un cúmulo de cosas que te hacen estar estresado, que no sabes que hacer, juntado con el estudiar que estás estudiando ahora mismo. Por ejemplo yo quiero estudiar filosofía, pero me va a dar de comer? No lo sé, entonces también me condiciona un poco el estilo de vida que quiero llevar.

No lo sé. Es que (...) tenemos tanta información que no podemos ni elegir.

A (16-22 anys)- Jo crec que tenim massa llibertat i massa dependència.

A (22 anys)- Hi ha molta informació, que si els pares tot el dia allà fent-te al·lusions a coses, l'escola, al final passo de todo.

T (23-30 anys)- Es que cambió mucho y en muy poco tiempo. En muy poco tiempo se dio vuelta a todo. Es como un juego todo.

C (23-30 anys)- Mi contrato termina a final de este mes y estoy super desmotivada porque se me ha ... que no voy a conseguir nada. Y voy a buscar, pero ya voy con la mentalidad de que no lo voy a conseguir.

Vo (27 anys)- La vida és un risc.

C (28 anys)- Yo creo que hoy por hoy los niños, bueno, los de 17 que vienen creciendo, también lo tienen un poco complicado... Vivimos en un momento de incertidumbre social, económica, general... Y donde antes estudiabas una carrera, y bueno, no tenías el título asegurado, pero sabías que podrías vivir de lo que habías estudiado..., hoy por hoy, en cambio, no tienes nada asegurado. ... hoy es diferente, hoy se ve más...Hoy nada te asegura nada... No se yo creo que no lo tienen tan bien... pero bueno, con esfuerzo...

T (23-30 anys)- Creo que la palabra de orden es "estrés", y todo el mundo vive más estresado y con menos paciencia y menos ganas.

R (33 anys)- Vale, o sea, imagínate, que es lo que siempre me pongo a pensar yo: Gente que no tiene trabajo, con hijos, y una hipoteca..., ¿qué hace esa gente? O sea, ¿Dónde van?. O sea, yo, hoy por hoy, el coche, toma, lo pago.

Ju (26 anys)- No només pel que no té feina, pels que tenim feina també està complicada la cosa. No saps si tens un peu fora o a dintre.

D (27 anys)- Però jo no veig que sigui una cosa només d'Andorra. És una cosa general. Quan s'arreglen les coses d'aquí també s'arreglaran abaix. La gent es podrà moure amb facilitat, però ara per ara cadascú s'ha d'espavilar com pugui i arribar a finals de mes com pugui fins que les coses s'arreglin. Així no poden durar per sempre, han de canviar, segur.

Jc (25 anys)- Por ejemplo, como ha dicho ella de que tiene hijos y tal. Yo por ejemplo es una cosa que ni tan siquiera me lo planteo porque sabes lo que te conlleva tener un hijo y la cosa no está como para tener un hijo. Y eso te afecta también que digamos que... porque yo tengo 25 años. Vas a tenerlos más tarde, me refiero, ¿sabes? Los niños al final a lo mejor a ti te gustaría tenerlos a esta edad, 25 años, para poder disfrutarlos un poquito más ellos, ¿no? Luego si los tienes con 30 y largos, cuando ellos empiezan a tener un poquito de conocimiento, tu ya eres un cascajo.

S (23-30 anys)- Sí, yo. Más o menos comparto lo mismo, pero en este caso que me pueda estabilizar para poder tener un hijo, que de momento no me lo puedo plantear.

8.1 La família

La família és una de les institucions socials bàsiques, font de referència i d'autoritat principal que tenen present al seus discursos. Són conscients del seu paper i de la seva importància en el procés de socialització de la persona, així com en la seva interiorització de les normes i valors socials, en tant grup primari que és. En aquest sentit, fan una defensa dels valors tradicionals que defineixen la família com a pilar bàsic del sistema d'organització social i per tant de convivència humana, destacant en el seu discurs les seves funcions de satisfacció de les necessitats dels seus membres, però també de control i reproducció de valors socials.

Els i les joves reconeixen a les seves famílies el temps i la dedicació que han destinat a la seva criança. Veuen la família com un valor segur, font de suport i recolzament.

T- La verdad es que sí. (La familia) Es la base de todo en la vida, de tus principios y valores.

F (20 anys)- Pero también depende de la confianza que tengas con tus padres.

Pa (30 anys)- Hay gente que lo puede hacer por una tragedia familiar, hay gente que puede hacerlo porque se ve solo y tiene que salir a trabajar, hay gente que en realidad no lo ve nunca hasta que le dan la hostia muy muy adelante, en realidad, no sabría decirte cuando fue el momento, en mi caso.... En realidad, a mí, tuve la suerte de que mis padres pudieron darme mucho, y yo lo aproveché.

F(20 anys)- Bueno al fin y al cabo la familia es algo que por mucho que lo maltrates siempre lo vas a tener allí. Es algo que (...). Del respeto somos muy inconscientes. Porque un padre y una madre es algo que es irremplazable. Completamente.

AR (23 anys)- Que aquí por ejemplo, hay de todo. Yo por ejemplo también he dado un cambio súper radical. Hace 2 años, desde que era pequeña, era una matona, siempre me ponía en problemas. Me ponía en un montón de problemas, me ponía con todo el mundo, en un montón de peleas y te metes en un rollo que flipas hasta que me dijeron mis padres o estudias o trabajas y te digo yo que si trabajas no vas a encontrar. Y yo dije va a ser que estudie y me di cuenta de que...

C (21 anys)- Muy bestia. No te das cuenta. Yo hasta ahora no me doy del todo cuenta, ahora me he dado mucho cuenta y realmente sean lo que sean tus padres, es que son tus padres. Claro es que algo que... es que nadie te apoyará tanto como ellos, aún que sea con su presencia

R (33 anys)- Esto creo que nos pasó a todos, cuando uno fue creciendo, y el padre o madre de cada uno les fué diciendo, y todos llegamos a la conclusión de: Mi madre tenía razón. Que ojalá que esto sirva de algo, pero a mí no se me ocurriría decirle a un chaval de 17 años: Tss, eh, tu tienes que hacer esto así, porque a mí me pasó... Que me va a decir...

A (16-22 anys)- Jo crec que realment no tenim consciència del que és realment la vida, o sigui, la vida és molt complicada, jo realment tampoc no he conegut les complicacions que té però sóc una mica més conscient perquè els meus pares m'han educat d'una manera més recta i no tan liberal com ho fa avui en dia tothom.

Sa (16-22 anys)- Els pares influeixen també.

S (16-22 anys)- Que des de ben petit ja tingui uns valors marcats, però que estiguin bé.

L (18 anys)- Lo que pasa es que nuestros padres ya des de... como que vivieron mal por decirlo así pues nos lo dan todo masticado vale. Yo por ejemplo, los míos se fueron de casa tempranillo, a los 16 o 17, han llegado aquí y me han dicho quieres algo? Y dicen gánate lo tuyo, yo no te voy a dar ni el coche, aprende a valorarlo lo que es ganarse cada uno lo suyo. Y entonces yo creo que aquí cada uno tendría que hacer lo mismo y cada uno se montaría sus motivaciones y sus cosas.

M (23-30 anys)- Yo pienso que a lo mejor también... a mí me paso que te dan mucha información cuando eres joven y no sabes cual coger o por dónde, hay muchas cosas, te viene mucha información y dices me tengo que sentar, y aquí es lo que dicen ellos, una persona que te aconseje. Yo cogí a mis padres a ver que puedo hacer que no puedo hacer, que no te digan tienes que hacer esto, si no que te aconsejen, mira nosotros vemos esto esto y esto, ahora allá tu, claro de 20 cosas se te reduce a 5, a partir de aquí tú tienes tu mente en blanco. Y luego te hacen escoger joven, con 17 años también es difícil si no tienes las ideas claras de saber lo que quieres hacer más adelante.

Les funcions familiars, han de ser assumides per les persones adultes responsables dels nuclis familiars, independentment de quina sigui la seva estructura. El compliment

d'aquestes és important pel benestar dels seus membres, en especial, pel que fa als/les menors i "si el bon funcionament familiar assegura el desenvolupament integral dels seus membres, quan la família deixa de complir les seves funcions és quan poden aparèixer les situacions de risc i de vulnerabilitat dels membres més febles del nucli familiar" (Sáez, Batalla, Monllor i Naudí, 2006: 21).

Aquesta percepció també la tenen les i els joves entrevistats, pensen que la situació del jovent a Andorra ha canviat pel que fa als seus valors i, segons ells, ho ha fet pel tipus de relació que (no)tenen amb les seves famílies. La institució familiar està perdent la seva autoritat i el seu paper de referència moral.

F (20 anys)- Lo que pasa es que hay muchos padres que siguen en su época, y no quieren entender lo que está pasando, ni lo intentan.

M (24 anys)- Yo creo que viene de la educación también, yo a ver, yo creo que antes los padres eran un poco más estrictos a nivel de educación, y hoy es todo un poco más fluido todo. No quieren dolores de cabeza, no lo sé. No lo sé realmente desde el punto de vista de los padres, yo no soy madre pero yo creo que no sé, se ha perdido un poco esto, la educación. Y claro están más sueltos, más... Yo creo que viene de ahí también. A parte las influencias y todo en la educación.

F (20 anys)- Pero también es culpa de los padres, porque a mi no me dejan dejar los estudios.

R- Per mi és ensenyar als pares. Si tens una bona educació a casa, ja ho sabràs. El tio serà un boig perquè els seus pares no li han donat una bona educació. Si el tio té una bona educació, una bona cultura a casa, doncs sortirà bé. Bàsicament, els pares home!

I-També ha canviat l'educació dels pares. També la informació que reben ja de petits de tot arreu, jo crec que influeix, també. Pot ser aquesta generació de pares.

M (18 anys)- Perquè tenin pares que ens ho paguen tot, que ho fan tot per nosaltres, s'ha d'aprofitar i hem de viure la joventut perquè tornar-se gran no és gaire guapo, la veritat.

A (16-22 anys)- Sí, de tothom, o sigui, cada cop és "papa, mama paga'm això, paga'm allò", paga i a la majoria no se li ocorre anar a treballar per pagar-se ells mateixos. I els pares com ho consenteixen tot, i tot i així els deixen sortir de festa, és com si tu... doncs això, cada cap de setmana sortir de festa i emborraxar-se. Jo crec que realment tenen massa llibertat i per això no són tan rectes como abans, com ha dit ella.

C (21 anys)- Ahí estamos. Es que es eso, si te dan facilidades es normal que estés en casa durmiendo, jugando a la Play o Xbox o lo que haiga.

F (23-30 anys)- Se apoyan mucho en los padres.

Q (23-30 anys)- Están muy cómodos en casa.

Consideren que quan les coses van malament entre el jovent és, en gran part, degut a que la família ha deixat de complir, al menys de manera parcial, les seves funcions, en especial pel que fa a l'educació, la supervisió i control, així com la transmissió de valors cap als seus

fills/filles (com ara l'esforç relacionat amb el treball i la responsabilitat en relació a les conductes de risc).

M (23-30 anys)- Tiene que ver con los padres, con la generación de arriba. Yo pienso que de todos modos, muchas cosas pueden, salen de tu casa. Entonces si los padres no te ponen los límites que hay que tener, y el niño no sabrá, o la persona, bueno empezando de niños, de grande no sabrá.

S (17 anys)- Los más jóvenes, de 14-15, ya dejan los estudios, 16, sabes, está fatal esto. Es también culpa de los padres, porque no pueden dejarlos, o sea, en casa tienen que tener unas reglas o incentivarlos a continuar. Yo no lo veo normal.

L (21 anys)- Pues no saben criar a un niño, es así de claro. No saben. Es que lo dejan todo en manos de la escuela, de no sé que, de no sé cuantos... cuando son ellos que tienen que criar a sus hijos.

C (21 anys)- Bueno a propósito de que ahora los padres se preocupan más que antes. En realidad es que a mi me da mucha rabia porque hoy en día existen padres preocupados vale pero son padres preocupados ignorantes porque, pero no todos eh, estoy generalizando, es que a lo mejor me voy un poco del tema pero ahora por ejemplo se ha hecho una enfermedad que se dice enfermedad de atención de no sé que, que es hiperactividad...

(...) Que les cuesta concentrarse y no sé que, pues ahora están medicando al 90% de los niños porque los padres dicen "joder mi niño está loco y yo no sé que hacer, entonces lo llevo al psicólogo, el psicólogo lo lleva al médico, el médico le dice al padre dale esta pastillita al niño, el niño le estás medicando, está zombi perdido...

(...) no em diràs que ara de cop i volta, a la societat, hi ha un 90% dels nens que de cop han augmentat i que ara són tots dèficit d'atenció. Yo fui a una conferencia de psicología y esto también salía.

Bueno yo creo que el problema radica también en que el niño se cree que tiene más razón que los padres. Antes no, antes decías algo, te metían una yoya y ya está. Ahora tío le metes una torta al niño y te denuncian.

M (18 anys)- Depén, però depén molt de l'educació. Si els teus pares són uns pasotas i que mira: va fes el que vulgis, fes el que vulgis!

B (30 anys)- Porque ahora hay más libertad creo yo.

P (28 anys)- Ara te pueden poner normas, pero se las saltan a la torera, y diles algo sabes!

A (16-22 anys)- Perquè no serà lo mateix un pare que per la teva infància viu fora de casa o que estigui a casa fent, ensenyant-te a fer les coses, rentar els plats...

J (21 anys)- Pero realmente, ¿de quién es la culpa? Del papá que deja salir al niño de 14, 15, 16 años. Es que no les toca salir de fiesta... a esas edades.

A (17 anys)- Yo creo que tendría que estar más vigilado y cada edad tiene su momento y que tendrían que controlar más, porque yo encuentro mal que niños de 12 años estén en discotecas cuando es la edad de quedarse en casa y mirar una película con los padres.

Creuen que aquesta mena de conformisme, hipercomoditat o passotisme que tenen és conseqüència de no haver hagut d'esforçar-s'hi per obtenir les coses. Els seus pares els hi han donat to fet, ho tenen tot al seu abast:

I (19 anys)- Los jóvenes pasamos porque lo tenemos todo solucionado, o sea, tenemos a nuestros padres que nos ayudan (...) lo tenemos todo a nuestro alcance. No hace falta hacer gran cosa para conseguir lo que queremos. Entonces por eso pasamos de todo.

M (23-30 anys)- Porque lo tenemos todo. Tenemos una facilidad, los padres nos lo han dado todo.

CM (21 anys) -Ho tenim tot fet, ens malcrien. Jo no dic que tots els pares en tinguin la culpa. La culpa és de la societat perquè (...). Ara la gent s'acomoda... jo contal tingui els amics i surti de festa i tal... que sí que està molt bé saps, estigues bé amb tu mateix en primer lloc però no ho sé penso que hòstia, perdona. Ostres és que la vida és més que això i hi ha més gent al món i que has de...

F (28 anys)- Jo me'n recordo, que per exemple en el cas de que molts nens volen el carnet de conduir i ve el pare o la mare i li paguen i punt. I jo per treure'm el carnet havia de treballar i pagar-me el carnet a més de donar la meitat del meu sou a casa. Si jo en aquella època guanyava 60 000 pessetes, donava 30 000 pessetes a ma mare i encara em pagava el carnet i el transport per anar a treballar. O sigui... (...) Jo crec que els pares hauríem d'incentivar els nens, ja de petits, a tenir un objectiu a la vida. No es pot, o sigui, jo és que parlo una mica perquè tinc una nena no, jo lo que no puc fer per exemple és si la meva filla... la meva filla porta no sé, 6 mesos demanant-me una Wii, però jo no em dono la gana donar-li així com així, ella m'ha d'ensenyar, té 7 anys eh, m'ha d'ensenyar que estudia, que passa a segon cicle i tal, i potser caurà la Wii, però no és allò vull una Wii i té! Perquè clar sinó quan tingui 15 anys, mama me'n vull anar de discoteca, o mama he robado i m'ha agafat la policia no passa re! No! No es pot anar així! Has d'esforçar-te per poder tenir algo. I avui en dia hi ha molts nens que no, el nen vol això va té això, i no!

*R (33 anys)- Yo veo aquí, y sobretodo en Andorra, se le da mucho, o sea, yo he visto, que le dan de todo al hijo. Quiero un coche, toma, le dan un coche (tono de crítica)
Lo que no veo bien es esto de: ¿Quieres un coche? Toma, un coche. ¿Quieres esto? Toma. No,no... no se, no lo veo bien.(...)Conozco gente de casi 20 años, que les dan lo que quieren, casi 20 años...*

M (27 anys)-És que ara és normal que no treballin, si els hi donen tot.

En aquest sentit reflexionen sobre com les especials condicions del mercat laboral del país, en especial pel que fa a les àmplies jornades laborals, dificulten la interacció dels membres del nucli familiar, tenint 'aquestes absències' conseqüències sobre la vida quotidiana dels infants així com dels/les joves.

Ma- La gran majoria de nens arriben a casa i estan sols. Tenen claus de casa. Jo no tenia claus de casa, arribava a casa i hi havia la meva mare allà i em deia "a berenar, fer els deures i res d'ordinador." Ara ja no, ara estan sols i ningú controla lo que miren ni lo que no miren, ni lo que pensen ni lo que no pensen.

Però això hauria d'haver algú a casa que ho estigui controlant.

C (21 anys)- Claro pero en realidad piensa que los padres están inculcados por una sociedad, por un trabajo. Quiero decir en realidad no son solo los padres ya de entrada, quiero decir no sé, vale que hay padres que no saben ser padres y no deberían tener hijos pero...

*P (30 anys)- ¿Pero no cree que es una forma de compensar de la sociedad en la que vivimos hoy en día... El padre trabaja, la madre trabaja, no hay tiempo para el niño. Y lo que haces es regalarle cosas
C (29 anys)- El sistema, he leído un artículo que dice que quizás se les quita creatividad a los niños, porque están tan centrados en X cosas que tiene que aprender, por mucho que tengan necesidad o no. Y entonces ya... su rutina no les permite, a la mayoría, a no ser que los padres les pongan en una escuela de música o actividad deportiva, que cada vez más es un gasto económico, antes, era gratis prácticamente, casi todos los deportes... Y hoy en día ya no, entonces, los padres ya no lo ponen en una escuela de deportes o de música por eso..., es un gasto más y tal...*

P (28 anys)- Pero porque en verdad también, ellos mismos han forzado la generación llavero, trabajo todo el día, no puedo estar pendiente de ti, que menos que cuando llego a casa tengas lo que tú quieres. Eso tampoco es.

M (27 anys)- Pero aquí la persona que vive en Andorra vive por y para trabajar! Punto! Y nada más eh! Igual que per exemple en el sector comerços, hostaleria i que està obert tot de dilluns a diumenge i apart volen allargar l'horari comercial, no ho trobo gens correcte, quan a Espanya hi ha un dia de festa i si és dissabte tanquen dissabte i diumenge, i la gent turista que ve d'Espanya està acostumada a que diumenge estigui tot tancat a baix, i per què aquí dalt no pot ser així! Jo crec que la gent tampoc té la possibilitat de fer coses en família ni... perquè hi ha famílies que si els dos treballen a la part d'hoteleria o de comerç, i tenen festa entre setmana, ja amb fills no poden estar perquè tenen festa el cap de setmana.

S (23-30 anys)- El problema es también que hoy en día, los padres como trabajan los dos y trabajan mucho porque hay que hacer horas extras y todo y por la noche tampoco tienen mucho tiempo para enseñar a los niños todas estas cosas.

C (23-30 anys)- Yo creo también que influye mucho el tema de que los padres tienen que trabajar mucho para mantener a la familia (...). Están más tiempos solos y también más tiempo fuera de casa.

Más tiempo solos, porque claro (...) yo por ejemplo llego a las 8 y pico, mi marido igual. Claro, ¿qué hace el niño desde las 4 y media que sale del colegio hasta las ocho? Muchos se quedan a jugar a la Play.

Ma-Estan treballant tot el dia per comprar moltes..., moltes pessetes, lo que vulguis, però no passen tant de temps amb els nens i els pares no coneixen els seus fills.

L (21 anys)- Però el problema és que los padres de hoy ya no tienen tiempo para educar a los niños. Antes los padres tienen más tiempo para disfrutar de los niños, porque creo que es... para mi tener un niño es disfrutar de él.

Els joves pensen que no hi ha comunicació fluïda entre els seus pares/mares i ells/es, essent conscients de que aquesta situació dificulta l'establiment de relacions de respecte mutu.

F(20 anys)- Hay muchos más (puntos) de des-conexión que de conexión...Y de des-conexión un montón de cosas que si la factura del teléfono, la factura de la luz, todo.

CM (21 anys)- No que jo crec que tampoc s'escolta, que s'ha d'escoltar sempre als fills, bueno no ho sé, escoltem els pares però de vegades els pares no ens escolten.

L (21 anys)- Ja però de vegades no t'escolten perquè no s'ha d'escoltar, perquè dius coses que no pots tenir i o expliquen doncs no si t'ho expliquen tu igualment has de saber respectar al teu pare perquè ell et respecti a tu.

8.2. L' amitat

És curiós que tot i la importància que tenen els iguals en aquest període de la vida, en especial pel que fa a l'adolescència i post-adolescència, en el discurs dels/les joves no trobem gaires referències al grup d'amics per explicar com viuen l'amitat. Si bé sí parlen

de les relacions de confiança i dels seus millors amics i amigues, no parlen tant de la colla d'amics. Potser perquè és més difícil manifestar-se de forma sincera i oberta en el nivell grupal, potser perquè són individualistes i exigents i prefereixen l'exclusivitat del vincle emocional lligat a la relació que s'estableix amb els millors amics (Torralba, 2003- en Estradé et alt. 2003).

M (17 anys)- Perquè aquí tothom es mou per interès. Aquí és tot a base d'interès.

A (16 anys)- Alguna relació que... jo no estic amb ella per interès eh, ni molt menys, això depèn, però si que has d'anar molt en compte amb qui vas i has de conèixer molt molt molt bé la persona. No et pots confiar a la primera, ni a la segona ni a la tercera, has d'anar molt en compte amb les persones. Però això suposo que a tot arreu, és que has de vigilar sempre amb tothom. Perquè és que es veritat, som humans i cada ú va pels seus interessos. Cada dia més.

A (16 anys)- Depèn també una mica de com pensi, jo per exemple sóc portuguesa i elles dues són andorranes i són les meves millors amigues, i no sé...

Mi (16-22 anys)- El meu (millor amic) és argentí, el Santi.

Com veurem de manera més extensa quan parlem de les conductes de risc, els i les joves identifiquen el grup d'amics com un possible facilitador en la seva aparició:

F (23 anys)- Pues yo creo que es por las pandillas. Yo quiero ser más chulo que tú, tener buenos amigos y ser guay, y entonces yo creo que pasa todo por eso.

8.3. Formació i treball: L'accés al món laboral

Amb la industrialització i la consolidació de la modernitat es necessita la construcció d'una classe assalariada disponible pel manteniment de les noves formes de producció, per impulsar el consum i per garantir l'acumulació del capital.

En aquest nou model l'home adult és el principal proveïdor d'ingressos al nucli familiar, la seva relació amb el mercat laboral li atorga reconeixement social i drets de ciutadania, mentre que la dona i els fills menors quedaran exclosos del procés productiu (la seva presència és secundària). Aquests accediran al món laboral i seran beneficiaris dels drets de ciutadania segons sigui la relació principal de l'home de la casa amb el mercat laboral. En aquesta etapa, la dona es converteix en mestressa de casa que s'ocupa de l'atenció de la llar, de la cura dels seus membres i garanteix la reproducció dels sistemes d'organització social i de producció social. La convivència amb els fills es donarà fins que aquestos

pràcticament surtin de casa per casar-se i crear un nou nucli familiar, “es donarà mentre aquestos són encara immadurs o bé estan en procés d’inserció social” (Flaquer, 1999:26). Aquests dos col·lectius (dones i joves), en tant s’entén que la seva participació al mercat laboral és complementària a la del proveïdor principal, històricament tenen més dificultats per assolir la plena incorporació al món laboral (Izquierdo, 2000).

És com si la complementarietat física en les funcions reproductives necessitessin de la seva objectivació en l’estructura social a través de la divisió del treball (Izquierdo, 2000). En aquest moment el treball productiu, el temps de treball productiu, es converteix en principi articulador de la vida quotidiana, tot gira al voltant, d’aquest temps.

En la moderna societat industrial el/la menor ja no és ma d’obra imprescindible i a la vegada se’l contempla com a subjecte de drets que cal protegir, tenint un valor més expressiu que instrumental (Flaquer, 1999). L’articulació del sistema d’organització social al voltant del mercat de treball va comportar l’ampliació en el temps del procés formatiu dels joves vinculat a les institucions educatives i, per tant, la postergació del seu ingrés de manera plena al món laboral així com a la vida adulta i als drets de ciutadania (Izquierdo, 2000). Mentre es formaven no hi competien amb la ma d’obra adulta i adquirien coneixements per feines més tecnològiques i especialitzades, que era el que demana el mercat. Aquest procés viu el seu impuls a partir de la II Guerra Mundial. Si bé aquesta situació dificulta i retarda l’emancipació dels joves, obre les portes al mercat a tot un sector diferencial de consum que reuneix condicions materials com per poder consumir (Macions i Plummer, 2007). Aquesta seria altra explicació de caire socioeconòmic que ens pot portar a reflexionar sobre el fet de que la societat occidental hagi allargat tant l’etapa vital anomenada joventut (i més en l’anomenada societat del consum).

Aquestes situacions queden reflectides a les dades de l’enquesta Joventut d’Andorra, 2010. Durant aquest any el 40% dels joves enquestats seguiria vivint a la llar amb els seus pares. Les dues raons principals són: Que han allargat el període formatiu (el 27,5%) i perquè no disposen de recursos econòmics suficients per poder desenvolupar una vida autònoma i independent del nucli familiar d’origen (el 21%).

8.3.1. Formació.

Donades les opcions limitades que tenen per triar carreres universitàries al País, en general, els hi agradaria més concordància entre els estudis que cursen al sistema Andorrà i les exigències dels països veïns per continuar la seva etapa formativa a altres universitats.

*B (18 anys)- Si estàs al sistema Andorra doncs, molt mala organització la selectivitat i...
Doncs perquè la nostra assignatura que més, que té un coeficient més alt és economia i la fem en francès i perdem bastant potencial a l'hora de fer comentaris i de fer... a l'hora de tot en general, perdem molt lleugeresa per tocar una llengua que no tenim els mateixos recursos que amb el català i per exemple, a Espanya a l'abril ja estan preparant la selectivitat, ja estan tancant les notes de l'any i tal, nosaltres encara no les hem tancat i tenim, la setmana d'exàmens per tancar notes i la setmana següent la selectivitat.*

En aquest sentit, els i les joves voldrien disposar d'una oferta formativa d'estudis universitaris més àmplia al País. Desconeixen si els estudis que estan cursant estan adaptats a l'espai educatiu europeu ni si estan homologats. En aquest sentit, troben que la informació que han rebut al respecte no és del tot clara i les conseqüències d'aquesta situació els limita molt a l'hora de trobar feina, ja que si no la troben al país (perquè el mercat està saturat) no hi poden marxar fora d'ell per buscar sortides alternatives:

S (22 anys)- Inquietos. Porque el país no ofrece lo que realmente un joven espera. Si un joven quiere estudiar derecho tiene que bajar a Barcelona, tiene que ir a Francia, no disponemos aquí en Andorra de, como te diría, no ofrecemos las posibilidades necesarias para los jóvenes.

Mi (16 anys)- Aquí a Andorra no hi ha molta sortida, no? O informàtica o.

M (22 anys) A nivell d'estudis no hi ha moltes sortides. Nosaltres som la primera promoció que ha sortit de la Universitat d'Andorra en Ciències de l'Educació i fins al gener, vam sortir 17 persones a la promoció i fins al gener no vam trobar feina, i estem fent substitucions d'una setmana, dos, un mes, i és una carrera nova.

CR (18 anys)- És que no està homologat.

C (21 anys)- A parte lo que te sacas aquí no te sirve ni en España ni en Portugal.

K (18 anys)- Però que no diguin des d'un principi que sí que estan homologades, perquè això és enganyar la gent. Perquè a mi aquest any m'han vingut al Lycée a fer la conferència, a mi m'han dit que sí, que ja està homologat.

Na (21 anys)- Això ho diuen des de que van obrir la universitat, que la volien homologar. I encara no. Pues encara no està homologat.

A (22 anys)- Ens van fer l'entrevista i ens van dir que estava convalidat a Espanya i a França. Un semestre a Espanya de mobilitat i un altra a França. Van passar elles primer i van fer Espanya, però després ho van treure. Van dir que no.

És que no tenien programacions ni res. Els que van sortir aquest any, no, l'any passat i ja feia 2 anys que estava en marxa la carrera. O sigui, que a nivell d'organització...

Ce (17 anys)- Sí. I ens deien. I els deïem, però està convalidat a Espanya? I ens deien: Ah, no ho sé si convalidarien, en teoria sí perquè allò, però no ens ho aclaraven. (...) però jo lo que vull és que m'ho intentin convalidar per si tinc que anar a la Seu, o a algun lloc a prop o em tinc que anar a fora. No que m'ho intentin...

D (23-30 anys)- Yo por ejemplo quiero sacarme el carnet de electricista y si te lo sacas aquí en Andorra, no te lo convalidan en España. Te lo tienes que sacar en España.

JL (22 anys)- A mi em passa el mateix, la meva titulació no està convalidada i només puc treballar aquí. Suposo que després millorarà la situació d'Andorra, però si per qualsevol cosa tingués de marxar, no podria.

Home, indignat estic una mica perquè vull que la convalidin, però marxar d'Andorra no és la meva prioritat. Prefereixo quedar-me aquí a Andorra perquè he nascut aquí a Andorra, sóc d'Andorra i a mi m'agrada Andorra. Aquí hi ha coses que a Espanya, per exemple, no puc trobar. Si puc estar aquí, estaré aquí, però si ja pensen en no tenir fills, per mi malament, llavors a qui dono classe?

M (27 anys)- Yo iba a por eso! Yo creo que aquí en Andorra tampoco... no me extraña que los jóvenes no estudien porque tampoco hay salidas para estudiar, o sea cualquier cosa que quieras estudiar te tienes que trasladar o a Lleida o a Barcelona, o... a cualquier otro sitio. Y no todas las familias tienen la posibilidad.

L (23-30 anys) ...Pero yo creo que aquí también en Andorra estamos a años luz de España, ya no hablemos de Francia. Pero yo creo que estamos a años luz a nivel educativo en todas las etapas porque por ejemplo sin ir más lejos aquí en Andorra ni siquiera existía una carrera universitaria, te tenías que ir a España o a Francia. Y ahora las que hay pues sí, son limitadas y además muchas veces no están convalidadas en el extranjero.

Sí, la preparación no es la misma. Además eso que quería decir ahora que a ver con una universidad ahí, por muy buena que sea, por mucho dinero que pongas, por muy buenos profesores que traigas, la reputación de esa universidad se crea con muchos años de experiencia, no de un día para otro, o sea, las cosas se construyen a nivel progresivo, no de golpe. Yo creo que a nivel educativo aquí en Andorra está fatal y a lo mejor hay una mejora educativa bestial, pero claro, eso no se conseguirá de un día para otro.

Aquest fet els hi preocupa especialment i ha comportat una crisi de confiança en la institució universitària del país entre el jovent.

Mc (17 anys)- És que això provoca que ja no et cregui la gent.

K (18 anys)- Però si des d'un principi ja ens diuen que sí, clar, després fas la carrera aquí, i després ens trobem que no, que és mentida.

M (22 anys)- Jo ho sento molt, és el meu país i és la Universitat d'Andorra, però a mi em demanen per la carrera i jo diré francament lo que penso, que a mi m'han estafat. M'han estafat. M'han pres el pèl, perquè t'expliquen una cosa i després et trobes que no és així. Per sort, tenim feina, nosaltres perquè som les primeres, però em fan por les que venen darrera.

JL (22 anys)- Home, l'educació que està malament. En ensenyament superior, lo que és Escola Andorrana, primària i secundària, està bé. Lo altre ja està despenjat tot pel món, sí. Sí, sí, estem en mans d'uns i d'altres, és a dir, que la Universitat no pinta res. Bueno, no fa res. Amb el canvi de govern... abans es marxava a fer una estada formativa a Espanya, des que es va canviar de govern, a Perpinyà, si canvia de govern, tornem-hi un altre cop i no està res fixat sinó que fan el que volen amb nosaltres.

Conseqüentment, consideren que marxar fora del país a estudiar els hi donarà més opcions de cara a la seva inserció en el món laboral en un futur, ja que no tindran problemes en el reconeixement de la titulació.

Mi (16 anys)-Igualment si ens quedem aquí, farem una de les 3 carreres que es fan a Andorra i després no ens podrem moure d'aquí, a part de que no hi ha treball. Hem de marxar obligatòriament, no?

Mc (17 anys)- Però si fer la carrera aquí et suposa no poder sortir del país.

CR (17 anys) Ah, vull fer INEF bueno, mestra d'educació física i bueno, estar a Barcelona uns anys estudiant i tornar cap aquí.

Els i les joves més grans, potser perquè no han participat de ple en aquest fenomen, pensen que un efecte col·lateral negatiu d'allargar el període formatiu és la pèrdua de temps en els seus projectes vitals i la manca de responsabilitat personal derivada de la vivència constant d'un període de transició, que finalment comporta una buïda de compromís personal. Consideren que els pares i les mares són còmplices en el manteniment d'aquesta situació.

R (33 anys) Pero no se, el otro día también, que hablaban de eso, que empiezan 25 carreras distintas, con tal de... que el tema es perder el tiempo

Pero también es un lujo que te mantengan tus padres, ese es otro tema. Yo personalmente, igual tendría que trabajar y estudiar como hizo tu mujer. Si quisiera estudiar, porque no me podría mantener. O sea, hay gente que tiene la ventaja de que el padre lo banca, y bueno el padre no dice nada, la paga el estudio...: No, el niño está estudiando abogacía..., el otro año, estudió mecánica. No tiene nada que ver.

S (23 anys)- Es estudiar, y estar ahí viviendo la vida

P (30 anys) Yo pienso que... Yo tengo la sensación, no sé si pensáis lo mismo, que nosotros podríamos, no sé como, poner una edad límite para finalizar nuestra carrera...A los 20 y pico, tu carrera debe estar terminada, hoy en día ya no es apreciable [?]. No dar tiempo a un niño, o a una persona...

D (20 anys)- Claro. Es que a los jóvenes les da igual trabajar o no trabajar a muchos de ellos, porque, en realidad casi todos están en casa de los padres, les mantienen, que más les da, y dicen bueno no encuentro trabajo, ya encontraré.

A (16- 22 anys)-Falta de motivació, també comencen a sortir, i coneixen drogues i tal...

8.3.2. Els joves i el treball remunerat.

La relació dels joves amb el treball (productiu remunerat) és paradoxal: Si bé el procés de treball conté una dimensió formativa de gran transcendència (Izquierdo, 2000), la incorporació al treball en condicions dignes cada cop és més difícil, donant-se un procés de precarització permanent de les condicions laborals pels/les joves.

És un boucle que sembla no tenir sortida, davant el complicat panorama laboral, el procés formatiu s'allarga en el temps (com alternativa a la dificultat a la incorporació al món laboral), mentre s'estiguin formant i no surtin de la llar familiar, la societat no els considera capaços de viure de manera autònoma i no ho són veritablement pel tipus de relació que

tenen amb el mercat de treball així com per la manca de seguretat material lligada a les seves condicions laborals.

D'altra part però, i vinculat a aquest procés, assistim a una ampliació constant de l'interval d'edat pel qual es considera jove a una persona, fet pel qual es justifica una participació precària en el mercat laboral, en tant s'entén la joventut com a etapa vital en transició cap a la vida adulta, i per tant les condicions laborals no són les de les persones adultes (a més d'actuar com a exèrcit de reserva o ma d'obra que pressiona a la baixa les condicions de l'oferta). I el cercle viciós es torna a repetir i una situació retroalimenta a l'altra (mentre tant... els i les joves continuen constituint un sector diferencial de consum, amb unes necessitats, gustos, desitjos determinats i amb certa capacitat econòmica, no ho deixem de banda).

S'hi senten atrapats per aquesta espiral: L'experiència és un requeriment per trobar treball, però mentre no puguin accedir al mercat laboral en condicions dignes no tindran experiència... Tot un sense sentit. Mai hem estat davant una generació tan formada, de fet hi és sobrequalificada (Secarrant, 2005) i mai els/les nostres joves han tingut tants problemes per incorporar-se de manera plena al món laboral. L'etapa que inicialment era de transició, s'està convertint en una manera de ser-hi (Benedit, 2004) d'aquí que els intervals d'edat cada cop s'allarguin més en el temps.

Són conscients d'aquest canvi que han viscut en el temps les condicions i/o requeriments que garanteixen l'accés al mercat laboral i si bé abans es podia accedir a un lloc de treball sense tenir qualificació, ara els estudis universitaris (ni gairebé tampoc els de postgrau) no t'asseguren un lloc de treball.

A (17 anys)- Más que eso, más que eso ya es la sociedad en sí, la sociedad creo que padece de "titulitis" no, ni miran lo que vales para estudiar o trabajar, miran el título. Tanto tienes tanto vales. Y los jóvenes tenemos miedo de, envés de ponernos en el mundo laboral, estar condicionados y pensar tengo que estudiar porque sí no voy a comer, envés de tengo que estudiar porque me gusta.

M (16-22 anys)- Com no continuïs estudiant o especialitzant-te, però clar, és que això val molts diners, el màster... vull dir és que és més diners. Tu no tens diners perquè no treballes.

M (16-22 anys)- I després demana-li experiència sas, quan ha estat 12 anys estudiant, és que d'experiència que tens? Les pràctiques i ja està.

J (23 anys)- I a més a més la gent amb molts estudis, trobar feina de lo que has estudiat també costa molt, de veritat.

JI (22 anys)- Te piden años de experiencia y si acabas de sacarte la titulación, no tienes experiencia, acabas de estudiar. Y buscan a gente con experiencia.

R (33 anys)- Hace un montón de años que pasa eso de por no tener experiencia... Y claro, como voy a tener experiencia si no me dan trabajo... Hace un montón de años que pasa eso. Es como una rueda, volvemos a lo mismo de siempre... Si no tienen trabajo no se pueden independizar, y después para conseguir trabajo, estamos en lo mismo.

B (23-30 anys)- Sin experiencia ya, cierran un poco.

A (17 anys)- I t'agafen abans si tens experiència que sense experiència.

C (23-30 anys)- Sí, porque por ejemplo, cuando yo fui a pedir trabajo por primera vez, no tenía experiencia y tuve facilidad de encontrar trabajo, pero ahora vas a cualquier sitio, y lo primero que te piden es experiencia. Si un joven nunca empieza a trabajar, nunca va a tener experiencia y claro esta gente pues tiene que dar la oportunidad a los jóvenes para que puedan coger experiencia, aprender y a ver si cogen un poco de responsabilidad.

Ve (23 anys)- Sí, a mi també m'ha passat. Jo en principi volia començar a treballar a Barcelona i a tot arreu em demanaven mínim 3 anys d'experiència. Llavors, clar, acabava d'acabar la carrera i no tenia... Directament he vingut aquí, perquè allà havia de pagar un pis i aquí per lo menys visc amb els meus pares. Però, sí, crec que el principal problema de la joventut és... bueno, no només de la joventut, en general, la feina.

G (16-22 anys)- Però a molts llocs et fiquen que t'accepten a la feina i diu experiència demostrable, 5 anys d'experiència o sempre, la majoria sempre et fiquen això.

CE (18 anys)-Jo amb això no hi estaré molt rato perquè jo crec que ells han fet el mateix que nosaltres... perquè pel que fa econòmicament no és el mateix... abans podies entrar sense cap llicència ni estudis de professora. I ara per ser professora demanen de nota d'entrada un 9, això... com nosaltres perquè és la mateixa plaça i llavors pot tenir avantatges i desavantatges.

E (16- 22 anys)- Bueno jo penso que complicada perquè últimament amb la crisi està afectant també una part al país, llavors és més possible que ens quedem sense ocupació al món laboral. Llavors trobo que és necessari una bona carrera per trobar un mínim d'ocupació laboral a nivell de condicions.

(...)Bueno una de les principals dificultats que hi ha al món laboral és la competència, perquè una empresa té 50 llocs de treball, i ara mateix hi haurà 200 persones que voldran entrar en aquests 50 llocs, i pos comencen a valorar experiència, estudis, carreres, formacions, coses així pos és també dificultat. Com han dit altres companys aquí mateix, experiència com no sigui amb FP no tens massa, llavors també això ja és una cosa que no agrada molt al perfil

M (16-22 anys)- El treball, bueno la borda de treball està molt saturada, i clar la gent necessita experiència, però els joves, bueno la gent demanat experiència i els joves no tenim experiència, i és el peix que es mossega la cua.

F (20 anys)- I jo conec amics que s'han tret la carrera i no troben treball.

J (21 anys)- Farà un any que tenen la titulació de llicenciat o no sé què, diplomats en no sé què i porten un any sense trobar de lo que han estudiat.

M (17 anys)- Claro, y luego tienes el título de tal y no encuentras trabajo y dices vale la pena estudiar o que hago? Me pongo a trabajar de cajera ganando 900 euros al mes o estudio y me esfuerzo durante 6 años de mi vida, los que a lo mejor también tendrás que trabajar al mismo tiempo para poder salir adelante y... Claro no sé, es algo que...

L (18 anys)- ...Y la gente también, yo creo que también no es problema nuestro esto, sino que son las empresas que no nos abren las puertas, sino que ellas mismas se estancan a: no tienes experiencia fuera! Pues no! Pruébame, no sabes cuánto yo valgo para decirme no vales!

V (19 anys)- És que de fet, ara, si estàs estudiant, lo millor és fer una FP, perquè et passes fotes una carrera, no sé quants anys, que després és això, estàs buscant treball i a lo millor acabes sent camarer quan ets un llicenciat en medicina, saps? És molt trist.

Els i les més joves pensen que la seva integració en el món laboral és encara molt més complicada:

A (17 anys)- I als menors costa moltíssim, perquè jo vaig estar buscant treball i no trobava res.

(...) I als menors no t'agafen perquè no podem fer hores extres i lo que volen és que la gent faci hores extres. (...) I fijos. I bueno, sempre entres en algun lloc si ets menor si algú coneix a algú, perquè si no... ens podem oblidar de que es fixin en nosaltres. Tampoc ens valoren, jo penso.

Alguns d'ells es llauen un futur combinant responsabilitats. Compatibilitzen estudis i treball per poder fer front a les despeses que comporta la seva quotidianitat: Pagar-se els estudis i tenir diners per anar tirant endavant, lluitant pel seu projecte vital i fins i tot assumeixen el compromís de complementar els ingressos familiars.

E (17 anys)- Yo estudio y trabajo! Sí, es temporal! Al menos me da un dinero para poder estudiar.

S (16-22 anys)- Si jo ara primer els estudis, bueno també la feina, estic estudiant i treballant ja.

M (16-22 anys)- Pos jo no considero que passi de tot. Jo em considero bastant responsable. Jo estudio, trabajo també.

L (21 anys)- ... bueno estudio y trabajo.

S (23-30 anys)- Yo a los 18 también. He estudiado y trabajado. He estudiado mucho y trabajado mucho, he tenido muchos trabajos a la vez para poder hacerlo todo. Ahora en Andorra vivo en el Jovial, he tenido la suerte de tener un piso en el Jovial y...

C (19 anys)- Si pero yo lo he resumido, pero yo mientras trabajaba antes ayudaba a mis padres a pagarles el piso y todo, y al salir del trabajo, les cuesta llegar a final de mes. Yo podía estar estudiando nada más, pero estoy trabajando también para ayudarles. Para pagarme a mí los estudios vale, pero también para ayudarles. Yo podría estar estudiando, y me gustaría sólo estudiar y tener tiempo libre para mí pero... soy joven, me gusta salir, pero me tengo que sacrificar en estas cosas, tengo gastos de vicio, por ejemplo video juegos y esas cosas, pero es eso también ayudo a mis padres porque lo necesitan, no me lo piden pero yo lo veo.

L (18 anys)- Bueno los míos más que nada son estudiar, pero también trabajar. Yo tengo muchos caprichos, soy muy caprichosa, y no sé aparte de eso pues estoy buscando trabajo pero como que la cosa está muy cruda, todo te pide experiencia, y claro si estudias mucha experiencia no vas a tener.

O (19 anys)- Es que hay trabajos que te usan, no estás trabajando, estás sirviendo prácticamente. Son trabajos que no les importas nada. Simplemente quieren que hagas eso como si fueras una máquina, tu al final de mes te dan tu dinero que al fin y al cabo de es una porquería comparado con lo que ganan ellos, y no te dan ningún tipo de motivación, te queman totalmente. Yo si fuera un trabajo de 8 horas que me gustará seguramente acabaría mucho menos cansada y con ganas de estudiar que si estuviera de cajera o limpiando, porque son cosas que no te motivan.

L'altra cara de la moneda, aquells que abandonen els estudis sense concloure ni tan sols el nivell d'ensenyament obligatori, aquests no tenen gaires opcions: O no troben feina (i llavors ni treballen ni estudien) o si ho fan estan abocats a desenvolupar feines poc o gens qualificades amb unes condicions laborals (tipus de contracte, tipus de jornada, temporalitat del contracte, sous) que dificulten la seva emancipació.

M (16-22 anys)- Yo es que no he pasado de tercer de ESO

D (22 anys)- Yo? Yo desde que deje la Eso...

C (21 anys)- No treballo ni estudio.

J (18 anys)- Ni treballo ni estudio.

E (16-22 anys)- Principalment cap sortida, com no facis una espècie de pacte que estiguis per exemple amb contracte temporal o alguna cosa així, poques sortides hi ha!

P (28 anys)- Yo conozco gente de más edad que está sin trabajar ni estudiar.

T (19 anys)- No. Llegue a segundo de la ESO y ahí me quedé.

Aparte de que tenía un montón de conflictos en el colegio y tenía peleas con los alumnos, no por mi culpa eh, porque yo quería estudiar lo único que a mí no me dejaban. Y bueno dejé los estudios porque no me dejaban estudiar y era una pérdida de tiempo para mí, y me puse a buscar trabajo y tal, estuve trabajando y ya está, ahora estoy sin trabajo ni nada, buscando, pero no encuentro en ningún lado.

He buscado de todo, he ido al Hiper, al Punt de Trobada, de cajero, de comedor, a todos lados, y en ningún lado me cogen!

N (16 anys)- Yo estoy como ella, que los niños se han avanzado mucho y que por ejemplo en los colegios se está dejando de estudiar muy temprano y no sé, se creen más, pero son, no sé.

F (28 anys)- Jo crec que la situació laboral a Andorra fa mesura. Cada vegada, en el cas dels nois cada vegada hi ha menys tema de construcció. Si molts nois treballen a la construcció que si tot va a la baixa, hi ha molta gent que s'ha quedat sense feina, quan arribes amb una edat clar, ja no pots, no vas ni cap a un costat ni cap a l'altre, no estudies perquè no tens l'edat o perquè no vols estudiar, però tampoc no trobes feina, perquè la situació està difícil a Andorra.

J (21 anys)- Saque un curso de, era electricidad mecánica, saque el mecánico solo sabes, porque no me gustaba electricidad, me dieron el título y llevo cuatro años ahora mismo buscando mecánica, de otra cosa, estuve trabajando en la obra hace dos años lo máximo y ya no tengo nada de trabajo hasta ahora. Y estoy buscando mecánica...

S (22 anys)- Uh económicas! Si yo personalmente, yo solo, tengo que independizarme lo pasaría mal, bueno no lo pasaría mal porque los años te... al principio con 18 años cuando empiezas a ganar tu primer dinero y tal uuh te diviertes, gastas todo, luego ya empiezas a ahorrar un poco porque ya ves las cosillas negras, pero bueno, ahora mismo hoy en día lo que es los salarios de la gente de los jóvenes que se... jóvenes emprendedores que, bueno no emprendedores, que no desean estudiar, que no han hecho formación, no han hecho nada, son sueldos muy bajos, a nivel de alquileres son muy elevados, y no se pueden permitir un alquiler, tanto un alquiler como luego coger el coche, la gasolina, muchos gastos para independizarse. Des de mi punto de vista lo que hoy en día preocupa a los jóvenes.

A més, en un context de crisi com l'actual tenen la sensació que el mercat del treball aprofita per empitjorar les condicions laborals, en tant la gent que queda expulsada del mateix actua com a ma d'obra de reserva, acceptant pitjors condicions.

D (27 anys)- Claro, como hay crisis, pues abusan que da gusto.

Las empresas se aprovechan mucho de la crisis que hay. Mucho, mucho. Pero en todos los sentidos. Como ellos ya cobran, tienen su dinero, son peor, les da igual. Y si no, te dicen, la puerta es muy grande.

B (23-30 anys)- Cuando entras ya te ponen las condiciones que tu antes no aceptarías. Y ahora ya no te queda otra.

V (23-30 anys)- Parece que ahora los empresarios tienen mucho poder sobre los trabajadores. Mucha más gente.

J (23 anys)- Ahora se aprovechan del trabajo.

Jc (25 anys)- Tienen gente a patadas, que les llegan curriculum todos los días, pues aprovechan y te dan el sueldo base, el que lo quiera bien y si no el siguiente lo coge. No hay más.

F (23-30) Siempre te encontrarán una excusa para no pagarte los 5 años, no te preocupes por eso. Lo digo por mi madre, por eso lo sé. Mi madre estuvo un año de baja, ha vuelto a entrar y le han cambiado todo, y si lo quieres bien y si no a la calle. Y encima sin pagar. Pero si te puede pagar menos, te pagará menos, si pueden coger a uno por la mitad de lo que cobras tu, lo cogerán antes que a ti. Ya no es por la persona, si no la empresa también.

Jl (22 anys)- És lo que busquen. Busquen que te autodespidas para no pagarte la baja.

Fa (23 anys)- Pero es que el gran problema para encontrar trabajo es que falta trabajo piden gente que esté mejor cualificada, pagando menos y trabajando más horas...

S (16-22 anys)- Les empreses ara quan entra una persona nova no tenen ganes d'ensenyar-li, o sas o te'n vas fora i busquen un altre. No tenen ganes d'estar una setmana ensenyant-li o un mes lo que triguin per aprendre.

Sa (16-22 anys)- És que últimament ja agafen gent sense titulació per cobrar menys.

Q (23-30 anys)- Pagan super poco, exigen mucho más.

S (23-30 anys)- Y ahora ya te exigen también que hagas más horas extras porque si no te vendrá alguien que va a cobrar menos que tu.

D (23-30 anys)- Que haga más horas extras y que no te las pagan.

Curiosament, davant el procés d'individualització que estem vivint a la societat actual, aquesta situació de caire estructural, d'incertesa, de flexibilització negativa, de desprotecció i descobertura davant les condicions imposades per un sistema econòmic global, el fracàs és viscut com un fracàs individual, "la fachada de prosperidad, consumo y brillo puede a menudo enmascarar un precipio cercano. La elección equivocada de carrera o de campo de acción, combinada y agravada por la espiral descendente de la desgracia privada, el divorcio, la enfermedad, la hipoteca que no se puede pagar, todo esto es

simplemente mala suerte” (Beck i Beck, 2002: 40). En aquest sentit, els i les joves del País senten que hi tenen poc a fer:

R (30 anys) - Però des del meu punt de vista, Andorra és un país que no és un país para jóvenes. M'entens? Com hi ha la peli aquella "No es país para viejos". O sigui si tu tens nens molt petits, és un país que et dona tota l'estructura, per exemple, el suport de salut, el problema que hi ha a les escoles, que tenen un nivell molt alt, en la meua opinió que sóc de fora, i per la gent que és més gran també, però clar, els problemes que hi ha per als jubilats i fins i tot si tens calers, millor, en Andorra, perquè tens tota la muntanya per disfrutar, tens comerç que et pot donar de tot, però clar, per la gent, la majoria de joves fins a 30 anys, que comença una vida, que no té una herència, que no té un cognom, diem, és molt complicat en aquest sentit per la unitat econòmica que té els que manen al país. És a dir, comprar un pis aquí, si tu tens un sou normal de fins a 2.000€, tu estaràs 20-30 anys de la teua vida pagant un pis i no podràs guardar diners per jubilar-se, és que ja no tens més temps. Ho veig difícil per nosaltres.

F(20 anys)- Mal.

CM (21 anys)- Mira jo penso que s'està vivint en una societat que ha dejenerat molt. Que amb mi cada dia estic perdent més fe eh! I no vull eh pero es que s'està perdent molt interès, en ho donen tot... Ja no tenim fe en les coses, ho tenim tot fet, tenim la societat que ja ens ho dona tot vull dir...

S (23 anys)- A ver (...) en el servei d'ocupació, todas las ofertas de todas las empresas, es con un año de experiencia mínima..., y de 20 para arriba, 18,19 y menores, imposible. Y hay gente ahí que tienen una carrera y con un currículum de 10, y tampoco encuentran nada..., no sé, está...

N (17 anys) Home en un país... Tal i com estan les coses...

M (22 anys) És que no podemos hacer nada.

D (20 anys)- Es muy difícil encontrar trabajo sabes, y estar... ahora mismo hay mucho mucho mucho paro y... es muy difícil encontrar trabajo!

J (23 anys)- Es que nada, nada.

Ju (26 anys)- También te da miedo de que cierren y se vayan sin pagar. Si cierran y te pagan los años que has estado, de puta madre, pero si cierran y te dejan sin dinero y has estado 5, 6, 8 años y te dicen es que no hay dinero para pagarte esos años, pues...

*R (19 anys)- Perquè no ens donen motius. Perquè veuen que després quan surts d'una carrera, on t'estàs 6 anys estudiant acabes fent... un...
Un curro de merda perquè és lo que hi ha, i et donen 800 euros quans t'has estat pegant contra un muro per treure't una carrera que...*

Da (17 anys)- És més o menys lo que estan dient. Que hi ha poques portes obertes pel futur, que som nosaltres. Tindria que haver-hi més oportunitats per tots.

T- (23-30 anys)- Yo veo a la gente un poco desmotivada, porque está difícil la situación y entonces, no sé, por ahí sí que se venía con un ritmo bastante bueno y ahora último, veo un poco de desmotivación. Yo creo que está mucho más difícil, pero mucho, ¿eh? Cambió mucho la situación.

J (18 anys)- Tal y como está la juventud yo estoy pensando en el apocalipsis.

S (22 anys)- Que a lo mejor te dicen al día siguiente que va pues fuera! Claro, pero que se le va hacer! Pero claro luego hay trabajo, tú tienes unos estudios que has estudiado, pero a lo mejor el trabajo que coges después por culpa de la crisis y tal no se adecua a lo que tú tienes realmente. A lo mejor ella es abogada y tiene que trabajar en un Mac Donalds, y es lo que hay.

S'hi senten responsables de la situació que estan protagonitzant fins el punt que la seva autoestima queda danyada i no hi veuen sortida, pensen que no tenen futur.

T (19 anys)- Me siento un inútil

Ed (21 anys)- Bufff... una mierda.... Es que pensar que tener una vida así, no me gustaría.

Jc (25 anys)- Yo lo que creo es que se han complicado las cosas, porque yo con 18 años vivía solo y ahora con 25 he tenido que volver a vivir con mis padres, porque la cosa se ha ido complicando más y con el trabajo, lo han bajado sueldos, bueno todo se ha hecho más caro y ya no podía vivir más solo. He tenido que volver con mis padres...No tienes futuro...Oscuro.

F (23-30 anys)- No tienes futuro aquí.

T- Malament, jo crec que malament. Jo la veig malament, perquè a Andorra no hi ha sortida, Andorra s'està estancant (ee 23-30)

Tenint en compte la manca d'alternatives laborals viables, els i les joves valoren tornar a estudiar i concloure els seus estudis o allargar el seu període formatiu especialitzant-se en la seva formació com a opció alternativa, en ordre a amortir els efectes de la crisi i amb vistes a millorar la seva empleabilitat com a ma d'obra qualificada⁵.

CE (18 anys)- A no ho sé, no tanco molt, a mi més igual on entri, entro i d'aquí trobar feina , i com que no en trobaré, fer una altra carrera i vinga, omplir currículum, no? És veritat, un estudiant si no hi ha feina pues va estudiant i si m'ho pot pagar la mama millor. Quan no m'ho pugui pagar, ja aniré a buscar feina... Era una hipòtesis.

A (23 anys)- Claro, de ir a estudiar a fuera, hacer la carrera que quiero hacer. Porque no me veo trabajando ahora y es que ahora sin una diplomatura, ya no vas a a ningún sitio.

Ed (21 anys) - Sí. Y me he puesto a trabajar y este mundo es muy difícil... y entonces pues voy a estudiar para poder no trabajar en lo que no quiere, trabajar en lo que me gusta a mi, ir a trabajar con ganas y poder decir soy alguien.

Segons les dades de l'enquesta Joventut a Andorra, 2010, per aquest any el 69% dels joves enquestats treballaven, el 19% estudiaven, un 6% compaginaven els estudis amb la feina i un 5% estaven al atur buscant feina. Si bé la majoria de joves treballen 40 hores, les condicions laborals (durada del contracte, tipus de jornada, tipus d'horari i salari) són menys favorables pel grups de dones joves i joves 'més joves', "entre els que treballen menys de 40 hores hi ha més proporció de dones, dels joves de 17 a 20 anys, de

⁵ Son nombrosos els estudis que fan referència a l'impacte que tenen els períodes de crisi sobre els moviments en el mercat laboral (presències i absències), sobre tot pel que fa a aquells sectors de població o col·lectius que es tradicionalment s'han considerat 'secundaris' en relació a les seves condicions laborals, com passa amb les dones i els joves.

nacionalitat andorrana, que estan compaginant la feina amb els estudis i els que estan ocupats com a professionals o tècnics i entre els treballadors no qualificats tècnics, mentre que entre els que treballen més de 40 hores hi ha més homes, de 26 a 30 anys, de nacionalitat francesa i del grup d'altres nacionalitats, i entre els ocupats com a gerents, propietaris o comandaments intermedis i els treballadors de l'hoteleria i dels sectors de la indústria i la construcció”(CRES, 2011: 62).

Altres pensen en marxar i fins i tot coneixen joves que ja han marxat del País per buscar-se la vida fora.

Jc (25 anys)- Estoy pensando en... y mira que soy de toda la vida de Andorra y no me desagrada el país, a mí me gusta y más que estoy acostumbrado toda la vida aquí, pero como la cosa siga así no me va a quedar otra que marchar. Porque...

Recientemente hace 2 meses que se ha marchado un amigo mío, que también era de toda la vida de Andorra, de mi edad(...). Y nada, ha decidido como la cosa no prosperaba aquí, ha decidido marcharse para abajo.

L (23-30 anys)- Sí, no, pero es que la verdad yo creo que me falta poco para independizarme también, aunque por suerte o por desgracia, no sabría ahora matizar cuál de las dos cosas, me tendré que independizar fuera de Andorra, porque ya te ha dicho que me quería que ir, porque por ciertas circunstancias aquí ahora mismo, entre la crisis económica que todos sabemos que existe y otras cosas, no me hacen terminar de estar feliz aquí. Ya veremos que pasa.

D (27 anys)- Ha marxat molta gent, últimament, la veritat.

8.3.3. Emancipació

Davant aquest panorama, els i les joves tenen complicar sortir de casa dels seus pares/mares. La majoria dels joves d'Andorra no han vintut encara el seu procés d'emancipació. Segons l'enquesta Joventut d'Andorra, 2010 únicament un 35% dels joves a Andorra viuen en parella o estan casats. Això lligat al retard en els processos d'emancipació (provocat per l'allargament de l'etapa formativa i la difícil incorporació al mercat laboral, com veurem més endavant), especialment entre els més joves, comporta que la majoria d'ells/elles continuïn vivint amb els seus pares, postergant en el temps la composició d'una nova família.

V (23-30 anys)- Yo también. Y luego aparte la mayoría de la gente vive en casa de sus padres y esto también te condiciona un poco, porque no te dejan a alcanzar tus responsabilidades en relación a la edad que tienen, también. Sólo un poco esto. Por la actualidad en qué vivimos de falta de empleo, de los precios, de todo esto.

L (23-30 anys)- Bueno, más que nada por ver lo que pasa. Yo creo que entiendo aún mejor esta opinión que dicen no por mí, simplemente porque yo ni siquiera tengo trabajo a jornada completa, estoy trabajando eventual además, o sea, en parte por eso sigo viviendo con los padres, ¿no? Pero tendría que intentar a ver si pues, supongo que todo llegará, pero en el momento la crisis no ayuda nada en absoluto.

N- Jo estic amb els pares.

D- Con mi madre.

C (29 anys) Siempre es más cómodo que los hijos vivan en casa de los padres, por mucho que tengan trabajo...

S (23 anys) Yo, mis amigos, todos viven con los padres, todos.

P (21 anys)- Jo treballo, però lo que guanyo no em dóna per...

E (21 anys)- Home, jo crec que haurien d'ajudar, perquè ja us ho dic que si no fos pels meus pares, no estaria visquent sol.

D (27 anys)- Jo treballo poques hores i no... Per anar-se'n a viure sols i tot és un gran problema.

F (23-30 anys)- Jo visc amb ma mare.

Yo me fui y volví. O sea, me fui sin hijos y volví con 2. O sea, que mira si es complicado. Y encima sin trabajo.

R (19 anys) És molt difícil a la nostra edat poder-se independitzar.

Ja (23-30 anys) Pues yo he sido un afortunado. (...) Yo llegué aquí hace 4 años, tuve la suerte de encontrar trabajo, un piso y entre comillas cobrar algo que me permitía vivir solo.

F (28 anys)- Si però molts estan a casa dels pares encara.

P (28 anys)- Y que les cuesta mucho tomar la iniciativa. Ya no es como antes, antes te podías independizar a los 21 a los 22, ara es que es eso, tienes 30 y sigues en casa de los padres, y ellos son los primeros que te lo permiten.

M (27 anys)- Y aquí compras 4 yogures y venga 30 euros! Y no me extraña que los jóvenes no se vayan a vivir solos porque es que no dan ningún tipo de ayuda!

F (28 anys)- Jo sé que quan obren les ajudes al habitatge, obren també les ajudes per pisos, no sé fins a quina edat és per ajudar als joves a emancipar-se. O sigui que no només obren ajudes al habitatge a les persones... o sigui obren ajudes al lloguer de l'habitatge però també ajudes als joves que volen sortir de casa. Però clar si no tenen feina fixa i això no poden sortir de casa, jo els entenc.

A (16-22 anys)- Si. Només cal controlar-se. A més a més aquí a Andorra els joves se'n van de la casa dels seus pares massa tard, bueno alguns tard.

J (21 anys)- Esto viene por la gente mayor que se ha quedado estancada en los años 60 70, se iban de casa a los 17 18 años, y ahora estás con 20 en casa o con 21 y gente que está con 40 incluso. No sé está con gente de 21 y ala ya está, ya es tarde para irse de casa no sé que. No es mi culpa, los tiempos son los tiempos y han cambiado. Es lo que hay.

8.3.4. Plaer, esforç i sacrifici: Valors trobats en la vida quotidiana dels joves.

Una part dels joves prioritza el temps lliure per sobre del treball, aquest discurs és més present entre els més joves. El temps lliure els permet la realització d'activitats personals, d'autocultiu, de construcció del jo, mentre que el temps de treball és entès com un temps amb valor instrumental per poder gaudir del temps lliure. Potser com les condicions laborals actuals ja no permeten que el treball sigui l'eix articulador central de la vida quotidiana dels joves (condició que, per altra banda, ha passat a assumir el consum), davant la situació d'incertesa i d'inestabilitat laboral, fan primar valors relacionats amb el viure el present (sense pensar en un futur complicat), la identitat personal, la llibertat, la independència de no estar lligat a un únic contracte ni única relació laboral, la diversificació de les fonts d'ingressos per poder consumir (ja sigui lleure, bens materials, tecnologia...).

C (29 anys)- Para mi, no. Trabajo lo mínimo que puedo para tener lo suficiente para vivir bien, hacer que cada día sea único, y hacer una evolución personal más que profesional, porque profesional es... de hoy a mañana se puede tener un trabajo de otro escalón superior (...). Lo mío son pequeños trabajos (...). Trabajar el mínimo de horas posible, cobrando lo máximo posible, dándolo todo en mi trabajo, para con cinco horas, poder vivir, incluso tres. Entonces, los que quieran trabajar más horas, o los que no tienen trabajo, tengan horas más.

F(20 anys)- A bueno... yo elegiría cobrar menos y tener dos días de fiesta. Para mi la libertad de pasearme una tarde por Andorra con un sol de verano no tiene precio, por 40 euros no me conviene.

A (22 anys)- És normal, no tenim preocupacions, no? O sigui, no et preocupes dels diners, perquè si treballes i fas hores perquè estàs estudiant, el que guanyes t'ho gastes per tu. No et preocupes de si gastes telèfon a casa perquè el paguen els pares, no et preocupes de si vas, jo què sé, no tens aquesta...

D (19 anys)- Bueno mantenida no porqué hago extras en discotecas y bueno hago extras, voy haciendo.

F (23-30 anys)- Ah y se conforman con menos.

No obstant, els grup de joves més grans, valoren considerablement el fet d'estar treballant, segurament perquè tenen més responsabilitats a les que fer-hi front. Per ells el treball és entès com un medi per augmentar l'autoconfiança i assegurar-se la autonomia, la 'independència econòmica' i l'autodeterminació com a persones, a més de ser espai de sociabilitat, on passen gran part del seu temps i on tenen nombroses interaccions amb la seva xarxa social personal. En tant el treball constitueix l'eix vertebrador per l'assoliment dels seus projectes vitals, veuen important que part de la despesa pública s'adreci a la creació de llocs de treball (diversificació, nous jaciments de treball).

Fa (23 anys)- A mi m'agrada la seguretat d'Andorra. Jo per ara tinc feina segura, i a mi m'agrada viure a Andorra!

Ve (23 anys)- Jo més que donar ajudes, crearia més llocs de treball, perquè les ajudes també pot passar com passa a Espanya, que la gent es columpia amb les ajudes, passa d'una ajuda a una altra, no sé què. Aquí com que no tenim això, ens busquem més la vida d'un lloc a un altre. Lo que s'hauria de fer és invertir en algo de crear llocs de treball. No sé com, tampoc.

S'hauria de buscar algo...

Jl (22 anys)- El Govern tendria que ficar mà als llocs de treball, invertir en les empreses, ajudar-les, perquè si no ajudes a les empreses, les empreses no poden ajudar al treballador, s'ha de fer des de dalt de tot. I crear llocs de treball com ha dit la Vera i ajudar al que és l'empresa i ficar diners si calen, perquè es recuperi i que comenci una altra vegada la cadena de treball, i així contractar gent i a començar.

R (19 anys)- Hay que crear más sitios de trabajo... No es un problema de la población, se tiene que crear sitios de trabajo. No hay que excluir ni a unos ni excluir a otros. Y también se tiene que mirar la gente que vale para eso, no coger cualquier persona.

Aquests/es, tenen present, de manera positiva, els valors del sacrifici i de l'esforç inculcats per les seves famílies, com a motors que han impulsat els seus projectes vitals.

E (33 anys)- Esa no es forma de educar a un hijo... A ver yo, cuando tenía 15 años, si quería alguna cosa, me la tenía que trabajar... ¿me entiendes? ¿No quería estudiar? Bueno, pues mi padre me decía: Trabajas, porque yo lo de mantenerte por mantenerte, no.

C (29 anys)- Es de actitud... Porque yo sin tener experiencia en el oficio, he ido con ganas y he estudiado o aprendido sobre eso.

R (33 anys)- Yo.. a ver, tengo mi ejemplo; Yo llegué aquí y siempre decía lo mismo: Yo de camarero no voy a trabajar ni loco, y llegué aquí y me pidieron si sabía hacer de camarero, y les dije: no, ni puta idea. Y me dijeron: ¿Te animas? Sí. Y siempre trabajé para la misma empresa, para la misma persona, y tuve el grito del jefe, el reto, de esto lo has hecho mal, hazlo bien... Aprendiendo, como dice el, y bueno, hoy por hoy me considero, no el mejor camarero, un buen camarero dispuesto a trabajar en cualquier sitio, de camarero, porque aprendí el trabajo. Pero por voluntad propia, en ningún momento estudié, no sabía ni lo que era eso. Osea, está mucho más en las ganas de cada uno... Creo yo, no sé. Yo, miedo a trabajar no tengo, y después del trabajo, tampoco.

Són conscients de la sort que han tingut en el moment d'integrar-se al món laboral, en un mercat com l'andorrà en un context de bonança econòmica i de ple empleament.

M (24 anys)- Yo creo... para mí fue... no encontré dificultades porque bueno antes en Andorra tenía una suerte, teníamos suerte. Antiguamente quien quería trabajar no había ningún problema, hoy en día es más difícil, pero a ver una persona que quiere trabajar realmente y ganar un sueldo a final de mes, yo no tuve... A parte yo llegué directamente en lo que yo quería, o sea trabajar en la administración, en gestión y bueno, pues por mí no fue tan difícil. Y bueno con los años coger experiencia y entonces claro con la ambición un poco más, y buscando en otros sitios donde yo quería estar no. Y donde yo quería estar a nivel económico también. No sé para los demás...

P (30 anys)- Bueno en mi caso después de muchas entrevistas en España de lo mío y eso, y no encontraba nada, y la única opción era ir a Barcelona, pero ir a Barcelona repercutía en un gasto extra y todo, y entonces un compañero que había estudiado conmigo en España pues me dijo que había una oferta en un sitio, donde estaba él, y des de que llegue, los primeros 5 años, o sea no me quejo.

S (22 anys)- A mí me fue muy fácil. Acabar de estudiar, se interesaron por mí y ya está. Y entre, y desde que entré (...).Si la verdad es que 5 años para aquí ha cambiado un montón.

M (23-30 anys)- Yo tampoco tuve ningún problema. Estaba estudiando y pase una entrevista en España y me salió aquí un trabajo donde había hecho prácticas y les hacía falta alguien, sabían que acababa, y sospese los pros y los contras, me quedo en Barcelona o vuelvo para casa? Y me volví para casa.

En general, viuen una pulsíó constant entre treball i temps de lleure, consideren que les condicions laborals del país vinculades als serveis al voltant del sector del turisme no faciliten el gaudir d'aquest temps.

R (32 anys)- És una cosa que tu fas alguna cosa el dissabte a la tarda i tothom està treballant.

M'entens? No em serveix de res fer una promoció per als joves, no sé, anem allà a fer una xerrada amb els joves un dissabte a la tarda, un futbol o lo que sigui, i després la meitat del país està treballant, la meitat de la gent que viu aquí treballa. Què vols? Si ho fas els dimarts, la gent que no treballa els dissabtes, treballa els dimarts.

A (23 anys)- Yo es que hace tiempo que no tengo vida social, estoy estudiando y no hago nada. De casa al trabajo y...

8.4. La política i el jovent.

La societat actual es caracteritza per la pèrdua de confiança en les utopies polítiques col·lectives. Els ideals democràtics fan aigües: Ja no s'hi espera res de la política, els ciutadans i les ciutadanes ja no hi confien davant els nombrosos casos de corrupció política, frau, promeses incomplertes... (Beck i Beck, 2002; Macionis i Plummer, 2007; Charles i Lipovetsky, 2008). Un clar exemple d'aquesta situació és el moviment mundial dels indignats, derivat de la denúncia pública efectuada per Hessel (2011) davant la desconexió existent entre la classe política i la societat, especialment el jovent, així com per la seva preocupació pels grans problemes mediambientals. Aquest moviment es va iniciar la primavera del 2011 a diversos països del món, mitjançant la convocatòria realitzada per la societat civil a través de les xarxes socials virtuals, en tant espai de relació i de participació social (tot s'ha de dir) per mostrar la seva 'indignació' davant la classe política.

En general hi ha un cert rebuig social cap a la política professional i un trencament de la confiança en el sistema polític del país. En aquest sentit, reclamen transparència i racionalitat en la gestió dels recursos públics i sobretot dels diners públics.

El i les joves estan convençuts de que el jovent mostra desinterès per la política. Segons ells aquest desinterès té el seu origen en el distanciament que hi ha entre polítics i els/les joves.

P (30 anys)- Poco a poco empieza a afectar más gente joven y entonces se interesan. Pero la política a muy poca gente le interesa, pero precisamente por eso, porque es tan distante, o sea tan... En verdad son los que nos representan pero...

C (21 anys) - ...Los jóvenes de ahora no se interesan por la política, no se interesan por nada. Pero es eso lo que yo quiero inculcar a la gente que no bajen los brazos. Que realmente tengan un ojo abierto, que se den cuenta de que...

Pa (30 anys)-Pierdes el interés totalmente, cuando en realidad no te hacen nada partícipe de lo que hay.

R (33 anys)- Yo creo que se pierde el interés en general en la política.

J (21 anys)- A mi..... el papel yo lo rompo.

A (17 anys)- Creo que falta un poco de interés aquí en la política andorrana.

M (17 anys)- Pero si no tenemos ni idea de lo que va. Yo por mí, si tuviera 18 años pos no iría a votar, o votaría en blanco porque yo no tengo ni idea de cómo funciona la política.

D (27 anys)- Vale, però jo sempre voto i aquest any no tinc ganes de votar... Jo i la meva família

En aquest sentit, creuen que hi ha una gran distància social i llunyania dels polítics respecte a la població, situació que comporta que hi hagi una mena de desconexió d'interessos que bàsicament rau en que els polítics no hi són propers, no saben que li passa a la població i menys encara als joves.

D (20 anys)- Que los políticos se pongan un poco las pilas.

S (22 anys)- También que se paseen por el pueblo. Es muy importante! Sabes lo que pasa en el pueblo, no que vengan a tu despacho y te digan mira ha pasado esto! No! Pásate por el pueblo y míralo tú con tus propios ojos, y intégrate tu en el problema. Lo que no puedes hacer es encerrarte en tu despacho y que te llegue la información.

M (24 anys)- Estar en relación con el ciudadano.

M (23-30 anys)- Es lo que he estado pensado, que han habido las elecciones, y las calles estaban llenas de políticos, estos días habéis visto a alguien? No, no?

F(20 anys)- Para empezar no se enteran de las cosas...

J (21 anys)- Agarrando la silla (...). Que les gusta más la silla que a un tonto.

Identifiquen a través del seu discurs situacions que es poden posar en relació a la mala gestió i la mala administració de recursos per part dels Comuns. Els i les joves tenen molt present els principis d'eficiència i racionalitat en la gestió de recursos públics. Demanen més austeritat als seus polítics:

Jl (22 anys)- Fan lo que mal fet sobre Escaldes, els palos aquests que no serveixen per res, exacte, al costat del Serradells. Dius, a veure, no gastis en tonteries, gasta-ho per la població, no en ficar 4 coses que després llençaràs. O al... com es diu aquest al que van contratar per fer la cosa del museu que va fer el Guggenheim de... País Basc? També van pagar una millonada per després no fer res.

F (22-30 anys)- Fan a vegades coses absurdes, és que és veritat. Tonteries.

Ve (23 anys)- Les carreteres més cares d'Andorra, totes al mateix moment, perquè estan fent unes carreteres que valen una millonada i clar que fan falta, però no toca, estem en crisi, no?

A (17 anys)- El problema de Encamp, los recortes sociales que ha habido últimamente. Gracias al señor Alís, por ejemplo ha habido más recortes en la juventud que, si estoy bien informado eh, que a lo mejor me equivoco... Ha habido más recortes en los últimos cinco años que en los 18. Y eso es muy grave, porque Encamp se muere, y si se muere una parroquia, se muere un séptima parte de lo que es un país. Y hay que tenerlo en cuenta, porque ya el hecho de que haya unas pistas de esquí, que tengamos unas pistas de esquí está muy bien, pero el hecho de que la gente ya se decante por otras pistas de esquí, dices ostras! Qué pasa, si hace dos días todo el mundo venía aquí. Ara vas a Sant Julià... hace unos años a Sant Julià no iba nadie, estaba muerto, y en Escaldes igual, y ahora son la joya de Andorra, porque se han movido, se han buscado alternativas, sobre todo la juventud porque es futuro. I si no llaurem un futur como se dice en catalán. Es lo que le está pasando a Encamp.

A (23 anys)- El comú no pot donar diners, no pot.

M (27 anys)- Quan n'hi ha eleccions et prometen de tot, de tot! Una vegada entren dins del comú s'acabo, i no compleixen res.

R (32 anys)- Obres de teatre. I una altra cosa, tu per exemple dius, una obra que és coneguda a Espanya. Dintre del Govern, treballa gent d'aquí d'Andorra, ja parla amb els seus amics andorrans, hi van tots els andorrans i per la gent de fora: "ai, ja no hi ha entrades", s'ha agotat.

Un altre motiu d'aquesta desconfiança està provocat pel fet que consideren que la principal motivació de la classe política passa per l'assoliment dels interessos propis per sobre de la col·lectivitat:

F (23-30 anys)- Dinero y venga!

M (17 anys)- Ells lo únic que volen és guanyar calers i ja està.

J (16-22 anys)- Yo soy contra eso. Esa gente que va a los partidos sólo es para robar al país. Y yo no quiero trabajar por eso.

Ju (26 anys)- Que no hi hagi tan lladre, això lo primer, que només impostos, impostos, impostos... per què tants impostos? Que fiquin un IVA i ja està. Si volen ser un país europeu, que fiquin un IVA. Impostos per això, impostos per allò, només impostos.

J (21 anys)- Pero si sólo van por dinero los políticos!

Pensen que una gestió política eficaç hauria de passar per una visió estratègica global del País impulsada per totes les Parròquies, pensant en els interessos comuns (que no Comunal) d'Andorra.

S (22 anys)- Yo te lo resumo. La culpa es de los políticos. No, es verdad, la culpa es de los políticos, porque realmente, por ejemplo, en Encamp hacen un funicamp, Canillo quiere hacer otro. No! A ver, si queréis buscar lo que es un atractivo para el país, si hay Naturlandia, pues que sólo haya un Naturlandia, que no pongas una en Sant Julià, no pongas otra en Ordino, porque no, no va a salir. Tienes que poner una y bien hecha! No puedes andar buscando de hacer una, otra. Y luego a nivel de actividades, qué pasa, que se juntan todas. A lo mejor un día tienes la nit blanca aquí en Encamp y luego bajas a Escaldes y tienes concierto de Sergio Dalma, entonces qué? Divides un poco lo que es la gente. Vale que tienes un poquito de diferencia entre una cosa y otra.

Aquesta crisi es veu augmentada per allò que perceben com una manca de representativitat relacionada amb la inaccessibilitat al vot de la població immigrant resident que no reuneix els requisits per poder votar ni pel que fa a les eleccions comunals, perceben Andorra com una mena d'oligarquia.

Jl (22 anys)- El que passa amb les votacions és que només voten uns quants i aquests quants són la gent de sempre, la gent amb poder que votarà el que sap que li beneficiarà, saps?

R (32 anys)- ...la gent que mana i té calers a Andorra (...). I punt. Donaré un exemple molt clar, molt clar. I això ve perquè, a veure, jo entenc la discussió i em sembla molt correcte que parlem d'això, fins i tot sabent això no arribarà enlloc dintre d'on havia d'arribar. Perquè per exemple els governs, vosaltres que sou de fora, o la gent que no és d'aquí, que no té dret a vot, ha rebut algun tipus d'informació del Govern d'Andorra? La gent si no ha volgut llegir els diaris, impossible. A casa meua, la meua dona és andorrana, tothom truca i demana per ella, intenció de vot? I demana per ella. No, jo no tinc dret a vot, és que no volen ni saber qui sóc, m'entens? Però clar, si tu agafes el 70.000 d'Andorra, 16.000 són andorrans, i d'aquests 16.000, quants voten? 8.000? 10.000? m'entens? Els altres són nens i jubilats que ja no voten. O sigui que, clar, aquests 10.000 són els que manen.

Perquè la fortuna d'aquests 5 o 6 que manen aquí a Andorra ve d'aquesta gent que venen aquí a currar, m'entens? I haurien de tenir una mica de consideració i no en tenen cap. Jo he treballat en una botiga d'òptica aquí a Andorra i sí que feia aquests horaris bojos, saps? Ara mateix ja no necessito això, tinc una altra feina i puc tenir els caps de setmana, però valoro molt aquesta gent, perquè són ells que fan que el país tingui el turisme que té, saps?

No sóc un expert, però encara crec en la democràcia i en el vot. És que a Andorra són 4 famílies les que manen, són així.

N- Quatre i para de comptar.

S (22 anys)- Realmente siempre mandan los mismos, son unos son otros.

Fa (23 anys)- El que manda es el que tiene el apellido, entonces nunca va a cambiar porque no les sale a cuenta.

S (22 anys)- Lo que puedes hacer siendo inmigrante es darte a ver, darte a ver, que se escuchen los comentarios, y luego que te hagan caso o no te hagan caso ya es cosa de los políticos. Dicen muchas cosas y realmente no dicen nada. Es que es así, un político es...

En relació a aquest punt (i aprofitarem per introduir el següent) haurem de dir que aquesta crisi de confiança i representativitat de les institucions democràtiques, que es materialitza i es visibilitza amb la desconfiança i el descontent general que hi ha vers la política, té un clar factor de compensació: La participació ciutadana durant els processos d'informació, planificació i gestió dels recursos públics. En aquest sentit, quan més fluida i transparent és la comunicació entre l'Administració i la població, més motivada està aquesta per participar-hi en la vida comunitària i en els processos de gestió local, comportant un augment en la confiança cap a la classe política: *“La indubable crisis de la democracia representativa puede ser compensada, por lo menos en parte, en el ámbito local donde se da una relación directa y continuada entre elector y elegido, entre gobernante y gobernado. Es decir,*

personalización, comunicación y control de la representación política” (Borja i Castells, 2000: 300).

8.4.1. La participació de la joventut a la vida comunitària del País.

Considerem que la participació de la ciutadania en general, i del jovent, en particular, s’ha d’estudiar tenint en compte els valors que sustenten els joves i que poden posar en marxa o dificultar la seva implicació en el desenvolupament de la vida comunitària. Què els mou? Què és allò que els activa? O per què ‘no hi són’? Per què no hi participen i se’ls troba a faltar tant? Amb la finalitat de donar resposta a aquestes preguntes hem ubicat l’anàlisi de la participació social juvenil en aquest apartat relatiu als valors socials, per entendre que els motiva o els frena a participar.

Però què volem dir quan parlem de participació? Recordem que la Rec (2001)¹⁹ del Comitè de Ministres del Consell d’Europa als Estats membres sobre la participació dels ciutadans a la vida pública en el nivell local, identifica tres formes bàsiques o nivells en el procés de participació directa de la ciutadania en la presa de decisions.

- La participació informativa i consultiva. S’ha de tenir en compte que avui en dia per arribar a la població juvenil s’ha de fer innovant, a través de les xarxes socials i de les noves tecnologies, en aquest sentit són una nova forma de participació, tot i que no poden substituir a la interacció directa (Amor i Brinquis, 2008: 244).
- La participació en el procés de presa de decisió. Com ara: L’assignació o l’atribució a usos d’espai públic, la creació de comissions de treball per a la planificació d’activitats, l’establiment de criteris per a l’aprovació de pressupostos i/o l’aprovació de pressupostos en aquells àmbits d’actuació que els hi incumbeixi.

- La participació en la implementació. Que principalment es desenvoluparia mitjançant la gestió compartida de determinats espais, activitats o serveis comunals o cogestió.

La participació de la població jove, és en general una preocupació recurrent de les autoritats públiques, en especial de les autoritats locals, ja que és la Parròquia el context en el que els joves desenvolupen la seva quotidianitat. No obstant però, i tenint en compte els diferents nivells de participació possibles, hauríem d'alertar sobre la possibilitat de que aquest neguit es centri en una participació de caire residual, acotada i parcial centrada en la participació del jovent en el desenvolupament d'activitats i actuacions planificades des dels Comuns, al voltant de l'animació comunitària, la convivència i la informació (actuacions desenvolupades en el marc dels serveis d'informació; les activitats culturals o lúdico-festives; les sortides per la Parròquia).

Com a punt de partida, i com hem vist a l'apartat relatiu als recursos comunals, senten que la informació sobre el que passa, sobre les coses importants de la seva Parròquia no els hi arriba. No tant perquè no hi sigui sinó perquè els canals de comunicació no són els adequats. Pel que fa a la seva interacció amb l'Administració senten que hi ha una relació de poder, barreres infranqueables relacionades amb la burocràcia administrativa que els dificulta accedir-hi.

C (21 anys)- Pero es que hay mucho movimiento de jerarquía porque le pides algo a uno, se lo tiene que pedir a otro, se lo tiene que pedir a otro... esto lo estudiamos en clase y es que es horrible, no puedes hablar con el superior directamente porque eres el pueblo.

J (21 anys)- Es que no hay la oportunidad tampoco. Es que vas a pedir ayuda al comú d'Encamp y ah no que tienes que esperar x meses... pues a tomar por saco así de claro!

N (17 anys)- Sí, però on anem?

V (19 anys)- Porque mala información y poca.

C (20 anys)- A qui li proposem? A Govern?

J (23 anys)-Hi hauria d'haver un lloc per la gent així que es pogués expressar-se i donar opinions i no?

T (20 anys)- Jo crec que fer reunions així que... que informen a la població de la Massana per exemple, de lo que vol fer, que doni idees al comú, o sigui que ho anunci això, i la gent participarà i donarà idees. I en lloc de ser 10 com ara potser serem 50 o més.

J (16-22 anys)- En eso también le doy la razón, porque hay demasiada gente que quería venir pero como es por grupos, es lo que le dije a la (...), si fueran todos esto se llena. Es que hay demasiada gente en la Massana que si que también quieren, es interesante de saber de los demás, hablamos nosotros 10 y ya esta o más 10 y ya esta.

Una vegada més, consideren que els canals de difusió habituals que es fan servir no són els adients i proposen que s'hauria de fer a través de les noves tecnologies de la comunicació: A través de les xarxes socials, de la telefonia mòbil o fins i tot fent servir la megafonia mòbil del Comú (com es fa amb les defuncions).

D (27 anys)- Falta informació. No ens arriba.

J (23 anys)- Sí, sí falta informació, i que la fiquen a totes les parròquies, perquè hi ha gent d'altres puestos que poden baixar aquí perfectament.

Jl (22 anys)- No s'informa.

C (20 anys)- Lo que comentava la M, lo que falta és promoció de les activitats. Bàsicament, perquè es pensaven que una entitat amb 20 anys d'antiguitat havia desaparegut i no és veritat. O sigui, realment jo crec que lo que falta és promoció i publicitat a sacó perquè la gent no s'entera de les coses que es fan a St. Julià.

M (22 anys)- Tornem al tema de la promoció. Jo per exemple, d'això no me n'he assabentat.

F(20 anys)- Sí, he estado en esta reunión. No le digo a C pues he estado en esta reunión y yo ¿Ah sí? Pues no me enterado de que había pasado. Y tu sabes que en la calle había carteles pero no sabes de que, no te enteras (...). Yo creo que el problema está en la difusión (...). Por facebook se entera todo el mundo. O también un mensajito al móvil.

A(23 anys)- No solo por el facebook, hasta la política.

Ju (26 anys)- Es muy fácil, por Facebook o cualquier historia de estas lo harías. Pero a la que quieres incitar o poner pie a ello, como ella: ¿para qué?

F (23-30 anys)- Por internet.

Una comprensió àmplia de la participació hauria de tenir un caire més integral, oferint al/la jove, en tant individu, la possibilitat d'expressar les seves opinions; facilitar-li opcions per a que trobi informació; però també que tingui la possibilitat d'informar sobre les seves preocupacions; despertar el seu interès en la participació i crear espais per a que pugui participar i incidir en la presa de decisions relatives a la vida comunal, com a mínim en aquells aspectes que siguin de la seva incumbència i que li afectin directament (Piedrola i Coscolla, coords., 2007). Així doncs, entenem la participació com "qualsevol activitat adreçada a influir directament o indirectament en les polítiques (...). Aquestes activitats serveixen per influir en decisions: Als polítics que són els que prenen les decisions directament o, per crear una massa social crítica que faci que es prengui una decisió política determinada. La participació té la voluntat d'influir en la realitat, és un instrument per aconseguir alguna cosa" (Amor i Brinquis, 2008: 240 i 241).

Val a dir que les persones hi participen si senten que la participació té alguna utilitat en la seva quotidianitat, si serveix per complir una fita, i així ho manifesten els i les joves la principal condició que demanen per implicar-s'hi a la vida comunitària és trobar una causa que els motivi.

S (18 anys)- Que te motive.

A (17 anys)--Que ens motivi, que realment no ens fiquin coses que saben que no anirem. I sempre fiquen lo que no anirem, saben que les coses que realment interessaran (...). Motivar, incentivar. Motivar en el sentido que los jóvenes de hoy en día se den cuenta que lo que pasará mañana depende de nosotros.

N (17 anys)- La gent no ho fa perquè no li interessa, també.

F (17 anys) I si no et motiva...

M (22 anys)- Implicar-se, directament, en aconseguir...

A (22 anys)- Tirar les coses endavant.

Mc (17 anys) El que no col·labora és perquè no vol, tampoc no és un gran esforç ...De fet és per millorar el poble

Ju (26 anys)- Pero quien algo quiere, tiene que luchar por ello.

Jl (22 anys)- Si no te gusta una cosa, tienes que quejarte. Si no te quejas, no vas a ningún sitio.

R (19 anys)- En todo lo que nos interesa. En lo que sea bueno para nosotros.

Da (17 anys)- Que nos pueda favorecer.

E (16-22 anys)- Pensant cap a una finalitat i una mateixa idea en un grup conjunt

M (16- 22 anys)- Implicar-se pels problemes, o donar solucions.

C (23-30 anys)- Más cosas que nos motivasen más. Yo por ejemplo estoy super motivada, bueno, hoy estoy un poco más de esto, pero bueno.

D (27 anys)- Que piense más en los demás y no en si mismo. Que piense más en los jóvenes, en los problemas que tenemos, que hicieran una... yo creo que lo que estaría bien para la política es que nos cogieran como en España: "una pregunta para usted". Y que hacerle la pregunta y ver realmente de qué pie cojean, pero los que se presentan cojean siempre del mismo pie.

Pel que fa a la seva opinió, en general els joves es queixen de que no se'ls té en compte en els processos de presa de decisió, no se'ls escolta, no valoren les seves propostes ni allò que demanen, quedant relegats a un segon pla i això els desmotiva.

A (17 anys)- Això és lo que he dit abans, que no es fixen en les coses que nosaltres demanem. Això ho demana l'Eva i no li farien ni caso, perquè no és important. (...) Pues que ens escoltin, que t'escoltin i que intentin fer lo que nosaltres demanem. Només que ho intentin, saps? Però que com a mínim ens escoltin, perquè realment ens adonem que tot lo que hem demanat no fan res.

J (16-22 anys)- Hoy en día, nuestra opinión de los jóvenes no cuenta.

No no. Si vas a ver un mayor de edad que diga alguna cosa, un mayor de edad, de a partir de 30 para arriba, que diga alguna cosa al cónsul y se le hará caso.

M (22 anys)- Aquest és una mica el problema. Si la gent jove proposa, que ja proposa poc, perquè proposa poc. Sí que demanem, a mi m'agradaria, però quan hi ha reunions així, no venim, perquè no venim. Si ja no proposem...

També vam reunir firmes per lo del gimnàs, que baixessin el preu quan van fer la reforma, i ens van fer cas? No. I vam reunir firmes, eh? Perquè hi havia firmes, eh? Les tenen allà, o sigui que.

I no van fer res, o sigui que. Se'n foten.

Però és lo que et dic, si nosaltres proposem poc i lo que proposem després no et dóna resultats, perquè no et donen res, al final ja no proposem res.

N (17 anys)- Dius saps què? Que hagan lo que els doni la gana. Total...

Jc (25 anys)- ¿A qué es debido esto? Debido a que vas y no se arregla nada. Pues dices...

D (20 anys)- Cuando hagan caso a los jóvenes que nos llamen y vamos pa allí.

S (22 anys)- Lo que pasa es que ignoran los políticos.

M (21 anys)- Decidimos, con los que estábamos, hacer un grup de política de joves, parròquia per parròquia perquè se'ns escolti, perquè jo sé que no ens escolten. I llavors clar si ens uníssim tots presonariem. Jo vaig anar un any al Consell General dels joves i un conseller dinant, perquè ens van passar un súper dinar i tot, un conseller dinant vaig dir el que pensava d'Andorra i mira que era petita eh! I li vaig dir: "Però que en fareu d'aquestes propostes que traieu d'aquí?" i em va dir: "doncs ens ho llegirem i si ens interessa algo doncs o pensarem". Tu creus que m'han de dir això em van desmotivar... saps... no, no, no!

Jl (22 anys)- Jo penso, hauríem de participar, però no tenim l'oportunitat, perquè fan un consell de joves un cop a l'any i passa quasi sense... No hi ha cafès, no hi ha notificacions, només el boca a boca i per sort.

Da (17 anys)- Y que nos pregunten lo que queremos.

B (30 anys)- Yo creo que no hay nueva gente allí porque con el miedo a ser rechazado. No hay otros jóvenes ahí porque van a ser rechazados. Porque aquel grupo con nombre y apellidos, no te puedes meter ahí.

A (17 anys)- Pues que ens escoltin, que t'escoltin i que intentin fer lo que nosaltres demanem. Només que ho intentin, saps? Però que com a mínim ens escoltin, perquè realment ens adonem que tot lo que hem demanat no fan res.

Aquest paper secundari que se'ls hi atorga, podria estar relacionada amb la seva manca de participació activa a la vida comunal, així com amb l'ús que fan dels recursos. Tal i com assenyalen Vízquez i Leandro (2006) els i les joves estan disposats a participar sempre i quan tinguin un espai per poder fer efectiva aquesta participació i s'hi donin les condicions per fer efectiva aquesta participació. Aquestes condicions estan relacionades amb el procés comunicatiu administracions-joves (com es comunica l'Administració amb el jovent i viceversa) i que té a veure amb: L'accessibilitat que tenen a la informació, el grau de coneixement dels seus drets i de les seves obligacions, així com quins són els canals que assegurin que aquesta comunicació sigui fluida i efectiva (Piedrola i Coscolla, 2007).

D'altra part, consideren que l'educació en la participació és bàsica per a crear una consciència participativa en la gent i que aquesta s'hi involucri a la vida comunitària.

CO (16-22 anys)- Participar? Pues, home, s'ha de començar de jove, ja ho he dit, no? O sigui, segons l'educació que donen als joves, la societat anirà d'una manera o d'una altra, si ara tots passen de tot, al ser grans, tot anirà malament.

A (16-22 anys)- Això és una qüestió d'educació política. Si els joves som educats des de petits, amb una bona educació política d'expressar la seva opinió, de que si voten en un partit polític que sap que no guanyarà però al menys que li estan donant una oportunitat de fer algo a les eleccions. Crec que... l'Estat Andorrà seria no sé, estaria d'una millor manera, no estaria per exemple, no ens afectaria la crisi, o... bueno afecta afectaria però no com ha afectat ara que hagut de fer les eleccions ara el 3 d'abril, dos anys després de les últimes eleccions.

D (23-30 anys)- Es cierto que la educación ayuda mucho en el tema económico y educar es general. Si es un país educado, el país va a estar controlado. Si no es un país educado, pues...

Són conscients que una de les principals limitacions de la participació dels joves s'hi troba en ells i elles mateixes, en especial pel que fa al seu 'passotisme' (o individualisme, si tenim en compte el que hem exposat prèviament sobre els valors).

V (19 anys)- pasamos más porque somos una generación vaga, la mayoría.

M (23-30 anys)- Estamos en una era conformista!

A(23 anys)- Quieren que se lo hagan todo, son muy pasotas, muy pasotas. No hacen nada.

L (30 anys) Yo creo que pasan mucho ¿eh?

E (16-22 anys)- Jo crec que el passar de tot en els joves és bastant freqüent. Principalment passen de tot quan hi ha alguna cosa que no els interessa. També hi ha altres situacions, que és per exemple com la de quan tenim un mal dia estem molt susceptibles a suggerències i coses així. I per intentar més o menys calmar-nos utilitzem això del passotisme.

C (21 anys)- Es que pasan de todo.

I Jo trobo que anem, com deia el T, ben ben malament, no. A mi m'agrada ser una mica més positiva, una mica més de... m'agradaria que els adolescents, sobretot la gent jove, normalment dintre la societat avui en dia són els més actius o els que tenen que ser més actius en tot, però tot i així, pel món en què vivim, per com estan les coses, és molt passiva. I de fet, aquí a Andorra potser pels límits del país o pel que sigui, està més estancada que als altres llocs. Potser sí. És més passiva en general, però potser és això, pels límits. No sé. A nivell cultural i a nivell de tot, de protestes, vull dir en tots els aspectes, social, d'oci.

C (29 anys)- Creo que es falta de consciencia...

R (33 anys)- Pero yo creo que pensamos para atrás, nosotros pensábamos igual. A mi a los 17 años me daba igual TODO.

Ma- Pensar-ho nosaltres, i transmetreu a l'entitat pertinent, no?

Jo crec que el problema és més la gent d'aquí per exemple jo ballo amb un grup de dansa d'aquí i el problema és quasi el contrari, el grup som els que som i costa molt que hi entri algú de fora, sigui nascut a Andorra o no. És perquè sembla que el grup de dansa sigui el que sigui i ja entrar i que t'acceptin sigui molt difícil i això depèn del caràcter de cadascú i del caràcter que es viu a Andorra. Jo crec que el problema és aquest. Que potser organitzaries mil coses i després no et vindria ningú.

*C (21 anys)- Sí, es que yo quería hacer un concierto. Bueno yo estoy en contra del alcohol vale. Bueno pues entonces dije porque no buscar un local o, porque buscar una carpa, busco un local que ya conozco el chico y que me diga. Y nada, fue al Insitu a pedir si podíamos hacer un concierto que se pagara la entrada y al final no lo hice. Así que, pero... no sé, está como estancado, me apetece mucho hacerlo pero no sé me da la sensación que... Uaaa es que me cuesta mucho...
Bueno yo creo que aquí es muy fácil meterle la culpa a los padres, meterle la culpa a los políticos, meterle la culpa a no sé quien... pero nosotros aquí nos apalancamos. Pues no, aquí acción, es que yo no sé porque se llama la unión fa la força. Aquí cadascú va pel seu costat i aquí ningú...
... Ho sento molt, ara molta motivació però sortirem d'aquí i anirem a jugar a la play.*

F(20 anys)- Los jóvenes pasotas.

C (17 anys)- Sí, es como, ya lo harán, ya lo harán los otros, ya elegirán los otros.

A (17 anys)- Yo creo que también hay que ser un poco realista, y siendo joven yo creo que la mayoría pasamos de todo. Me incluyo eh, hay cosas que si interesan y te motivan...

O (19 anys)- Bueno yo creo que, hay jóvenes que tienen iniciativa, pero la mayoría no. Y es muy difícil que unos pocos puedan tirar de todos los demás. Y yo que sé, muchas veces pasa que, seguro que hay muchas iniciativas que, que hay un grupito que sale una iniciativa que es muy buena y podría servir para la parroquia o para el país, pero como no tienen suficiente apoyo se queda en nada.

M (17 anys)- Yo estoy de acuerdo con ellos dos, que la mayoría no nos motivamos para hacer un cambio.

Tampoc s'hi senten especialment representats al moviment associatiu juvenil del país, no s'hi identifiquen (un altre no-lloc), no coneixen les associacions juvenils ni els seus objectius. Aquest fet podria estar relacionat amb la importància relativa que les associacions juvenils tenen en el context global de la societat, ja que "el moviment associatiu s'insereix en un context social poc favorable i de democràcia de baixa intensitat, aleshores no ens ha de sorprendre que la percepció que els propis joves tenen de la participació els mogui, en molts casos, entre l'escepticisme i la distància" (Giménez, 2002: 239).

No obstant alguns d'ells hi participen en associacions de caire cultural (esbarts i teatre):

A (17 anys)- Jo penso que això de les associacions dels joves que volen ajudar-nos amb les nostres idees, en veritat no fan res, no es centren en lo que nosaltres realment volem, només pensen, no sé, en lo que voldrien els pares, ens demanen l'opinió però no acaben fent res de lo que nosaltres demanem.

V (19 anys)- És veritat, sembla que es vulguin emmirallar, però en veritat no acaben de ficar-se dintre la pell, perquè no... És difícil també.

D'altres coneixen i participen al Fòrum de la joventut, en tant organ consultiu creat pel Govern per conèixer quines són les necessitats dels joves al país. Tot i així sembla que els i les joves no s'hi acaben d'assabentar de la seva existència i la seva implicació en el mateix és relativa.

Mc (17 anys) És un òrgan que el Govern ha creat, ens ha costa molt, però és un òrgan que intenten aconseguir... més o menys el que ens estan demanant ells què necessitem. Saber què necessitem els joves per intentar... no és lo mateix un Fòrum que una associació de joves o una associació del que sigui que vagin a parlar amb Govern. Primerament ho tindrà difícil per parlar i segon no tindrà gaire deixonnes.

Els joves, en general, quan ens demanen... us ho dic perquè estic al Fòrum i moltes vegades hem d'organitzar coses, fer reunions i tot això i ens demanava Govern una sèrie de presència, val? I bueno, dir-vos, la última reunió que vam tenir, la última assemblea que teniem que ser 72 joves, val? D'una edat des de 16 fins als 29 anys, que és una gran diferència, val? Doncs la vegada que més hem tingut, hem sigut 40 persones.

D'altres canalitzen la seva forma de participació a través de les xarxes socials, formen part de comunitats virtuals i d'associacions virtuals. Aquesta es pot considerar una forma de participació social, tot i que de caire secundari. No pot substituir a la interacció directa, donat que en la mateixa es perd la comunicació no verbal, així com els elements emocionals del procés comunicatiu.

N- El problema és que al Facebook hi ha Escaldes antiga o Andorra antiga, una associació que jo estic inscrit al Facebook que és de fotos antigues del país i és molt maca, perquè veus fotos antigues del país i dius, lo que era i lo que és.

Reconeixen la importància de tenir les oportunitats reals per poder participar-hi i valoren de manera molt positiva, en tant consideren que la gent s'implica més, el resultat de les seves experiències prèvies en relació a la participació i la possibilitat d'expressar la seva opinió.

S (18 anys)-... Y es importante si además te beneficia el día de mañana, entonces, si tú sabes que puedes ir a hablar. Yo soy muy pasota, sabes, tengo mis cosas y paso, pero sabiendo que puedo hablar aquí y puedo decir más o menos lo que opino sobre el país, qué se podría mejorar y tal, ¿por qué no? A mi me ha llamado la atención, venir aquí.

D (27 anys)- Sí, pero hasta ahora nunca, bueno, tenemos unos cuantos años y hasta ahora nunca ha habido algo así. Ni habíamos dicho que habría funcionado.

C (20 anys) I la Vila Medieval. O sigui, la Vila Medieval la va crear lo que era la comissió de festes d'aleshores amb l'excusa que com es feia el ball de l'esbart, van dir, hòstia, fem la Vila Medieval. Clar, els dos primers anys que ho va organitzar la comissió de festes, molt bé, la participació ciutadana va ser extraordinària, excepcional. Després ho va agafar el Comú i no va tenir el ganxo que va tenir la comissió,

...perquè no ho va fer el Comú directament. El Comú treu a sorteig la preparació d'aquesta festa, activitat, i clar l'empresa el que vol és estalviar-se els cèntims, perquè tot el que els sobri és per ells.

M (22 anys)- Ho fèiem nosaltres

Vo (27 anys)- Sí que ha habido cosas así, porque yo me acuerdo que hace años había cosas así, pero... Pero que no ha funcionado para nada. Que tu decías tu opinión, tu decías tus mejoras, pero que realmente no se ha solucionado nada, ¿sabes? Entonces...

*J (16-22 anys) Y aparte... para esto, pa que abrieran esto fuimos todos nosotros. Yo estaba en reuniones con el S, el C, el Cr, y todos, osea todos los que somos ahora mayores de edad, ninguno de nosotros ha estao. Nosotros estabamos allí y flipas eh.
Es una carta al cónsol, y luego marcar una reunión con el comú.
Es una base*

*M (17 anys)- I vem signar tots, i li vem portar al cónsol.
Si!! Super bien montado, y nos lo pusieron al poco tiempo. En dos meses nos lo pusieron.*

S (16-22 anys)- Que hi hagi un lloc, on puguis donar propostes, ni que sigui enviant una carta, correu. Que potser ja hi és però no el conec.

La definició que fan de si mateixos i mateixes en tant actors socials esta directament relacionada amb el rol, les expectatives socials i les oportunitats reals que tinguin per desenvolupar-la, i és en relació a aquesta definició social que tenen dificultats per percebre's com a subjectes de drets i obligacions, "la gent jove ha assumit el discurs dominant que es mira la joventut en negatiu, com un procés per esdevenir un adult, i alhora es troba immersa en un context creixent de predomini del patró d'adult productiu i en la mesura que aquesta perspectiva adultocràtica esdevé predominant, els joves no es reconeixen a sí mateixos com a subjectes actiu i integrats en la plena ciutadania" (Giménez, 2002: 239). Pensen que no se'ls té en compte ni se'ls escolta quan volen aportar propostes de canvi per millorar la societat a la que viuen; no serveix de res:

I (19 anys)- No es a los 18 ya ves a esa persona como a un adulto, si no la sociedad sigue viendo al chico de 18 años como un niño. Yo me sigo viendo una niña.

V (19 anys)- Y no sólo la sociedad, tú misma. Haces 18 y te sigues viendo igual.

Mc (17 anys) Un crío no se'l tracta igual que a una persona adulta.

M (22 anys) De la persona. Tu veus un jove i dius, bah! El xaval este que va a venir a preguntar-me 4 cosas. (...) . Diuen a ver si este va a robar, o lo que sea. Porque te ven joven i et segueixen per tota la botiga. Però bueno, això és una de les coses dolentes de ser jove.

N (17 anys)- Jo vull dir una cosa, que a mi lo que me indigna una mica, que vas a una botiga i com que tens 16-17 anys, et tracten com si fossis no sé, com que no... no et tracten igual que a un adult.

L (18 anys)- Si pero por mucho que nos reunamos si no nos van a escuchar de que nos sirve?

Mi (16 anys) Que passen de tu.

E (21 anys)- No sé si hi havia algú més. Bueno, en tema de diferència entre un adult i això és el dret de paraula que hi ha en certes coses que siguent menor les pots dir, però no t'escolten. No compten.

S (16-22 anys)- I com més jove ets, menos confien no també?

No està gaire ben tractat el jovent aquí. Si, no sé, com que ara hi ha molt jovent que comence a beure i a fumar molt aviat i tot això, està com una mica... no gaire valorat. I es pensen que tots els joves som iguals. Hi ha joves que no tenen la culpa, que són super responsables i ja els tracten malament.

E (16-22 anys)- Per exemple, una de les coses que em va impactar bastant, al pirinées, feien exposicions així per a gent jove, i la imatge que representen és alcohol, begudes, els plats de qualsevol manera, tot brut, amb una caixa és fa una taula i es posen com poden, representen com si estiguéssim descuidats. Som la purria de la joventut.

A (17 anys)- Quines propostes volem nosaltres i en veritat quan les diem, no fan res. Com quan vem fer, no me'n recordo jo, a cole em sembla que vem enviar al departament dels joves o no sé quin lloc, per fer... per aprovar les lleis dels joves. (...) Lo únic que jo penso és que passen de nosaltres.

Els i les joves tendeixen a coincidir en que el context social del país dificulta en sí la participació de la població. Senten que hi ha una mena de pressió, de control, de manca d'espais que dificulten la participació, a la vegada que pensen que la població en general està poc compromesa.

D (27 anys)- El problema es que no luchamos en este país.

Nos acomodamos a que se arregle todo esto. Y no hay arreglo. Y lo que dice él, si tuviéramos que quedar todos juntos y dijéramos vamos a sentarnos en Meritxell, vale? A por ello. Lo haríamos todos y se escucharía en todos sitios. Ahora, ¿qué pasa? Que somos un país que vamos dejando. Yo estoy acostumbrada a dejar pasar las cosas.

Ma- Però això és que ja és a nivell de país en general. Andorra és un país fet, que hi ha lo que hi ha, i a partir d'aquí costa molt. Sí que donen oportunitats als estudiants en plan de beques perquè vagin a estudiar, perquè si tens un projecte de futur tope guai, et dona el Govern una subvenció tot lo que tu vulguis. Però Andorra és el que és i hi ha el que hi ha i la gent és la que és i el problema és que la cultura, culturalment la gent que som d'aquí som com més tancats, sí que surts a fora a estudiar veus "ala!", t'obres, però a la que tornes aquí, continues amb la gent d'aquí, continua sent igual i tu et tornes a amotllar a lo que ja tenies.

I- Com que et limites un altre cop (...). I la gent d'aquí és molt tancada. No hi ha promoció perquè la gent interactuï, això no passarà.

Ma- Exacte. I això ho propicia l'actitud del Govern, l'actitud d'allò, més tancada, més conservador.

CM (21 anys)- No ho sé... ajuda a la gent no? M'agrada. En serio! I no ho sé, estar bé amb tu mateix no? M'imagino, bueno és que és això, tothom mira per ell. Clar és que ara s'està mirant tothom per ell i això buff... i els seus interessos però és que clar... que vols fer si total, governen uns quants i no els importa lo dels demés... tu no pots fer res... doncs mires per tu saps? Vull dir ai..

F(20 anys)- Es que el problema es que esto que quiere hacer ella o lo hacemos todos o no va a funcionar.

A (23 anys)- I Lo que pasa es que la gente no está concienciada.

Ve (23 anys)- Després també el problema que tenim moltes d'aquestes festes és que molt queixar-se, molt queixar-se, però després no va molta gent.

L (18 anys)- Somos una sociedad un poco vaga, que nos da todo palo.

D'altra part i amb motiu de la crisi de confiança en les institucions polítiques, s'ha d'assenyalar que cada cop més s'entén com a necessària la participació de la població en

els processos de gestió local, per tal d'implicar-la en la defensa dels interessos específics de la ciutadania, "la participación ciudadana es hoy un requisito indispensable para la democracia local" (Borja, J i Castells, M., 2000: 299). Pensen que les actuacions de les administracions haurien d'adaptar-se a les demandes de la població i, per tant, ser capaces de facilitar espais d'expressió orientats a la detecció i recollida d'informació sobre les necessitats de la població, però també espais que promoguin la seva presència en els processos d'execució i gestió. Són conscients de que en ells i elles està el futur i reclamen més atenció per part del Govern.

M (24 anys)- S'ha de començar a escoltar als joves si volen arribar a algo...

V (19 anys)- Estem fent un progrés d'Andorra, i més ara que estem al segle XXI i va tot super ràpid, tecnologia i tot. Ens estem fent internacionals, vulguis o no. És important escoltar lo que volem el poble, no lo que volen 4, saps? Que manen. Escuchar lo que quiere el pueblo.

S (22 anys)- Si porque hoy en día lo que es la política es la política a la antigua, es así, lo que necesitan, bueno también Andorra hay que reactivar la economía pero se refieren a economía, a los niveles básicos y lo de toda la vida. No dan propuestas a los jóvenes.

A (17 anys) -Som el futur.

F (20 anys)- Som el futur

CM (21 anys)- Per això, jo crec que ens em de mobilitzar ja, i a mi em van dir: "vols fer un grup polític de joves que en volen fer un a cada parròquia?" i després un general per pressionar el govern saps. Pues jo vaig dir que hi volis estar clar, perquè encara que no comparteixi els mateixos ideals que un o altre, però entre tots jo crec que ens podem ajuntar. Jo no em considero ni de dretes ni d'esquerres, sóc una mica de tot, doncs clar que sí tio. Per exemple jo no trobo normal que retallin sanitat per exemple o els estudis però que ells continuïn anant amb cotxes privats, viatges amb la família... i vaig enviar un e-mail a tots els partits polítics d'Andorra, no sé si em van fer cas o no...

E (16-22 anys)- Si bastant, som el futur. Tenim que col·laborar bastant.

C (19 anys)- Muy fácil! Eso pregúntale al pueblo. Oye os gustaría tener esto aquí? Si. O si no os gusta, que les gustaría? Muy fácil! Pasa que es eso, dónde va la gente? A Andorra. Dónde están las cosas? En Andorra! Y dónde van a funcionar los comercios? Donde está la gente!

L (18 anys)- Por mucho que tu votas a uno, que después no lo cumplan, lo que se tiene que hacer es presión, manifestaciones cosas así y entonces volverán a ponerse en la rutina. Qué pasa? Si hay que hacer 10 se hacen 10, si hay que hacer 20 se hacen 20. Pero nosotros los hemos votados y nosotros queremos que hagan algo y ya está. Así que si nosotros somos la democracia y somos un pueblo que tiene que votar pues venga! Es por nosotros.

A (17 anys)- Pero es que el grande es sólo de una persona. Tu dónde vas a comprar el pan? Al establecimiento pequeño de toda la vida o dónde te cobren menos? Las grandes empresas en un país tan pequeño harían un daño, porque la pasta, aparte que ya la tienen pocos, la tendría gente que no es de aquí encima! La solución yo creo que está en el motivar a los jóvenes, en que hagan más facilidades el gobierno, dar más facilidades, en lugar de estar pensando en modificar leyes de herencia, buscar, estar más preocupados en que los funcionarios vivan bien, que se preocupen más en los jóvenes.

En aquest sentit, resultaria interessant disposar d'informació per saber si la població juvenil és menys participativa que la població adulta o si avui en dia participa menys que la d'altres èpoques. Eren ja adults els joves d'altres generacions (tot i tenir la mateixa edat que els

nostres joves) quan es van començar a implicar en la vida comunitària? Malauradament, en el marc d'aquesta recerca, no tenim resposta per aquesta qüestió.

S'ha d'empoderar als joves, se'ls ha de significar socialment com a actors vàlids, de ple dret amb l'objectiu de que s'impliquen en el desenvolupament de la vida comunitària, com en els processos de presa de decisió.

Actuacions solidàries.

Aquest passotisme a nivell individual es veu contrarestat amb la col·laboració puntual i indirecta amb ONG'S i entitats sense ànim de lucre en el desenvolupament d'actuacions que consideren del seu interès. Com diria Lipovetsky (2008) mai hem viscut a una societat tant individualista i tant implicada en iniciatives solidàries i movilitzada per donar resposta a les catàstrofes humanitàries.

C (21 anys)- No, yo esto siempre lo he tenido muy claro, to quiero tener mi vida hecha pero siempre con una mano haciendo algo, tener una mano ayudando. Ni que sea 5 euros al mes para una ONG, que no creo en la ONG pero... siempre hacer algo, siempre... a parte de mi vida, hace algo, siempre, porque si no no me lleno como persona, no me siento realmente persona... si no, ni que sea pensar en esto.

...Bueno y también bueno este año me propuesto hacer algo benéfico para la perrera de Andorra porque tengo una amiga en clase... bueno está un poco estancado esto.

E (16-22 anys)- Si! Jo participo una vegada a l'any amb UNICEF, però no ho faig directament aquí a Andorra, i ho faig directament a un comte que tenen ells. També hi ha una que es Gestapo o algo així, ara no estic segur, però que és per ajudar als animals en perill d'extinció.

L (17 anys) Jo, a ver, seré breu, el meu objectiu principal, molt principal és guanyar diners, bastant i llavors, abans de tot, triar el batxillerat perquè ja em supera, després fer una carrera, després quan acabi la carrera vull fer una ajuda humanitària.

9. Lleure, percepció del risc i construcció del jo sóc jove.

Quan parlem de risc, ho associem directament amb l'exposició a una situació que pot comportar danys cap a la integritat psicofísica, emocional i social de les persones, però que també pot comprometre a la seva seguretat material i econòmica. (Espluga i Trent Coord. 2010).

Els i les joves són conscients d'aquest fet, saben que les conductes de risc comporten la seva exposició a una situació que pot ser perjudicial per la seva salut:

O (19 anys)- Pues hacer algo que te puede poner en peligro, puedes salir dañado tú o tu familia, o quien sea.

F (17 anys)- Posar en perill la teva salut.

Mi (16 anys)- Clar, que et perjudiqui, no?

Mc (17 anys)- Que pot sortir malament, que pots sortir perjudicat.

M (16-22 anys)- Jo crec que és una conseqüència dels teus actes. Exemples: si tu no estudies corres el risc de no aprovar! Al acte sexual si tu no et poses preservatiu tens el risc de quedar-te embarçada. Si tu beus i agafes el cotxe tens el risc d'estampar-lo.

A través del discurs dels joves podem trobar una associació directa, que gairebé està naturalitzada, entre l'exposició a situacions de risc i la joventut. El risc és a la joventut, com la tendresa a la infància. Aquesta associació del risc pot estar relacionada amb la seva concepció de la joventut com una etapa d'experimentació, desafiament i descobriment i que es pot resumir en la frase: 'Qui no s'arrisca no guanya' (en coneixements, en experiència, en prestigi, en adultesa):

M (22 anys)- Risc, joves, és normal. Si no tenen riscos a la seva vida, tampoc aprendran massa.

M (24 anys)- Yo creo que se aburren y entonces pues haciendo, o sea, lo que buscan ese riesgo porque claro se aburren y entonces buscan pues algo excitante, algo que les dé un poco de adrenalina, que les saque de la vida de cada día, o sea donde la rutina que tienen del cole o lo que sea, no, no sé.

Associen el risc a la transgressió, no obstant però consideren que el risc veritable el comporten les situacions d'abús.

A (17 anys)- Más allá de eso, es la idea que tiene la sociedad, y el uso que hacen de ello. Porque si hubiera un control, eso que decías antes tu L, porque prohíben prohíben, si hubiera un control, por ejemplo, en Holanda es el país donde menos se fuma, y está controlao no. El problema es que pensamos que las cosas son malas, pero no son malas, es que abusamos de ellas, y eso nos lleva a conductas de riesgo ya sea en casa, ya sea en el colegio, porque no hemos sabido nosotros mismos que haces, entonces yo creo que la solución está en que la información de hoy en día se vuelva más objetiva.

El procés de d'exploració i de consolidació de noves quotes d'autonomia es materialitza clarament en relació a l'ús diferencial que els joves fan del temps de lleure, "temps, no exempt de tensions i contradiccions, a partir del qual el jove o la jove descobreix un ventall

ampli d'activitats amb què pot ocupar el seu «temps lliure», lluny de la supervisió i el control directes de persones adultes” (Marí-Klose, M.; Marí-Klose, P.; Maranzana, L.; Granados, F., 2010: 10).

En aquesta etapa tenen noves opcions d'usar el temps, d'explorar-se a través del lleure ja que passen més temps sols/soles; la rigidesa dels horaris pautats pels ritmes de la convivència familiar i del sistema educatiu en els seus nivells obligatoris es va afeblint segons la flexibilitat horària va arribant amb els canvis de rutines quotidianes lligades a noves etapes educatives/evolutives. Fins i tot, dins dels espais pautats (a casa, a l'aula, al treball), el jove pot trobar un ús alternatiu del temps a través de les noves tecnologies i dels espais virtuals de relació, que com hem dit prèviament, difícilment poden ser controlades pels pares/mares (o altres persones que hi tenen responsabilitat sobre ells).

A (23 anys) - Però jo no he fet res, a mi ningú m'ha ensenyat que les drogues són dolentes i he estat a dos escoles. I no només venir, que vingui una persona i que digui “nois, que les drogues són dolentes”, sinó integrar-ho més a nivell d'educació. Que suposo que es fa, perquè cada vegada n'hi ha més, més riscos, més perills. Per exemple internet és una eina molt gran, molt important per l'educació, però per l'altra banda a nivell de... jo què sé el Facebook, els blogs... el posar allà xorrades: “mira, este soy yo y me pegué una borrachera de la hostia”. La sensació és com una cadena, veus les fotos, allà al lavabo, qué guapo soy o la borrachera amb els amics “que bien me lo paso emborrachándome.”

B (16-22 anys) I després veus alguns videos que els penges al youtube com el que van penjar un video, i després... tampoc s'hauria de poder fer. I tampoc fan res.

L'afany d'experimentació per part dels joves, així com la presa per sentir-se independents i veure's 'com adults' els enfrontarà, a través de les diverses opcions del consum de lleure, a situacions que poden posar en risc o en compromís la seva integritat psicofísica i el seu benestar personal. Malauradament, no sempre són conscients del perill real que comporten determinades conductes de sobreexposició al risc i que elles i ells mateixos acaben titllant com esporàdiques, ni de les múltiples variables que hi poden influir en la vivència d'una espiral destructiva a nivell psicofísic, emocional i social.

L (18 anys)- Nosotros asociamos la discoteca a un cambio de aires, es una desconexión total, desfase, cambio de cabezas, si estoy siempre centrada pues venga! Hoy a tomar todo por saco y venga!

R(19 anys)- La veu de l'experiència. No és lo mateix que et digui algú que està format per això que et digui: “No has de beure perquè això porta conseqüències blablabla...cirrosi...blabla”, que et vingui una persona i et digui: mira... tinc el tàbic nasal destrossat de tant foter-me coca, tinc el fetge destrossat de tant beure.. tal, qual, pam! Això t'impactaria més que no et vingués algú allà fent blablabla.

Ju (26 anys)- Aprens... però això a tothom, a tot arreu. Quan t'ha passat dius, val, ara em fotrè el cinturó, si estàs viu, vaja.

Jl (22 anys)- Fins que et passa...

L(21 anys)- O sea un niño no sabe abrir... la crisis de la adolescencia es descubrir tus límites y por esto hacen cualquier cosa, beben hasta el coma, se drogan, hacen de todo para descubrir sus límites, aun que sea inconsciente es para esto, para los límites.

F(20 anys)- Es que nadie, aun que sabemos el riesgo que corremos nunca vamos a hacer nada. Es como cuando vas a la carretera y vemos el cartel de reduce el de esto. Coge más el transporte público, tu te quedas. Tu piensas si yo tengo coche no voy a coger el autobús, yo voy aquí y aparco delante de la puerta y ya está. No sé creo yo que nadie ha cogido el autobús pensando... coger la bici si así dices venga hago un poco de deporte. Pero voy a pagar 1 euro 40... no.

Mr (18 anys)- A mi me pasó. Llegué a casa y despertarme y llamar a mi mejor colega para salir por la tarde, y que me diga que me ha llevado a la cama y todo, se han despertado mis padres y yo no me acordaba de nada.

A (22 anys)- Qui va a una discoteca on no es pot beure? Qui hi va? Jo sóc la primera en col·lar-me per agafar la castanya. Ningú va a una discoteca per no beure, encara que sigui un cubata.

M (22 anys)- És que encara que et diguin que no beguis, tu passes.

És un tema molt complicat, que és algo que mai es podrà, jo què sé, els adolescents sobretot mai ens podem controlar d'aquesta manera. Tu no li pots dir a un adolescent no beguis, o no surtis de festa o no condueixis quan has begut perquè segur que ho acaba fent.

D'altra part, recordem que serà principalment en relació al grup que els joves es defineixen i que experimentaran i es provaran a si mateixos/es davant noves situacions, reafirmant la seva autonomia i identitat, i buscaran construir el seu 'jo'. En aquest context hauran de fer front a les possibles pressions grupals, moltes vegades relacionades amb la transgressió de les normes i de l'autoritat parental. D'aquesta forma els grups oferiran uns ideals i valors propis, que interactuaran (reafirmant o qüestionant) amb els establerts per la família; també marcaran les seves pròpies normes a seguir, "es converteixen en un punt de referència, ja que les seves inquietuds (dels joves) troben eco en persones que busquen respostes a les mateixes preguntes. Però el grup d'iguals no només busca respostes a inquietuds comunes, sinó que també ofereix normes a seguir i receptes per a adaptar els comportaments personals a models ideals" (Marí-Klose, Marí-Klose, Maranzana, i Granados, 2010: 39).

M (16-22 anys)- Igual. Pero es que yo el año pasao pasaba de todo.... Por las compañías que tenía. Por las amistades.

N (16 anys)- Y las influencias, también.

L (21 anys)- Y las influencias (...). No todos son así, hay gente que no tiene que fumar para sentirse integrado. Yo siempre he ido con mis amigas sin fumar, a veces ha habido piques, porque molesta pero ya está sabes. Es depende de la mentalidad de la persona

C (20 anys)- Jo sí. Jo assumeixo que el dia del coma precisament va ser per deixar-me influenciar, el chupitos, el orujo, va, vinga, St. Hilari, St. Hilari, clar, vaig sortir que ja no hi havia Carlos ja. Me fui andando a casa, no sé cómo llegué, no sé cómo me metí en la cama, cómo vomité, me desperté en el balcón, que llovía, en pelotas. No, no, ahora hace gracia porque ha pasado, pero ese día no me hizo gracia.

M (22 anys)- Hi ha vegades les influències, sobretot a aquesta edat...

S (16-22 anys)- Jo crec que ara els joves es deixen influenciar molts també. Si no fumes ets un bebe! I Ja pos comencen... no sé, estic d'acord amb ells eh, però a més a més es deixen influenciar molt i això al final fa que els joves tinguin la fama que tenen també.

O (19 anys)- Si sales de discotecas y no bebes es como que no sales. Yo no porque no bebo pero es que prácticamente todo el mundo es cuando sales, que te vas a pedir? Ah ron con cola o no sé que, porque si te pides una coca-cola es como que te miran mal.

J (21 anys)- Pero la mayoría de juventud que está metida, como se comenta aquí, también hay que mirar el entorno en que van, porque la mayoría del entorno de esta juventud son muy mayores que ellos. Y son los que incitan a que "mira, jovencito, vamos a reírnos de él un ratito" y el que monta la fiesta y el que... También tenemos que mirar el entorno que va esta juventud, porque son muy mayores que ellos y es fácil de manejar a un chaval joven.

En relació a les conductes de risc, val a dir que una supervisió intensiva (en tant constant) i intensa (que no asfixiant) dels joves per part dels pares/mares, pot amortir la seva exposició als riscos evitables 'de l'adolescència' durant aquest procés de construcció del jo i de reafirmació de l'autonomia personal. Com fet paradoxal trobem que si bé fugen del control parental, els i les joves viuen aquesta mena de supervisió com un apropament i una preocupació pel seu benestar de tal forma que, "la «qualitat» de les interaccions entre pares i fills contribueix al benestar i al desenvolupament equilibrat de la personalitat del menor. Hi ha també coincidència a l'hora de considerar que certes dosis de control i disciplina —exercides de forma no coercitiva— comporten resultats beneficiosos per al menor. En un extrem i l'altre, les conductes excessivament controladores o indulgents solen repercutir negativament sobre l'adolescent" (Marí-Klose, Marí-Klose, Maranzana i Granados, 2010: 26).

Mc (17 anys)- Lo que dice ella en mi casa no pasa. Mi padre prohíbe algo y yo hago igual que mi hermano. Mi padre sí que me ha hablado de esto. Si la primera vez que fui de fiesta, fue mi padre que me llevó. Y yo le cuento las cosas a mi padre.

Pa (30 anys)- Una de las cosas que yo recuerdo, cuando era joven, es que mis padres me daban mucha confianza, me dejaban hacer muchas cosas siempre, salía... Y una de las cosas que más..., por las que yo no llegaba borracho y no consumía drogas, aunque experimenté, nunca llegué a consumir habitualmente, fue el miedo a perder esa confianza (...). Yo para solucionarlo, recalcaría, más que en la juventud, en los familiares, de esta juventud, que tal vez puede llegar más...

Ma (28 anys)- I com que els valors els tens a casa és com de dir: vale, sí, jo ho veig, ho miro i tal, però jo no hi participo, perquè no són els meus valors, saps? És com aprendre a identificar lo que és bo i lo que no és bo. I això no t'ho ensenyen al cole, sí que ho intenten, però... és una miqueta tots, i el problema que jo veig principal és que els pares cada cop... passen més.

F (10 anys)- A ver, yo no sé vosotros, vale? Jo a casa he tingut molt bona educació, considero, però jo crec que la millor campanya és els pares. Ni campanyes de televisió ni... Los padres son los que... no se ha hablado nunca en casa de ciertas cosas, en nuestra casa sí, pero conozco muchos amigos que no les han hablado de nada y claro cuando tienen 14 años que pueden coger la botella de JB de su padre que se la ha dejado allí tirada o lo que sea, con sus amigos, "oh, la botella de JB", para dentro.

Md (17 anys)- També hi ha la confiança amb els pares. Si no hi ha confiança, pues...

M (22 anys)- És més l'educació. Crec que la base està en l'educació. A tu t'eduquen d'una manera i tu sabràs fer les coses a la teva manera, com t'han educat. Si no tens una base a casa, una base teva...

S (16-22 anys)- És de com t'han educat des de petit, si els pares s'han preocupat per tu, o t'han ensenyat els valors o si han sigut de passo de ti.

En relació a aquest punt de l'exposició a situacions de risc, resulta especialment interessant la identificació que fan de la sobremedicació en els joves com una exposició a una situació de risc, que pot quedar camuflada al voltant de processos terapèutics, amb el vist-i-plau de les pròpies famílies.

C (29 anys)- Creo que el problema de las drogas, es mucha medicación, que no ponen los efectos que hacen, y la gente las toma como calmantes, tranquilizantes, esos jóvenes que ya toman antidepresivos, recetados por médicos.

Y lo de la farmacia también es otra cosa que nosotros debemos cambiar, dejar de comprar medicación que no te da ninguna garantía...

9.1. Organització i pràctica diferencial del temps de lleure a través de la quotidianitat: Els dies d'entre setmana i el lleure diürn vs els caps de setmana i les nits.

El lleure té una organització i una pràctica diferenciada segons el moment del dia i de la setmana en el que es practiqui. Així doncs, el lleure dels dies d'entre setmana i en horari diürn, estarà més marcat per la complementarietat a les obligacions educatives i laborals que es tinguin. Es donarà en un context de menys exposició a pràctiques de risc, ja sigui perquè són activitats estructurades i que tenen més a veure amb una afició (esportiva, cultural) o perquè tenen un caire més domèstic, practicant-se en el context de la llar (lectura, escoltar i/o tocar música, navegar per internet, xatejar). En aquest sentit, val a dir que l'exposició a situacions de risc en aquests contextos, disminuirà amb la supervisió de l'activitat per part de figures adultes. D'altra part, la pràctica d'activitats d'esport de manera habitual comporta un hàbit de vida saludable, un factor protector de situacions de risc relacionat amb el consum de substàncies.

No obstant, i tenint en compte la tensió d'horaris existents relacionats amb la resposta a les demandes de consum vinculades a les activitats relacionades amb el turisme, s'ha de dir que aquesta distinció entre dies d'entre setmana i de caps de setmana no és vàlida per aquelles persones que hi treballen en aquests sectors.

R- Al menys el divendres i el dissabte, però clar, la meitat de la població de la nostra edat no té el divendres ni el dissabte perquè li toca treballar, té els dimarts i els dimecres. Jo crec que lo primer que s'hauria d'arreglar és l'horari laboral.

Home, el Govern va intentar fer una llei perquè la gent pogués tenir almenys els diumenges a la tarda, i no és una llei per nosaltres que som joves, és per la gent que té família, nens, i els que manen a Andorra han dit: "no, perquè els diumenges a la tarda he de vendre..."

Bàsicament tots estan treballant. Si tu treballes el diumenge, no pots sortir el dissabte, això està clar. I si treballes el dissabte no sortiràs el divendres. Vull dir, que s'hauria d'arreglar això.

Els espais i recursos comunals són d'especial interès en relació a la pràctica d'aquest lleure 'd'entre setmana', bàsicament pel que fa a: La seva accessibilitat, que s'adaptin a les seves expectatives i tinguin en compte les seves necessitats, així com pel que fa a l'ús i l'ocupació dels espais públics, sobretot pel que fa al joves de menys edat (pot ser un ús més social, com ara parlar, passejar, seure i veure passar la gent; o un ús esportiu).

Aquests moments de lleure es poden considerar com espais de relació, de sociabilitat, de contacte directe, de trobar-s'hi i compartir entre ells i per tant són moments amb molta significació de grup. Al ser un temps de lleure més regulat, 'autèntic' i de construir/compartir amb els iguals, les pràctiques de risc com ara el consum de substàncies tòxiques, la conducció sota els efectes de l'alcohol no hi són doncs no compleixen cap finalitat.

B- Y ahora es... mañana 9 de la mañana de pie, escalada si puedo, y si no me voy yo a hacer un caminito por la montaña, luego como, me voy con mis amigos y por la noche... es socializarme, osea... . Clar els meus interesso ara, durant les vacances són realment això.

D (27 anys) Porque yo le he visto y a lo mejor con sus amigos allá abajo (al parc) y que había niños pequeños jugando, no los vas a echar tu para entrar a jugar.

I (17 anys)- Doncs mira, fem petànca.

Anar al càmping, que està molt bé per anar a jugar al futbolín.

CE (18 anys)- Anar a esquiar. Fem trineu.

S (16-22 anys)- Si si! Bé, bé, me sé organitzar bé, és que a més també faig atletisme apart, aixís que també entreno, i bueno és qüestió de sapiguer-te organitzar bé el teu temps.

A (16-22 anys)- Bàsicament al Parc Central

Els i les joves d'Andorra la Vella signifiquen el seu temps de lleure al voltant de les botigues i els centres comercials. Els centres comercials com a catedrals del consum (Ritzer, 2007), una nova forma de lleure sorgeix a les nostres societats i radica en consumir el temps de lleure al voltant del consum material.

M (16-22 anys) No hi ha molta oferta. O botigues, o cinema, bueno ara ja ni cinema. Si, algun bar. Al pyrínées, al escale...

V (23-30 anys)- Yo tengo la idea, un poco, la parte de las mujeres, que vivir aquí dentro de Andorra es un vicio, en el sentido que ahora voy a dar una vuelta, ¿qué voy a hacer? Bueno, voy de shopping, voy a mirar tiendas. Y tengo un poco la idea de si vives un poco más arriba o abajo, vas a caminar, a llamar las amigas. No sé, creo que vivir en el centro de Andorra es un poco viciante en este sentido.

El temps de lleure de nits de cap de setmana i festius és un lleure menys regulat, que està més orientant en la línia que parlàvem en paràgrafs anteriors: De producció i significació del jo (transgressor/independent/adult). S'hi és perquè s'hi ha d'estar, perquè si no, no hi comptes. Pel que fa als joves de menys edat, generalment aquests moments no estan controlats per la presència de figures adultes d'autoritat, fet pel qual és relativament fàcil el consum de substàncies tòxiques (com ara l'alcohol o d'altres substàncies que hi són permeses).

C (29 anys)- Es la prohibición de la mayoría de las drogas, esta prohibición de las drogas, es el problema que tenemos hoy día, porque antes de la prohibición no había tantos casos de... Es ilegal, tengo ganas de querer algo que es ilegal (...). Y luego también es consciencia, de mezclar drogas con alcohol, y yo creo que los jóvenes todavía no tienen tanta consciencia.

T (23-30 anys)- Es que me parece... tampoco es que uno salga sólo para emborracharse, pero...

M (18 anys)- Sí, bé s'ho passaven però pot ser de manera diferent. En comptes de sortir cada cap de setmana com fem tots i emborraxar-se cada cap de setmana, eh? Pues, potser de tant en tant no més i.. no ho sé, potser no tenien la qualitat de vida que tenim nosaltres, no ho sé.

M (17 anys)- No sé... Crec que tothom sap perfectament lo que fa, ja des de la ESO ens diuen les conseqüències de beure, fumar i tot això. A casa també t'ho diuen. Si ho fas és perquè vols, perquè vols variar de la rutina, vols canviar.

Aquesta distinció del moment en el que es desenvolupa el lleure és igual pels nois i per les noies, no hi ha diferenciació de gènere pel que fa a aquesta distribució del temps de lleure.

En general senten que no hi ha ofertes de lleure alternatiu a sortir de festa i anar de discoteques els caps de setmana i les nits. No tenen gaires opcions per poder gaudir d'un lleure més saludable i així ho manifesten.

D (22 anys)-No hay sitio donde salir a la noche.

C (20 anys)- St. Julià si has de quedar, has de quedar en un bar, perquè és l'únic que està obert tota la nit.

JL (22 anys)- Per divertir-se, no sé. És que hi ha molt poca proposta d'oci aquí a Andorra. Sortir és sortir a una discoteca, jo a discoteques ja no penso anar, perquè ja passo. Només hi ha això, discoteques i prou, no hi ha ni una bolera en condicions, només als Serradells, 4 pistes mal posades, que si vols anar a una cosa, canviar... teatre només pots anar un mes a l'any, que si vols, no sé... que a lo millor vols fer karaoke, que vols anar a Picolo? que això no és un karaoke, que van amb VHS. No hi ha res, res, per divertir-te amb els teus amics.

Però si el Govern o qui siga, posés diners o qualsevol cosa, la gent sortiria més, es divertiria més, llavors si... posant això es guanyen calers, doncs, una altra proposta seria allò. I ampliar la proposta d'oci, però és que això a Andorra està mort.

CO (16-22 anys) És que allà anava bé, pot obrir un altre lloc, no cal que sigui allà, un altre lloc tipo el Glamur aquell on estava tothom i a més a més allà, estava bé i tothom es trobava perquè podien entrar els menors o sigui, els de 16 anys, bueno, els menors havien de pagar...

A (16 anys)- Una zona, una zona així d'oci, com per exemple al sarradells, i ha tot un espai que és només de jocs. Haurien de fer algo així. Atrauria bastanta gent, jo que sé, de... d'Arinsal, d'Ordino, d'aquí, la Massana, així es facilita més el transport, vull dir que no ens em de traslladar fins tant lluny. Que també és una mica pesat.

M (17 anys)- No sé, pues haurien de fer sales tancades, per quan plogui o nevi pues poder-te quedar allà sense haver d'estar al carrer mullante o haver d'anar a casa. Un punt de reunió per l'hivern.

El moment de la setmana no marca tant la diferenciació d'activitats pels joves 'més grans'.

9.2. Pràctiques de Risc: Alcohol, tabac, drogues il·legals i conductes sexuals de risc.

Alcohol i tabac

El consum d'alcohol com a conducta que s'associa a la celebració és una de les pautes de socials més arrelades a la societat occidental: L'associació entre alcohol, festa i celebració és gairebé inqüestionable a la nostra societat; una vegada més els valors i els models socials i les pautes culturals impacten en el desenvolupament de la vida quotidiana dels joves. Malauradament, l'alcohol s'ha constituït en protagonista gairebé indispensable del temps de lleure nocturn i de caps de setmana dels nostres joves. Aquest fet comporta la sobreexposició d'aquests a d'altres pràctiques de risc, com ara: La conducció quan s'ha begut, participar en baralles a la sortida de discoteques i llocs de festa o la pràctica de sexe sense protecció (Harford *et al.*, 2002 en Espluga i Trent Coord., 2010).

Els i les nostres joves han sigut partíceps i han crescut tenint present aquesta associació tradicional entre alcohol i festa, situació que comporta que la seva pràctica del lleure passi

gairebé de manera inqüestionable pel consum d'alcohol (i que en el context d'Andorra es reafirma per la manca de lleure nocturn i de caps de setmana alternatiu). S'ha de dir que no tots els joves consumeixen ni tots els consums són iguals i que en funció del moment personal en el que s'hi troben i la pressió del context, aquest pot ser-hi de diferents tipus: Experimental, inicial, esporàdic o habitual (Espluga i Trent Coord., 2010).

D'altra part, el consum d'alcohol, en tant desafiament, el podem incloure dins de les conductes disruptives: De ruptura i de sortida que trenquen amb les pautes socials que ofería el seu context immediat: La família, l'escola, les normes comunitàries... En aquest punt entendrem el consum d'alcohol com una forma de redefinir i reafirmar la seva identitat.

Així doncs, el consum d'alcohol en aquest procés de producció del jo pot tenir una doble motivació: Si bé d'una banda es pot fer servir com un instrument per a la desinhibició de la pròpia conducta, de tal forma que el/la jove s'hi arrisca o s'exposa més davant situacions que no controla i/o li fan vergonya. D'altra banda es converteix en una mostra de 'fidelitat' cap el grup, donant resposta a una expectativa del mateix, reforçant el seu paper sociabilitzador, de tal forma que "tenir amics i/o amigues que consumeixen substàncies additives sovint (ja sigui tabac, alcohol o haixix) augmenta el risc que l'adolescent també ho faci (...).El grup d'iguals sol considerar-se en la literatura com un dels principals factors que expliquen el consum de substàncies additives" (Marí-Klose, Marí-Klose, Maranzana i Granados, 2010:76 i 77).

Els motius principals pels quals els i les joves expliquen la ingesta d'alcohol tenen a veure amb: El fet d'aparentar ser més grans (imitació de la conducta adulta), l'evasió dels problemes i la desinhibició, la necessitat de sentir-se part del grup d'amics, així com l'associació existent entre alcohol i diversió.

S (23-30 anys)- Lo toman como para parecer más grandes, hacerse los chulos.

J (18 anys)- Los jóvenes toman tabaco y alcohol para hacerse mayores sabes. Yo soy la leche, yo fumo yo tal! Un chaval le da una ostia y venga fuma.

P (30 anys)- No pero claro, parecía que te ibas a hacer más mayor y eso, y a lo mejor nosotros con 17 años, o 18, hablo de mí eh, bueno no, miento, con 14 ya estaba empachado vale! Pero que ahora ya saben todo, conocen todo tipo de drogas, no digo que tomen sino que conocen (...).

F(20 anys)- Yo creo que las drogas más que para conocer tus límites como decía L, es para aparentar. Es para aparentar una imagen, para no ser un marginado social. Es más que nada esto, tu para ser,

para tener amigos tienes que fumar, tienes que beber... se supone que para pasártelo bien tienes que beber y emborracharte. Yo nunca me he emborrachado, yo nunca he probado un cigarro, nunca he fumado un porro, nunca. Y mi hermana lo sabe.

F (23-30 anys)- Empiezan haciéndose el guai i luego...

Jc (25 anys)- Alcohol igual a sin verguenza.

L (18 anys)- Pa que sirve el alcohol? Para olvidar tus problemas ni que sea sólo unas horas... Me olvido de esto y ya está, te hace disfrutar de ese momento.

C (21 anys)- Lo he dejado porque creo que realmente es una manera de evadirte sin afrontar nada, no sé, no me gusta el alcohol.

K (18 anys)- Mucha gente lo que hace es como mi amigo bebe, va, yo también. Y como mi amigo fuma, va, yo también voy a fumar. Es que todo viene de la influencia

Esto es verdad. Y se lo pasa súper bien. Yo he salido con él de fiesta y es la hostia porque todos sus amigos te integran porque tu no eres lo que eres por beber o por fumar o por nada. Simplemente por la persona que eres. Y esto ahora mismo lo que estamos haciendo es: todo el mundo quiere sentirse integrado en algún sitio. Si no es, si no te haces nazi, si no te hace punkarra, si no te pones a fumar con 13 años... es que es todo para sentirte integrado en algún sitio.

M (22 anys)- Ahí depende la personalidad de la persona. Mi amigo se bebe 2 cubatas, pues yo también.

E (17 anys)- Hay gente muy influenciable tambien.

C (20 anys)- Una falta de personalitat.

Jl (24 anys)- (...) Això és el problema que penso que els joves d'ara, d'avui en dia tenen, que per divertir-se cal beure, i això és fals.

No, això és el problema, per mi, que diversió per a molts de vosaltres, per mi no, diversió igual a alcohol i això no ha de ser així.

D (27 anys)- Mentida! Aquí en Andorra? Aquí en Andorra necesitas beber.

Aquesta associació alcohol/autoestima/desitjabilitat/sociabilitat es converteix en un mite que sustenta qualitativament la seva ingesta, mostrant un 'jo' que necessita desinhibició, diversió, aguantar la festa fins el final, portant el seu cos al límit:

A (22 anys) -Pero es que hay una cosa. Una cosa es que coges una borrachera, te lo pases bien, tienes el puntillo y haces el tonto. Y otra cosa es dar la nota y dar pena, estar ahí en el suelo.

L (18 anys)- Nosotros asociamos la discoteca a un cambio de aires, es una desconexión total, desfase, cambio de cabezas, si estoy siempre centrada pues venga! Hoy a tomar todo por saco y venga!

J (21 anys)- No. O sea yo bebía porque tal. Es que puf, yo las pillaba tela marinera, sabes es que te lo digo así de claro, y era agarrar, y pillar 10 botellas de botellón y yo y este pos 4 litros de alcohol por ejemplo, y acabar doblao.

C (20 anys)- Jo sí. Jo assumeixo que el dia del coma precisament va ser per deixar-me influenciar, el chupitos, el orujo, va, vinga, St. Hilari, St. Hilari, clar, vaig sortir que ja no hi havia C ja. Me fui andando

a casa, no sé cómo llegué, no sé cómo me metí en la cama, cómo vomité, me desperté en el balcón, que llovía, en pelotas. No, no, ahora hace gracia porque ha pasado, pero ese día no me hizo gracia.

No ostant però, no hem de caure en l'error de pensar que l'abús d'alcohol i d'altres substàncies tòxiques és una patua social entre tots els i les joves. Hi ha joves que, desde la responsabilitat personal, decideixen no consumir-hi.

Jl (24 anys)- A mi l'alcohol ni provar-lo, saps? No vull, no vull.

O (19 anys)- Si pero yo hubo un año que cuando salía los fines de semana y decía hoy voy a beber y ya verás que me lo voy a pasar genial. Empecé a salir con otra gente que ni bebía ni fumaba ni nada, y me lo pasaba igual de bien. No me hacía falta beber, porque tu tienes la mentalidad, también por tus amigos o por lo que sea, tienes la mentalidad de que tienes que beber para olvidarte y pasártelo bien, y en cambio si empiezas con otra gente que no bebe ni nada y te lo estás pasando igual de bien o mejor te das cuenta que no es el alcohol lo que necesitas para pasártelo bien.

C (21 anys)- Vale, hace 7 meses que no bebo alcohol (...).

F (20 anys)- Se supone que no, pero no, no he visto mucha gente. Yo sí, yo no bebo.

Pel que fa als joves 'més grans' el consum d'alcohol respon més aviat a una decisió individual, per resignificar espais/moments especials, com ara menjar amb familiars, amics o la parella.

R(32 anys)- Jo bàsicament no surto amb nens de 18 anys, surto amb gent de la meva edat i es beu, però tampoc, crec que tothom té la seva casa, la seva vida i que va de festa, a la discoteca, que beu molt i hi ha un moment que dius, "home, això no és el que jo vull, he d'estructurar la meva vida, si vull tenir una família, si vull tenir fills, has de pensar una mica millor"(...)

l(23-30 anys)-En casa he canviat una mica, però bàsicament és sopar i prendre algo, que de fet sí que faltaria alguna cosa més que diferent..

M (23-30 anys)- Jo sóc tranquil·leta. Només surto a sopar i a prendre alguna cosa.

El grup més jove, adverteix de que cada cop els nois i les noies s'inicien abans en el consum d'alcohol i del tabac (el que de ben segur està relacionat amb l'absència de figures de supervisió i control en el temps de lleure).

A (16-22 anys)- Ara comencen als 13, jo he començat bastant més tard... Jo normalment de festa per Andorra no surto però si que surto a la Seu i quan surto veig a nens de 12, 13 anys que estan a la bora del coma etílic...

CO (16-22 anys)- Aquells de 14 anys que diem que comencen a beure súper joves, no ho poden saber, acaben de començar a beure, no saben que pot aguantar el seu cos o no.

F(20 anys)-Es una etapa, es normal, lo que pasa es que ha empeorado muchísimo porque ahora ya es un desmadre. Osea antes, yo que sé, ahora los niños empiezan a los 13 años a emborracharse, a fumar... antes no, antes esperabas, tenías más conciencia.

C (23-30 anys)- En (...) por ejemplo, que son críos a partir de 12 me parece, ahí fuman dentro del cole y las monitoras lo permiten porque tienen miedo, ellos asustan, se imponen y como ellos pueden hacer lo

que les da la gana y si nosotras damos un tortazo a alguno, vamos a la cárcel igual a dormir 2 noches o más.

C (17 anys)- Yo creo que los jóvenes están como muy adelantados no, como que los niños de 14 15 años ya están flipados total.

A (17 anys)- Yo a los 14 años jugaba a los tazos, jugaba a la Game boy, y ahora se fuman sus cosas, y sus historias, y dices ostras! Y eso, imagínate nuestros padres!

J (21 anys)- Tienen acceso a las drogas, que eso es más bueno con 13 14 años tienen acceso a las drogas.

Identifiquen una mena de doble missatge, actitud o inclús doble moral, en relació al consum d'alcohol, entre allò que el context institucional promulga (en concret la família, la Llei, les autoritats públiques competents) i les actuacions que se'n deriven en conseqüència. Aquesta situació queda clarament reflectida en la contradicció entre els discursos institucionals sobre les responsabilitats personals/ lleure/ consum d'alcohol i les seves actituds al respecte, en relació a la permissivitat, l'accessibilitat i la tolerància que en tenen sobre el consum dels joves. Si els i les joves consumeixen és perquè en el context social que els envolta tenen oportunitats per poder-ho fer.

AR (23 anys)- Venden pero hacen campaña para que no fumes al mismo tiempo. Y dices estás loco. Es que les suda, es que es esto yo he visto el tío allí en coma y los de... la sum allí al lado...

P (30 anys)- Que controlen las ventas, que hoy en día te viene un niño de 14 años te vaya al súper, te compre una botella y nadie dice nada.

I (19 anys)- Bueno, y también la sociedad, porque por ejemplo ellos quieren ir de fiesta pero, o sea las discotecas les permiten entrar a los 16 años, incluso hay gente que entra a los 14 años.

R(32 anys)- Però bàsicament els llocs d'Andorra és per adolescents. Això sí, tu vas a qualsevol lloc i veus que no pot entrar menys de 16 anys i tothom entra, és així. La veritat és aquesta, un mogollón de nenes que dius, home, ves a casa a dormir, que fa és hora de ser al llit. Com a tota ciutat, la gent treballa i els adolescents surten cada dia, i jo surto cada dia.

CM (21 anys)- La policia no sirve para nada. Si ho prohibissin a tothom llavors ningú ho faria, clar perquè...

F(20 anys)- La societat avança més ràpid que nosaltres. I intentem seguir el ritme...

Ed (21 anys) -Es todo ilógico, mira el paquete de tabaco, si te ponen la fotito esta pero no dejan de hacer tabaco. Si quieres que la gente deje de fumar, para de hacer tabaco.

A (17 anys)- Fíjate, por qué no se fuma ahora en los sitios? Porque como hay más gente con cáncer, se gasta más dinero uno en la seguridad social, en curar a los enfermos, pues no vamos a quitar el tabaco porque no da mucho dinero pero si vamos hacer que fumen menos. Entonces dices, a ver, aquí hay un problema de ética moral. Primero me estás diciendo que el tabaco es malo y que voy a tener cáncer, y después me lo vendes, y te llevas algo encima. Hipócritas!

R (33 anys) A ver, por ejemplo, el tema de los abusos, siempre hay drogas y alcohol. Algo no funciona bien, porque no está permitido la venta de alcohol a menores, por ejemplo, y bueno, sin embargo se le venden. Yo creo que se podría estirar un poco más la edad, lo digo ahora porque ya lo pasé, ¿eh?.

C (29 anys)- El problema de eso de que la gente se va a la farmacia y se cogen pastillas de todo tipo, para pegarse... digamos, para colocarse, ¿no?

CO (16-22 anys)- No, perquè la gent aquesta de 16 anys, beuen a fora no perquè no puguin comprar a dins, si no farien el que dius, le germana d'un amic de 18 o una persona de 18 li compraria, beuen a fora per diners. Els joves de 16 no volen gastar-se 5 euros en un cubata.

M (18 anys) I això que dius tu, saps perfectament que no funciona perquè, no diré noms ni res però hi ha nits que vas borraxo perdut, però com que coneixes la poli o ets fill del tal o tal, et deixen agafar el cotxe. Però pots matar igual siguis el fill de tal o...

T (20 anys)- Aviam controlar controlen, lo que passa... no són rucs, ells veuen perfectament lo que està passant. Lo que passa és que si tenen de controlar a cada menor que hi ha per allà fent el ruc pues... jeje no acaben! Discoteques estan plenes de menors beuen, els menors no poden no poden demanar alcohol i les discoteques estan plenes de menors demanant alcohol. O sigui, la policia vol anar a la discoteca un dia a enxampar un parell de menors, no hi ha cap problema.

C (21 anys)- Aquí que hubo el tema de navajazo, pero fue gente de abajo, no de aquí de la Massana. En el Pas de la Casa estan haciendo botellones en frente de la plaza, que todo el mundo está ahí haciendo ruido, de todo, y ahora han empezado a pasar policia por ahí porque sino antes no pasaban y los vecinos se quejaban un montón.

Fa (23 anys)- Pero el problema no es de los jóvenes, es de la que tiene que vigilar a los jóvenes, es de la policía realmente. Porque si el portero deja entrar a niños de 15 años que no tienen edad, que si pasa algún problema dentro de la discoteca se les va a caer el pelo el problema es de ellos, no de la gente que intentaron entrar.

P (28 anys)- Es que tú le dices a la gente que Andorra es un país muy seguro, que la policía está muy pendiente de la gente, y luego por detrás oyes el contrabando de tabaco, que no sé cuantos cartones han pasado y te quedas: y la policía que hace? La vista gorda ante esos casos? Por qué? Pasad con 4000 paquetes de tabaco, no los pasa cualquiera, es que no los pasa cualquiera! Yo paso con mi mochila para ir a mi pueblo y me miran hasta los zapatos, y el que pasa con 4000 cartones qué pasa? Dónde está la policía que no lo ha visto?

M (16-22 anys)- Igualment, encara que el mínim d'edat sigui 18 anys entren els menors.

J (21 anys)- Se pasan la ley por el forro vamos.

J (18 anys)- No pero es irónico. Te prohíben fumar, pero el tabaco, casi todo el precio son impuestos, casi todo va al Estado, entonces no tiene sentido.

O (19 anys)- A ellos no les interesa prohibir el tabaco porque si no pierden ganancias.

J (21 anys)- Pero aquí en Andorra es muy fácil entrar en una discoteca.

D'altra part, en el discurs dels joves també hi trobem perfectament identificades les conseqüències negatives del consum d'alcohol i d'altres drogues il·legals: Com ara el risc que corren agafant el cotxe quan han begut, baralles i agressions o els efectes sobre la seva salut. L'exposició a aquestes situacions de perill tenen veritablement un efecte d'impacte i conscienciació sobre ells/elles. Finalment, al seu discurs es compleix allò de que és a través de l'experimentació que n'aprenen: Allò que és bó per ells/es i allò que és dolent.

M (23-30 anys)- Tienen mucha curiosidad, yo a lo mejor no tenía tanta. A mí... un porro y lo otro me daba miedo probarlo, y qué efectos puede tener, bah, prefiero no probarlo, y ahora es otra cosa, es prefiero probar los efectos que tiene y si me gusta o no. Bueno esto es mi opinión eh. Entonces ellos es

lo que decimos tensan la cuerda hasta el final, hay que probar para ver no sé qué. Bueno a 14... 13 14 años ya están con botellones, con borracheras, y cada uno normal pero...

C (21 anys)- Alcohol con la conducción, no, es que no sólo es alcohol, alcohol, drogas, y todo lo que viene detrás. Pillas un coche todo drogado, todo borracho lo primero que pasa es que llegas a la primera curva y te estampas! Es de siempre.

A (16- 22 anys)- L'any passat que es va fer per primer cop el Andorra Sound Festival i es veu que... es veu que hi va haver algunes baralles i tal a l'entrada, i bueno aquest any no sé si passa lo mateix... serà aquest cap de setmana, i no sé a veure què passa.

S (16-22 anys)- Però no hi fiquen molta atenció perquè quan hi ha baralles a les discoteques els porters els treuen a fora i ja està! I fora tenen la baralla i passa com va passar l'any passat. Que un noi va apunyalar a un altre.

A (16 anys)- A mi, per exemple lo que més m'ha impactat han sigut experiències. Moltes vegades quan sortia, sempre acabava venint algú a punt d'entrar amb coma etílic, o algú que estava molt malament de tant beure, de tanta droga o de lo que sigui, i...vull dir, jo mai he sigut una persona de beure ni res, perquè no m'atrau bàsicament. Però si que sóc una persona molt impulsiva i si jo estigués en aquest... m'agradés l'alcohol si que em descontrolaria, m'ho imagino. Només de veure com pateixen els demés jo ho dic, no ho vull per mi. I és per això que no ho faig.

F (23-30 anys)- És igual que si vas a peu, eh? Tu pots anar borratxo andando y te pones en el suelo y te quedas ahí, o sea que no hace falta tener coche.

CM- Cuando pasa algo grave entonces te das cuenta...cuando la palma un amigo

CO (17 anys)- Si hi havia problemes era per l'alcohol (baralles).

L - A veces por poco también, a veces pillas una borrachera, te caes, te haces daño y no pillas nunca más una borrachera. A veces por una accidente y está sabes.

AR (23 anys)- Yo por ejemplo nunca he bebido nada, absolutamente nada, pero me acuerdo que cuando empecé a salir de noche, fue cuando hace dos años por la fiesta de la juventud, vi a un chico con un coma etílico allí al medio del Parc Central. Nadie hacía nada, veías allí un montón de gente vomitando, todo descontrolado y yo si la vida de verdad es así cuando te metes en estas mierdas te digo yo que no. Y es que es esto, aunque muchos no lo hayan probado nunca descubres el límite cuando ves lo que les pasa a los demás. Es más que nada por esto, ves y dices ver para creer.

P (21 anys)- Depèn de l'hora a la que vagis. Ho dic seriosament, gent més jove que jo vomitant al carrer, tirats a terra i la gent allà plorant com si li hagués donat.

CM- Que no sé a veces te das cuenta cuando ves a alguien que le ha pasado. Por ejemplo yo tengo una prima que casi se suicida por culpa de las drogas. Tiene un año más que yo y entonces ella tenía 17 años y yo 16, bueno saps. I et dones conte de que és una merda saps. I et diuen no ho facis ni de conya o es que fa por. De vegades, no ho sé, al Lycée et fan llegir llibres, bueno jo en vaig llegir que em van marcar un munt eh! I es que por, de vegades veus documentals a la tele que veus la gent que només provar ja es van anar enganxant i et dius no saps, en serio no!

A- Un amigo mío se murió por esto eh, porque se cruzó con un coche que el tío iba borracho y se murió él. Y mis amigas siguen haciendo autoestop y siguen bebiendo y siguen conduciendo borrachas... Y lo siguen haciendo, cogen el coche borrachas, se van de fiesta y es que les da igual. Y se ha muerto un amigo hace un año y medio.

C (20 anys)- L'alcoholisme. Les borratxeres són molt perilloses. Jo ho dic com a experiència, perquè vaig arribar a un coma i no fa gràcia arribar a un coma. Dius, no me acuerdo de lo que hice ayer, no me

acuerdo de nada. ¿Qué pasaría? Porque todo el mundo al día siguiente: hostia, como ibas ayer, ¿no? Que quieres que te diga. No, l'alcohol és un factor de risc molt important.

Mr (18 anys)- Yo ya me la he pegado con un colega en la rotonda ahí. Y yo lo he vivido. He salido de la Waikiki con un colega que estaba taja y casi me mato, porque también...

... porque yo estaba igual que él.

Md (17 anys)- Lo que et pot impactar és quan ho vius tu.

...O un amic. I amics que s'han mort.

M (18 anys)- No però és que, fan sí, però la gent no té consciència, jo la primera. Moltes vegades he agafat el cotxe i me pogut matar. Un parell de vegades que et diuen a casa "no agafis el cotxe borraxa", no, no, que va, i agafes el cotxe i arribes a casa i dius, ala! Ostia, estic a casa, però com? I és que el primer cop que agafes el cotxe borraxa i no pasa res... el segon cop igual...

D (20 anys)- Porque la gente de dentro (a la Disco) no se controla y empieza a pelearse.

Ve (23 anys)- Coger el coche, yo no voy a coger el coche. ¿tú lo quieres coger? Pues cógelo. Pero eso de si bebes no conduzcas, vale, sí la norma está muy bien, pero con un par de cubatillas no te pasa nada.

Alguns d'ells/elles han desenvolupat estratègies per evitar agafar el cotxe quan han begut, com ara: Turnar-se la conducció i que la persona que ha de conduir no begui, agafar un taxi si han vegut o baixar amb algun amic que saben que no ha begut i tornar a pel cotxe l'endemà

R (19 anys)- No! Quan jo agafo el cotxe no bec, això ho tinc molt clar. És sagrat, ossigui...

Jo no bec quan surto, no bec! Moltes vegades sóc jo qui agafa el cotxe i no sóc jo qui beu.

A (16 anys)- Depèn de cada persona. És que això depèn de cada persona. Nosaltres per exemple, tenim la sort de conèixer gent que si és controla, vull dir que diuen aah jo aquesta nit no bec perquè he de conduir.

D (20 anys)- Que no! Con los colegas que vamos a la discoteca pos todos bebemos cubatas y nos lo pasamos bien, ahí bailando sabes, y luego pues nos desfasamos y cuando hay que coger el coche es cuando... Mierda! Sabes? Y ahora que? Tenemos que llamar a otro colega que venga, que nos lleve el coche, a todos, y que luego ya por la mañana, nos tiene que llevar a casa pa que coja el coche... y es un follón!

També tenen la sensació que els més joves són més irresponsables pel que fa a la conducció sota els efectes de l'alcohol.

S (22 anys)- Y más inconscientes en el volante. Los jóvenes son más inconscientes. Yo era inconsciente, era inconsciente, cuando tenía 18 años, pero tampoco tanto.

En aquest punt, voldríem tornar a fer referència a la importància que té l'accessibilitat (informació/preus/horaris/freqüència) del transport públic en tant factor de protecció: De reducció de l'exposició a una situació de risc i de dissuació en el moment d'agafar un cotxe quan han begut.

C (17 anys)- Bajas a la noche y le preguntas al chofer de las nueve y media por el bus nocturno y no sé, dice no sé, no tengo ni idea!

Y luego pasa lo que pasa! Estás en la discoteca y le dices a alguien, eh me puedes subir a Encamp porfa que no tengo como subir. Y ya va borracho y luego pasa lo que pasa.

D (27 anys)- Hombre, pues eso, beber y coger el coche.

Pero uno de los problemas más graves que hay ahora es el coche. Y no hay bus hasta las tres de la mañana, ¿o lo han dejado de hacer? Tendrían que...

Altres drogues il·legals

El consum de drogues il·legals, una vegada més, es pot considerar una conducta disruptiva amb la família, així com amb d'altres institucions de control. Constitueix una ruptura amb els límits associada a la producció del jo. Ja no hi ha límits: La nit no té fi, no hi ha cansanci, el propi cos no té límits (sensació d'invulnerabilitat), arribant-hi a portar-lo a l'extrem. Es converteix en un factor de risc quan el consum deixa de ser una conducta ocasional d'experimentació i de prova i passa a haver-hi un abús.

Consideren que el consum de drogues il·legals és un veritable problema al país. Pensen que a pesar de ser un tema tabú i que no s'afronta de manera oberta, a Andorra els i les joves consumeixen aquestes drogues de manera freqüent.

N(23-30 anys)- Es que es un tabú, pero es que en Andorra también hay drogas y muchas.

D (20 anys)- Pos nos reunimos amigos, nos vamos a sentarnos algun lado con hierba, y en vez de estar metidos en la discoteca pues ponemos música del móvil.

A (16 anys)- Si a Andorra. Jo a la última festa de la joventut a la que vaig anar, la primera i la última perquè la vaig trobar catastròfic. Vaig veure gent de la meva edat, gent més gran i fins i tot més petits, la policia allà al voltant, beguts, vomitant per tot arreu... fumats... drogats, anaven de tot! Era una catàstrofe. En contes de veure persones allà amb el cap funcionant i que t'ho passis bé no, veus persones que estan a punt d'anar al hospital...

I (23-30 anys)- Que a lo millor la part aquesta informativa és bona, però també és perjudicial al mateix temps. Jo em referia que aquí he sortir de festa i aviam, heu tingut que veure-ho, aviam, si volies una pastilla la tenies al costat, també. Però ara s'animen a provar-ho més, és això. A mi tampoc m'ha

ensenyat ningú que les drogues... bueno, ho he vist al cole, que em venien amb les campanyes sexuals al cole, no sé si a vosaltres també... però ara no sé perquè, el risc és el mateix però s'animen a provar-ho.

P (28 anys)- Alcoholizados y drogados perdidos. Con perdón eh, però li deien la discoteca guarderia.

A (17 anys)- Creo que hay diferentes maneras de consumir. El consumir...Yo personalmente consumo alcohol, y consumo marihuana, yo fumo. Y por eso no he dejado de estudiar, y estoy estudiando un bachillerato artístico, y yo tampoco lo veo un problema.

Pel que fa a les drogues que ells i elles consideren més dures es tracta d'un consum associat al lleure de nit i de cap de setmana:

V (19 anys)- Drogas más duras sí que empiezan los fines de semana, lo típico, que lo empiezas a ver con la diversión y la droga es la diversión, si no, no me lo paso bien, como con el alcohol, que eso ya la gente lo tiene como básico, ¿sabes? Me tomo ahí no sé cuántos cubatas o birras o lo que sea.

D (19 anys)- Ya pero desde esta llegada de las drogas sintéticas ha habido, osea que los jóvenes han degenerado más porque es lo que ha estado de moda o es lo que sabes... estaba guay o lo que sea.

Mentre que altres drogues 'més toves' són consumides de manera quotidiana:

A (17 anys)- Yo conozco gente que cada día.

I (19 anys)- Mucha gente cada día.

El consum d'aquest tipus de drogues està en relació amb la desinibició, així com amb la projecció social que comporta el consum públic i de maneja oberta. Pensen que hi ha un consum diferencial segons l'edat:

M (27 anys)- Es veu més als joves de 16 a 23 anys, perquè no... sembla que... són más discretos, los jóvenes con que pasan droga son más chulos y me tienen que respetar más. Ya, cuando vas subiendo de franja de edad si que es cierto que toman drogas, y pasan drogas pero lo hacen más disimuladamente.

A (17 anys)- Jo penso que es deixen influenciar pels més grans, perquè veuen que els més grans ho fan i veuen que tampoc està tan malament, que és lo guai, que es porta ara, i que ells no volen, però... I jo crec que ho comencen a fer per això.

A l'igual que passava amb el consum d'alcohol, els i les joves alerten sobre el fet que la gent jove cada cop comença a consumir abans:

N (16 anys)- Y cada vez más jóvenes.

A (17 anys)- Ahora la mayoría de 13, 14 ya fuman y droga también. A Bueno, empiezan por los porros y luego...

V- (19 anys)- Fuman porros. (...). Ahora es que van muy avanzados, es lo que decía antes, ahora con 13 años tienes acceso a la marihuana aquí en Andorra y a hachís y a lo que sea. Y a drogas duras, ahora cada vez más. Y más si te ves con gente mayor, 18-19 para arriba, que eso es lo preocupante.

F (20 anys)- Se empieza por porros...

(19 anys)- ¡ Estoy segura que los críos de 12 años no saben lo que conlleva lo de las drogas, como puedes acabar...

En aquest sentit, la població més jove és especialment vulnerable, donat que una vegada entren en l'espiral del consum abandonen les seves responsabilitats quotidianes, quedant compromesa la continuïtat del projecte vital que s'havien marcat fins el moment.

M (16-22 anys)- Porque me echaron.

Por lo que ha dicho el. Conoces drogas, sales de fiesta, y no vas al cole.

A (17 anys)- Jo penso que en general puguen molt avançats i sobretot els que són més petits que nosaltres, que només pensen en festa, lo que ha dit l'Eva, i passar de tot i per això jo crec que tendrien que centrar-se una mica i pensar en el entorn.

S (18 anys)- També. Que a lo millor vas de festa i coneixes les drogues y a lo mejor vas tu por ese camino de traficar y todo. Y eso no.

Un altre fet preocupant és que, pel que es deixa entreveure al discurs dels joves, les drogues a Andorra són de fàcil accés pels adolescents:

V (19 anys)- A punta pala. Por eso decimos que se está degenerando un poco, porque es que aquí en Andorra cada vez hay más droga y más... cada vez más fácil.

B (30 anys)- Sí, porque para el país que es, tan pequeño que se ve mucha droga. Se escucha.

Relacions sexuals, embarassos, no desitjats i malalties de transmissió sexual.

Una vegada més hem de parar atenció en un buit discursiu... I és que malauradament les pràctiques sexuals de risc i les malalties de transmissió sexual no apareixen en el discurs dels i de les joves quan parlen de les conductes de risc. Pot ser perquè és un tema tabú? Pot ser perquè no les reconeixen com a tal? No ho sabem. El que hi és clar, és que quan se'ls hi demana als/les joves la seva opinió sobre la vivència dels riscos que ha d'afrontar la joventut, el sexe (en tal conductes de risc) no hi surt enlloc.

Si bé s'ha de dir que algun/a jove parla de les campanyes preventives que desenvolupen a les escoles, així com en algun grup puntualment es parla sobre com la societat andorrana afronta, a través de la seva penalització, el problema de l'avortament. No obstant però, ho fan de manera residual, aïlladament i són les noies les que es mostren més preocupades al respecte (un clar esbiaix de gènere). En especial, les joves es preocupen per les opcions alternatives existents i la seva accessibilitat (turisme avortiu i costos econòmics), així com per les conseqüències que un embaràs no desitjat pot tenir en les seves vides quotidianes, trucant els seus projectes vitals.

A (17 anys)- Cada vegada més s'adonen de les primeres malalties i de que et pots quedar embarassada super jove i després què fas? Bueno, sí, et quedes embarassada i tens que anar a avortar. Primer quan ets menor és un problema, perquè també hem de pensar en que no és tan fàcil fer un avorto, que és la vida d'un nen.

V (19 anys)- L'avortament. Val, que sí que instaria més a que la gent no comprés condons i vinga, viva la virgen, sí, però al menos la gent que ha tingut un... que se li ha reventat el preservatiu, o un fallo d'aquests tècnics, diguéssim, pues sí que podrien dret d'estar aquí, perquè sí no, està el follón, "díselo a los padres, quien me baja, como lo pago".

Yo hablo... 17 años, 18, te puede pasar y te da más... no sé, a mí en mi caso, no porque... pero a lo mejor hay gente ¿sabes? En el núcleo familiar no tienen confianza con los padres o tienen algún problema... y decirlo es chungo.

Això sí, però quan et veus, que has de madurar. Has d'escollir, i has d'escollir madurant, perquè no pots dir que sí i després deixar-ho tot a casa dels teus pares i vinga, viva la virgen, no? Que és lo que fa també molta gent.

A (17 anys)- No va a disfrutar de los momentos que van pasando en su vida, todo se centra en el niño y trabajar y cuidarlo.

En aquest mateix grup sorgeix la demanda de canvi i millora de les campanyes de prevenció que es desenvolupen a través de les escoles en relació a les MTS.

Queda clar que aquest és un discurs que no acaba de calar; que, a diferència de l'alcohol i d'altres dorgues il·legals, els joves no l'identifiquen com a risc ni té presents els possibles problemes de salut associats. En aquest sentit, haurem de deixar una porta entreoberta per a properes investigacions que aprofundeixi sobre el risc i les pràctiques de risc durant la joventut, o bé sobre la construcció social de les sexualitats juvenils.

9.3. Campanyes d'informació i sensibilització.

Pel que fa a les campanyes d'informació i sensibilització, generalment fan esment a les campanyes desenvolupades als països veïns (Espanya i França), tot i que els més joves, en general, hi participen bàsicament a través de l'escola.

B (30 anys)- En España si. Ponle freno y todo eso. Pero aquí...

V (19 anys)- De fet, normalment, a les escoles sí que informen, de totes aquestes coses.

L- Es que estamos súper informados. En el cole todo el mundo ha tenido la típica charla de la droga, del alcohol. Es que ya lo sabemos, sabemos lo que hacemos. Sabemos que no es bueno fumar, sabemos que no es bueno beber, pero bueno lo hacemos igual.

D (23-30 anys)- Ya de por sí, los colegios es una buena campaña, pero que sea en los colegios. Eso seguro, porque yo me acuerdo de que teníamos que exponer en el colegio, en la primaria, lo que te producía el alcohol, lo que te producían las drogas y no me acuerdo de qué más, pero nos hacían trabajos educativos de los males que producía todo eso. ¿Qué yo después lo hice? Sí, alcohol, pero bueno, sí, me pegaba mis borracheras, pero yo tenía clarísimo que las drogas por ejemplo ni... y el fumar... mi padre por ejemplo me acuerdo que me dio... yo tenía mis 8 años: ¿quieres fumar? Sí, me dio a probar y casi me muero. Y desde ese día nunca más probé.

F (20 anys)- Jo recordo quan anava al cole que t'ensenyen a ficar el preservatiu, però no t'ensenyen gens lo que és una enfermetat, la sífilis, tan fàcil com la sífilis (...) Y es muy interesante que la juventud supiera qué es tener sífilis, lo que es tener miles de enfermedades sexuales que ni se te pasaría por la mente que pudieras llegar a coger por una tontería de un momentito.

N (16 anys)- La verdad es que mucho tiempo tampoco dan. Tendrían que dar más tiempo a las personas que vienen a explicar, porque bueno explican alguna que otra pero bueno son, a mi cole han venido y nunca lo han explicado nadie, son el SIDA y el SIDA. Y sólo el SIDA.

J (21 anys)- O los colegios, básicamente, que hagan reuniones informativas para los padres. Reuniones informativas hasta de sexo.

L(17 anys)- Es igual de importante que se hagan reuniones informativas en los colegios y tal para los alumnos, es igual de importante para los padres, porque los padres también tienen un cierto, como diría, o sea que ellos mandan.

Tot i tenir la informació pensen que no els hi arriba bé, que les campanyes no els impacten, com si les situacions que expliquen no tinguessin res a veure amb ells, no es veuen en situació de risc, segurament relacionat amb la consciència il·lusòria dels joves i els seus sentiments d'invulnerabilitat, característics de l'etapa vital en la que es troben (especialment els més joves).

Vo (27 anys)- Buf, jo tampoc. Perquè sempre penses que no et passarà a tu. Li passa a la gent, però sempre penses, no a mi no em passarà.

N (16 anys)- Yo creo que sí lo saben pero piensan que no les puede pasar a ellos.

V (19 anys)- Que controlen la situació, tot i que arriba un moment que ni de broma.

F (20 anys)- Es que nadie, aun que sabemos el riesgo que corremos nunca vamos a hacer nada. Es como cuando vas a la carretera y vemos el cartel de reduce el de esto. Coge más el transporte público, tu te quedas. Tu piensas si yo tengo coche no voy a coger el autobús, yo voy aquí y aparco delante de la puerta y ya está.

Lo que tienen que hacer es meterse en nuestro terreno...

Para hacer una buena campaña hay que preguntárselo a ellos mismos... . Pero por ejemplo, le preguntáis a cualquier de estas señoritas que sacarían ellas de la campaña y ya está.

Al (17 anys)- Tu sabes que no es bueno pero la haces porque quieres, porque lo haces y te gusta y ya está. Y por muchas campañas y mucha gente que te diga que lo dejes si no quieres, no lo vas a dejar.

C (20 anys)- No, jo admito que saps que hi ha un límit i te'l passes, que sea lo que diós quiera, i punt.

Ed (21 anys)- Pero eso es cada uno, el valor de cada uno que le da a su vida, es el valor. Yo le doy ese valor, tu a lo mejor le das ese valor de coño es mi amigo, le ha pasado esto, no voy a ir borracha en el coche y otro a lo mejor dice bueno a mi no me pasará. Y hasta que le pasa, pero cada uno le da un valor a su vida

S (23 anys)- Yo creo que hay una contradicción aquí, porque nosotros cuando teníamos 16 o 17 años no teníamos tanto conocimiento de las drogas que había, a lo mejor haberlas tomado, pero ni idea de la que podía pasar. Hoy en día, no pasa eso, hoy en día, cuando te vas a tomar una pastilla, ya sabes perfectamente (...). Hay más información pero también más consumo.

C (21 anys)- Yo quiero decir que las campañas, bueno al menos para mi, algunas no funcionan eh...

Sí es eso, yo creo que en Francia se lo curran mucho y en España también. Cuando ves estas, estas... hay anuncios ahora de drogas. Que dices bueno pero te conciencias 10 minutos de bua que chungo, pero luego sales de fiesta ves a otro metiéndose y bueno no sé.

A (16-22 anys)- No sé, per exemple... El govern espanyol va està fent alguns anuncis per la tele i tal, i va posar un exemple de vivir al límit i estava una persona, un jove allà begut en una llitera de l'hospital i va ficar: si això és realment vivir al límit, no sé que no sé que más...

G (16-22 anys)- També va fer... a Espanya es van fer uns anuncis sobre anar molt ràpid amb el cotxe que eren bastant impactants. Que eren aquells que et trucaven, i si es mi hijo, i llavors es posava a plorar...

S (16-22 anys)- Hi havia aquells que t'ensenyaven l'accident directament.

Pensen que si aquestes campanyes es desenvolupessin en el lloc on es consumeix, a la sortida dels pubs o de la discoteca serien més efectives i tindrien més impacte. D'altra part, consideren que les sancions i les multes són un mètode efectiu per dissuadir a la gent de cometre imprudències/infraccions.

A (17 anys)- Por ejemplo en la festa de la Joventut, son tonterías eh, pero pequeñas tonterías que haya una calidad de vida mejor, según se mire. Ahí dentro había todo el material que pudieras tener, higiénico, ya sea preservativos, ya sea jeringuillas, porque hay gente aquí en Andorra por mucho que no se vea, que se pincha, y todas esas cosas que hacen mejorar un poquito la calidad de vida que tenemos aquí. En vez de prohibir prohibir y esconder cosas que en realidad ve todo el mundo la

solución está en dar a conocer en que la gente vea realmente lo que pasa, más reportajes en televisión, que se vea más la andorrana

Eso es la excepción, pienso, no sé controlar más el tema de las edades y controlar más las discotecas porque después pasan cosas como coma etílicos, como que, no sé, problemas.

D (27 anys)- Això és veritat perquè fa anys a Andorra no el portàvem mai, el cinturó. I des de que van començar a multar...

És lo que més funciona.

La gent té por a que si no té diners i ha de pagar una multa o lo que sigui.

V (19 anys)- De fer... jo crec que on s'acumulen més joves és de festa i quan per exemple...

No, no, una xerrada... ya lo sé, a mi tampoco, ¿sabes? No estoy para eso en ese momento. Però jo què sé, per exemple, repartir pamfletos, que crec que ja ho fan o preservatius, que això ho haurien de fer a totes les festes, perquè va súper bé.

No, fiquen taules i tot. Això ho trobo molt bé. Per exemple... Vallnord, CampFestival o lo que sigui, no? Allò que hi ha les grans pantalles, jo què sé, quan hi ha un moment que no hi ha gaire música o s'està acabant o tal i fiquen imatges o coses o... Això també la gent s'ho mira, és que està obligada a mirar-s'ho, saps?

També valoren com a positiu que persones afectades i/o els seus familiars els hi puguin explicar les seves vivències reals , creuen que aquesta metodologia tindria un major impacte en ells i elles.

V (19 anys)- Sí, t'impacta. Però si es fiquessin més amb radiografies i tot i t'expliquessin bé com pots acabar, diguessin que pots acabar sent tonto, és que... Vull dir, saps? Crec que és més important... la imatge

F (20 anys) O potser portar un exemple d'una persona que ho ha passat.

I (19 anys)- (...) Jo me'n recordo que a les xerrades, mira, les conseqüències... i et deien una parrafada que és que ja ni escoltaves. Però si et ve una persona real o un vídeo d'una persona que li ha passat, llavors sí que ja tens més interès i saps lo que passa.

10. Conclusions

Joventut: Sensació de vulnerabilitat i risc.

En general el jovent identifica la joventut amb l'etapa que abasta l'adolescència i la postadolescència. La veuen com un període d'experimentació personal, de ruptura amb les seves famílies i amb d'altres institucions d'influència social (com ara l'institució educativa o el món laboral) que fins el moment feien de models per ells i elles, oferint-los pautes socials de continuïtat lligant la seva vida a la vida social. En aquesta etapa serà el grup d'iguals el model a seguir, en el que s'hi signifiquen i s'hi troben referenciats.

La joventut actual està en un moment complicat, fins el punt que molts d'ells i d'elles pensen que no hi ha gaire futur, no hi ha gaires opcions de canvi que puguin millorar la situació que els envolta. Aquest pensament minva la seva iniciativa personal, a la vegada que la seva autoestima: S'autoatribueixen tota la responsabilitat d'allò que està passant a la seva vida, sense tenir presents quasi els efectes dels factors socioeconòmics globals de la situació actual sobre els seus projectes vitals. Els efectes d'aquesta ruptura es veuen potencialment incrementats a la societat actual, amb la pèrdua de la influència i la referència social que oferien les institucions socials tradicionals (família, escola, comunitat), models que ara troben als medis de comunicació i la indústria audiovisual, majoritàriament.

Els i les joves mai han sigut tan lliures, mai han tingut tantes possibilitats al seu abast per desenvolupar-s'hi a nivell personal, tantes opcions per triar-hi, però paradoxalment i a la vegada, mai s'han sentit tan febles i tan desorientats, amb un futur tan incert. Aquesta incertesa arriba fins el punt que alguns d'ells/elles han hagut de tornar a viure a casa dels seus pares amb les seves noves famílies ja constituïdes. D'altres no hi veuen el moment en el qual podran formar la seva nova família en espera de millors condicions de seguretat material i d'altres no saben ni si trobaran feina després de tota la inversió que han fet en esforços de temps i de diners durant la seva etapa formativa. Per no parlar d'aquells que van abandonar els estudis en els moments de bonança econòmica lligats al desenvolupament urbanístic del País. I la veritat és que, tots ells i elles, ho tenen complicat davant aquest panorama global.

La relació amb la família.

Consideren que part important de la immobilitat i del passotisme que els caracteritza rau en la relació que tenen amb les seves famílies, que els hi donen tot fet i no els hi demanen cap mena de compromís. Aquells i aquelles que des de petits han tingut atribuïdes determinades responsabilitats per part de les seves famílies, inculcant-los valors relacionats amb l'esforç, el treball i el compromís, no s'hi senten identificats amb aquesta joventut passota i pensen que poden aportar quelcom per canviar aquelles situacions que els desagradin. Valoren de manera molt positiva aquesta mena de preocupació, control, supervisió que els seus pares/mares han tingut cap a ells i elles i la valoren com un factor de protecció davant l'exposició de situacions de risc. S'hi identifiquen com protagonistes del futur, creuen que poden canviar les coses.

En els canvis viscuts per la institució familiar, sobretot pel que fa al compliment de les seves funcions cap als infants i joves, trobem part de la resposta al 'malestar' de la joventut actual. Els joves, com els infants, necessiten de figures adultes de referència que els hi ofereixen pautes morals i valors, que siguin accessibles, que els potenciïn l'autonomia i la independència personal, sota paràmetres de compromís i responsabilitat personal.

En general, pensen que les condicions laborals del País (àmplies jornades laborals i dies de treball) dificulten la convivència entre els pares/mares i els seus fills, de tal forma que les famílies ho tenen complicat per supervisar i controlar allò que fan els seus fills i filles. També pensen que els pares contraresten temps d'absències amb compensacions materials, els hi donen tot allò que volen sense que s'hagin d'esforçar.

Un fet preocupant és que no identifiquen les seves llars en tant espais de relació. Són no llocs, espais buits de significats relacionals per ells i elles.

Percepció del País.

Pels joves, la societat andorrana és una societat acollidora, solidària i tolerant; no obstant però, qüestionen la forma amb la qual s'ha pensat el model de gestió de la immigració. Consideren que la integració ha de ser un procés bidireccional i que si, d'una banda el país d'acollida ha d'esforçar-hi en fer-se sentir a la població immigrant com si fós del País, d'altra

la població immigrant ha d'entendre com és el país en el que viu, la seva llengua, els seus costums, participant-hi en el desenvolupament de la vida comunitària. Valoren de manera positiva la seguretat que hi troben al país.

Els i les joves identifiquen dues variables claus en el sistema d'estratificació social del país i que són: El capital social i econòmic de les persones. Pensen que en funció de qui és una persona, quina és la seva família i el seu patrimoni tindrà un tracte diferencial al País i, per tant, més possibilitats d'èxit social i d'accedir al poder.

Consideren que el monopoli de les comunicacions els perjudica. L'operadora de telefonia hauria de tenir tarifes adaptades a la capacitat econòmica i de deute dels joves. A l'igual passa amb els mitjans de transport públic, els hi agradaria que fossin més assequibles a la seva butxaca, així com que tinguessin major cobertura zonal i freqüència.

Valoren que no hi ha suficients recursos adreçats al jovent i que les ajudes econòmiques són difícils d'accedir-hi, tenint us tràmits farragosos i complicats. Qüestionen els períodes de cadència entre la sol·licitud d'una ajuda econòmica i la seva efectivitat (en especial pel que fa a les beques, no entenen perquè s'ha d'avançar els diners quan s'ha demanat una beca). El grup de joves més grans demana el desenvolupament d'iniciatives que facilitin l'accés a un habitatge a preus de lloguer reduït.

Finalment, en relació a aquest punt, proposen que el desenvolupament socioeconòmic del País ha de passar per una visió estratègica d'unitat entre totes les Parròquies. Pels joves la promoció i el desenvolupament econòmic del país s'hauria de fer a través de la diversificació de l'oferta turística i cultural amb projecció a nivell internacional (proposen un festival del cinema o teatre, hotels rurals).

La Parròquia i els recursos comunals.

En general els i les joves defineixen la Parròquia on viuen com un espai de trobada i de relació amb d'altra gent: S'hi troben tranquils i segurs. Els agradaria poder disfrutar-hi de més espais oberts i zones verdes per poder relacionar-se. També pensen que l'espai urbà hauria de ser més flexible pel que fa al seu ús i la seva ocupació, de tal forma que el poguessin fer servir per desenvolupar actuacions impulsades per ells mateixos (actuacions

espontànies, no planificades, informals, com ara: loga, tai xi, capoeira als parcs). Demanen espais públics més participatius. Troben a faltar espais per poder tenir un lleure alternatiu a les sortides nocturnes, festius i caps de setmana lligat al consum de substàncies (alcohol, tabac, drogues il·legals).

Pensen que la comunicació entre l'Administració i ells/ lles falla. La informació no els hi arriba a través dels canals convencionals. Consideren que l'ús de les noves tecnologies de la comunicació (telefonía mòbil i internet: xarxes socials) és la forma més eficient per arribar-hi a ells. També pensen que la informació els hi arribaria fàcilment a través de les escoles i els espais d'ús col·lectiu que fan servir (com ara els parcs i els poliesportius).

Els espais joves i les activitats comunals adreçades al col·lectiu, en general, són desconegudes. Tot i així, s'ha de dir que els més joves sí els coneixen, són usuaris i participen en les activitats desenvolupades pels Departaments de joventut dels diferents Comuns. Aquests, pensen que són activitats que estan adreçades als adolescents (fins els 15 anys) i que haurien d'adaptar-s'hi més als interessos de la seva edat, fins i tot, ampliar l'edat de la població destinatària, ja que no s'hi senten gaire representats. També pensen que s'haurien de fer activitats interparroquials que aglutinessin a la gent jove de totes les parròquies, és en el grup, en la col·lectivitat que els i les joves s'hi signifiquen, a través de la relació amb els seus iguals i els joves surten amb joves d'altres parròquies, s'hi barregen entre ells en funció de les escoles a les que hi estudiïn. El jovent, necessita d'un espai que el representi i l'identifiqui. Els nois són més coneixedors i usuaris dels espais i activitats esportives, mentre que les noies prefereixen espais oberts i zones verdes, quan parlen d'activitats esportives són de pràctica individual.

Les activitats grupals i/o col·lectives adreçades a grups diversos convoquen els joves. La motivació per l'ús i l'apropiació d'un espai està relacionada amb la capacitat de participació activa que els i les joves tenen. Van als llocs si hi tenen quelcom a fer allà que els agradi (tot i que sigui ser-hi sense més) i si ho poden fer amb d'altres joves millor, donant així resposta a les seves necessitats d'interacció social. S'hauria de pensar en més espais adreçats específicament al jovent, espais de trobada pel jovent.

Com a societat ens hauríem de fer un replantejament de les relacions que es donen entre els i les joves, en tant usuaris, i els espais i els recursos públics. S'hauria de valorar quina és

responsabilitat que se'ls atribueix en la definició, en la gestió, en el manteniment i la millora d'aquests. Aquest replantejament hauria de fer d'els espais joves un recurs més inclusiu. D'aquesta forma, la definició dels recursos i espais joves hauria de començar en un procés que incloués a les autoritats, als tècnics comunals encarregats de la planificació, disseny i gestió dels recursos, així com als mateixos joves. Hem de significar els joves en tant agents socials: Són actors socials amb veu i capacitat per construir i redefinir el seu entorn; per impactar la vida de la seva comunitat.

Noves tecnologies de la comunicació (NTC).

Les noves tecnologies de la comunicació han donat peu a l'aparició de noves formes de relació entre els i les joves (en especial entre el grup de joves més joves). Sempre hi són ahí, estan connectats, són espais virtuals de relació que donen als joves tot un món de possibilitats de construir un 'jo virtual' en relació als altres. Els joves consumeixen a través de les NTC: Informació, música, relacions... Tot passa per aquest canal de comunicació. Els i les joves alerten de la sobreexposició de les seves vides a les xarxes socials, així com de la dificultat que tenen aquests espais de relació per poder ser controlats i supervisats pels mares/mares.

Pensen que si la comunicació entre l'Administració i ells/elles fos a través de les NTC seria més efectiva i estarien més assabentats del que passa a la seva Parròquia. D'altra part, la participació dels joves a la vida de la Parròquia es pot vehicular a través de les NTC: Si bé poden ser canal d'informació (com ells i elles proposen), també poden recollir les propostes que puguin fer a les diferents Administracions. S'ha d'aprofitar que el jovent s'hi troba bé i hi accedeix de manera contínua com per impulsar espais de participació a través de les xarxes socials. Si bé aquest tipus de participació no ha de substituir a la interacció directa, sí la pot complementar i pot ser una primera forma d'arribar-hi a ells/elles.

Valors socials.

En relació als valors que guien les seves vides, d'una banda trobem aquells que prioritzen i valoren la tranquil·litat personal i la seguretat material que comporta el desenvolupament del seu projecte vital al País, d'altra banda els que prioritzen valors d'individualisme, vehiculant a través de la immediatesa i del consum la satisfacció dels seus desitjos. Associen

l'excés de llibertat que tenen al risc i a la desorientació, mai han tingut tanta informació i han estat tan perduts a la vegada. En general senten que hi tenen poc a fer davant el panorama de crisi actual.

Els i les joves d'Andorra viuen una tensió entre els seus valors moderns/postmoderns: la cohesió social (cooperació, solidaritat, confiança mútua) és al seu discurs. Són joves compromesos, creuen en ells i elles mateixos, en el futur, però són conscients de la seva manca d'implicació, de l'individualisme com a preu a pagar per la seva llibertat.

Formació i accés al món laboral.

Pel que fa al sistema universitari del País, els i les joves mostren desconfiança, desconeixen si els estudis estan adaptats a l'espai europeu d'educació i no saben si els seus títols estan homologats per poder treballar a d'altres països europeus.

La relació dels joves amb el món laboral és paradoxal. Tot i estar més formats i preparats que mai, els i les joves tenen dificultats serioses per inserir-s'hi de manera plena i amb condicions dignes al món laboral. L'etapa formativa dels joves s'ha adaptat a la complexitat de les demandes d'especialització del mercat laboral, però aquest no s'ha flexibilitzat el suficient (de manera positiva) com per poder absorbir la demanda de treball. En aquest context els joves qualificats passen a ser ma d'obra de reserva, arribant-hi a expulsar del mercat a aquells i aquelles joves que no tenen formació, per passar a ocupar llocs de treball poc qualificats (amb més competències professionals, formació i experiència, poden prestar serveis més complexos i complets que aquells que van abandonar prematurament el seu període formatiu) o amb condicions associades a una inserció parcial al mercat laboral.

Consideren que davant la situació actual de crisi socioeconòmica les empreses han aprofitat per empitjorar les condicions laborals, aquest és un pensament que es repeteix a tots els grups de discussió. Fins i tot, alguns d'ells estan pensant en la possibilitat de marxar fora del País en busca d'alternatives. Coneixen joves que ja han marxat del País.

Davant aquesta situació d'inestabilitat laboral, no disposen de seguretat material ni econòmica suficient com per poder independitzar-s'hi de les seves famílies. El 40% dels joves d'Andorra viuen encara amb els seus pares/mares.

Pensen que el Govern hauria d'invertir diners en el impuls de nous jaciments de treball amb l'objectiu de crear nous llocs de treball i no saturar el mercat.

La política.

Hi ha una llunyania considerable entre els i les joves i la classe política. Aquesta fractura provoca desconfiança cap als polítics. Pensen que hi haurien de ser més propers a la població; clars, millorant els processos de comunicació amb la gent jove i transparents en la gestió dels recursos públics. No s'hi senten identificats. Aquesta situació canviaria amb una comunicació fluida entre l'Administració i la ciutadania. La participació de la població en els processos de planificació i gestió de la vida comunitària, augmentaria la confiança de la població en general cap a la classe política i els seus projectes de País i així ho proposen.

Participació

Els joves no hi participen perquè no hi troben els espais adequats ni les motivacions suficients per fer-ho. Pensen que la societat no els escolta perquè són joves i la seva opinió no es té en compte, això els desincentiva. Quan han participat prèviament les seves propostes no arriben enlloc i per tant no hi veuen la necessitat de participar-hi a mitges.

Destaquen que el context del País en general dificulta la participació. Andorra no és, segons els i les joves, un País on la gent s'impliqui i participi. Consideren que hauria d'haver-hi més cultura de la participació i que aquesta s'hauria de promoure ja de ben petits des de les escoles.

Si no creiem que la joventut: És capaç d'autoresponsabilitzar-se i participar plenament en el procés de desenvolupament socioeconòmic de la comunitat; ha de fer propostes, ha de participar en els espais de decisió, ha d'implicar-se de manera activa i responsable en la gestió de la vida comunitària i generem els espais ideats a tal efecte; si mantenim aquest paper secundari, postergant-la a un segon termini, reduint els seus recursos de poder, doncs no participaran; no ho faran ni s'hi implicaran. La motivació passa pel seu

reconeixement ple com a actors socials vàlids, efectivament amb drets, però també amb responsabilitat i 'capacitat' per assumir-la.

Conductes de risc.

La joventut és considerada pels joves una època de transgressió i d'autoafirmació. Aquest significat que se li atorga actua com reductor de la percepció del risc que tenen els joves en la seva exposició a situacions de consum d'alcohol i d'altres drogues il·legals (no fan referència a les pràctiques sexuals). Únicament perceben el risc quan el consum esporàdic es converteix en abús i quan han portat el seu cos a l'extrem.

El consum d'alcohol i d'altres drogues il·legals són conductes disruptives (de ruptura) amb les institucions que feien de referent per ells i elles. El consum compleix una doble funció en la construcció del 'jo en relació als altres' dels joves. Si bé d'una part pot actuar de desinhibidor davant situacions estressants a les que els i les joves hauran de fer front, per treure's la vergonya; d'altra part és una conducta adreçada a reforçar la sociabilitat dels joves (a integrar-s'hi en el grup d'iguals, a fer allò que fan els amics). Finalment, podríem dir que també està orientada a imitar models de consum de l'adultesa, de producció d'un 'jo més adult'. Aquest és un consum que clarament qüestiona els límits. Els fa sentir invulnerables, eterns: El cos aguanta més, la nit no té fi, la festa no s'acaba. Arriben a posar el seu cos a situacions extremes, com ara el coma etílic o el consum de drogues sintètiques.

Així doncs, els motius principals pels quals els i les joves expliquen aquests consums tenen a veure amb: El fet d'aparentar ser més grans (imitació de la conducta adulta), l'evasió dels problemes i la desinhibició, la necessitat de sentir-se part del grup d'amics, així com l'associació existent entre drogues i diversió.

Els i les joves identifiquen tres variables clares relacionades amb el consum i amb l'exposició dels joves a conductes de risc:

- El control i la supervisió paterna

- La influència del grup d'amics
- Les oportunitats que tenen per consumir de manera impune al País: Perceben un doble missatge sobre el consum dels joves. Tot i les prohibicions hi ha moltes facilitats per a que ho puguin fer.

No hi ha gaires opcions de lleure alternatiu al consum d'alcohol per les nits i els caps de setmana. Aquesta situació actua com a factor facilitador del consum.

Els i les joves, alerten de que els més joves cada cop comencen a veure abans, així com a consumir d'altres drogues il·legals.

Pel que fa a aquestes, els joves el consideren un tema tabú a Andorra. Pensen que hi ha molta accessibilitat a les drogues il·legals. Són visibles i consumides en els espais de lleure nocturn i de caps de setmana.

És a través de l'experiència que n'aprenen (per allò que és bo i per allò que és dolent). Consideren que la millor campanya d'informació i sensibilització passa pel viscut propi o d'algun amic d'alguna situació de risc que s'hi torna en esdeveniment fatal. Aquesta situació es repeteix especialment quan parlen dels efectes de les drogues sobre la seguretat vial i els accidents de trànsit.

En aquest sentit, l'accessibilitat (en freqüència/horaris i preus) d'un bon sistema de transport públic que connecti els espais de lleure nocturn amb totes les Parròquies és una bona eina de prevenció d'accidents de transit relacionats amb la ingesta de drogues.

També proposen impulsar més el paper de les escoles en el desenvolupament de campanyes de prevenció i d'informació sobre els hàbits de vida saludable. És a través de les escoles que els hi arriba aquesta informació, s'ha de tenir present la importància dels continguts i la metodologia amb la que es pugui treballar aquests hàbits amb els i les joves, ja que pot ser serà la primera i la única vegada que els hi arribi informació fiable i contrastada sobre les pràctiques de risc i les conseqüències d'aquestes per a la seva vida quotidiana i la seva salut.

Malauradament les pràctiques sexuals de risc i les malalties de transmissió sexual no apareixen en el discurs de la majoria dels i de les joves quan parlen de les conductes de risc. Potser perquè es considera un tema tabú, potser perquè no s'hi identifica com a tal. Davant aquestes dues possibilitats les campanyes d'informació i sensibilització són les millors eines per trencar prejudicis socials al respecte.

Propostes

De cara a futures investigacions seria interessant poder aprofundir en com entenen els i les joves la sexualitat en el context de les pràctiques de risc. Com és la seva percepció, com viuen la seva subjectivitat en relació a la sexualitat en tant fenomen social.

També seria interessant poder desenvolupar una investigació en relació a les pautes de relació existents entre els joves i les seves famílies. Com és aquesta relació fins el punt que el context en el que s'hauria de donar (la llar familiar) no surt explicitat al discurs dels joves? Quines són les conseqüències d'aquestes absències?

Finalment, en relació a la joventut i els seus valors, aquesta recerca es podria completar fent un estudi transgeneracional per poder veure, de manera clara, com ha estat aquesta evolució social de la joventut a la societat andorrana. Són tan diferents com diuen els joves dels joves d'altres generacions? i si és així, quins són els principals factors que han comportat aquests canvis?

Les respostes a aquestes preguntes ens haurien d'ajudar a posar una mica de certesa en la vida dels i de les nostres joves.

Bibliografia

AMOR, X. I BRINQUIS, M. (2008): La joventut i la participació ciutadana en http://www.fcampalans.cat/uploads/publicacions/pdf/08_amor_brinquis_informes%20frc3.pdf?phpMyAdmin=it42avlXAnYjTCZUeVrZLa7kSf8

AUGÉ, M.: Los no lugares, espacios del anonimato. Una antropología de la sobremodernidad. Gedisa, Barcelona (2001)

BECK, U. i BECK-GERNSHEIM, E.: La individualización. Paidós, Barcelona (2002)

BENEDIT, R: "La modernización de la juventud y modelos de políticas de juventud en Europa" en AAVV: Construcción de políticas de juventud. Análisis y perspectivas. UNICEF. Gente Nueva, Colombia (2004).

BORJA, J. i CASTELLS, M.: Local y global. La gestión de las ciudades en la era de la información. Taurus, Madrid (1997)

BOURDIEU, P.: Campo de poder y campo intelectual. Folios Ediciones, Tucumán (1983)

COLÀS, P. "El análisis cualitativo de datos" a BUENDÍA, L., COLÁS, MP., HERNÁNDEZ, F. (eds.): Métodos de investigación en psicopedagogía. McGraw-Hill, Madrid (1998)

DEPAULE, J.CH: "La pràctica del espacio urbano" en PANERAI. PH. Et alt: Elementos del anàlisis urbano. Ed. IEAL, Madrid (1983)

ESPLUGA, J BOSO I GALLEGU, A I MARTÍ,J.:Percepcions, pràctiques i polítiques sobre els processos de pèrdua de salut de la joventut a Catalunya. Generalitat de Catalunya, Departament d'Acció Social i Ciutadania. Estudis, núm. 29, Barcelona (2010)

ESTRADÉ, A. et alt: Joves i Valors. Els joves catalans en l'enquesta europea de valors. Observatori Català de la Joventut. Estudis n.9, Barcelona.(2003)

FLAQUER,LL.: La estrella menguante del padre. Ariel, Barcelona (1999)

FLAQUER, LL., BUSQUETS, J. i OLIVER, E: Joves i adolescents a la recerca d'identitat. CIIMU, Barcelona (2004).

GIMÉNEZ, L. (2002): Joves i participació associativa. En La Recerca sobre la joventut a Catalunya. Ponències de Participació 3er Congrés de la Joventut de Catalunya. Observatori general de la Joventut en <http://83.247.129.61/docs/Joventut/Documents/Arxiu/Recerca%20joventut.pdf#page=84>

HEWSTONE, M., STROEBE, W., CODOL JP i STEPHENSON,GM. Coords.: Introducción a la psicología social. Una perspectiva europea. Ariel Psicología, Barcelona (1993)

INSTITUT D'ESTUDIS ANDORRANS: Joventut a Andorra, 2010. CRES, Sant Julià de Lòria (2010)

IZQUIERDO, MJ: Quando los amores matan. Ediciones libertarias, Madrid (2000)

LIPOVETSKY i , G. i CHARLES, S.: Los tiempos hipermodernos. Anagrama, Colección Argumentos, Barcelona (2008).

MACIONIS, J. y PLUMMER, K.: Sociología. Prentice Hall, Madrid (2007).

MARÍ-KLOSE, M., MARÍ-KLOSE, P., MARANZANA, L. i GRANADOS, F.: Adolescents a Barcelona: Estils de vida, àmbit educatiu i conductes relacionades amb la salut.CIIMU, Barcelona (2010)

PIEDROLA, A. i COSCOLLA, R. : Recerca-acció sobre participació juvenil als centres de secundària de Catalunya. Generaliat de Catalunya, CJB, Pere Tarrés, Barcelona (2007)

RITZER, G: Los tentáculos de la Mcdonalización. Editorial Popular, Madrid (2007).

Rec (2001)19 del Comitè de Ministres del Consell d'Europa als Estats membres sobre la participació dels ciutadans a la vida pública en el nivell local.

SÁEZ,LL., BATALLA,J., MONLLOR, M. I NAUDÍ,R.: Estudi sociològic sobre la infància i la conciliació de la vida personal i laboral a Andorra. Pagés Editors, Lleida (2006).

SERRACANT MELENDRES, P. 2005. «La nueva economía y la sobrecualificación entre los jóvenes catalanes. Principales resultados de un nuevo sistema de indicadores». *Cuadernos de Relaciones Laborales*. Vol. 24, núm. 1, 2006.

STOMPKA, P.: Sociología del cambio social. Madrid. Alianza Editorial (1995)